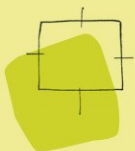

Kadernota Buitengebied 2012

BügelHajema

Plek voor ideeën

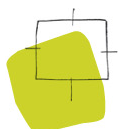
Kadernota Buitengebied 2012

Inhoud

Beleidsnota ten behoeve van het opstellen van het bestemmingsplan Buitengebied 2011

1 juni 2012

Projectnummer 005.00.01.40.04

Ideeën voor een plek

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Ontwikkelingen	9
2.1	Landschapstypen	9
2.2	Agrarische sector	16
2.3	Niet-agrarische bedrijvigheid	24
2.4	Recreatiesector	29
2.5	Wonen	41
2.6	Infrastructuur	43
3	Beleidskader	45
3.1	Landschappelijke kwaliteit	45
3.1.1	Rijksbeleid	45
3.1.2	Provinciaal beleid	46
3.1.3	Gemeentelijk beleid	47
3.2	Agrarische sector	48
3.2.1	Rijksbeleid	48
3.2.2	Provinciaal beleid	48
3.2.3	Gemeentelijk beleid	50
3.3	Niet-agrarische bedrijvigheid	50
3.3.1	Provinciaal beleid	50
3.3.2	Intergemeentelijk beleid	53
3.3.3	Gemeentelijk beleid	54
3.4	Recreatie	56
3.4.1	Provinciaal beleid	56
3.4.2	Intergemeentelijk beleid	59
3.4.3	Gemeentelijk beleid	61
3.5	Wonen	62
3.5.1	Rijksbeleid	62
3.5.2	Provinciaal beleid	62
3.5.3	Gemeentelijk beleid	62
3.6	Infrastructuur	63
3.6.1	Provinciaal beleid	63
3.6.2	Gemeentelijk beleid	64
4	Visie	67
4.1	Landschap	67
4.2	Landbouw	68
4.3	Niet-agrarische bedrijven	69
4.4	Recreatie	70
4.5	Wonen	72

5	Toekomstig ruimtelijk beleid	73
5.1	Doel van het bestemmingsplan	73
5.2	De agrarische bestemmingen	74
5.2.1	Globale regeling	74
5.2.2	Bescherming van landschappelijke waarden	75
5.2.3	Erven en bebouwing	78
5.2.4	Intensieve veehouderij	80
5.2.5	Nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven	81
5.2.6	Functiewijziging voor agrarische bedrijven	82
5.2.7	Ruimte voor ruimte-regeling	82
5.2.8	Verplaatsing grondgebonden agrarische bedrijven	83
5.2.9	Agrarisch kleinbedrijf	84
5.2.10	Paardenhouderijen	84
5.3	Natuur en natuurwaarden	85
5.4	Archeologische waarden	85
5.5	Wonen	86
5.5.1	Gewone woningen	86
5.5.2	Woonboerderijen	87
5.5.3	Uitbreiding van het erf	89
5.5.4	Paardenbakken	89
5.6	(Niet-agrarische) bedrijven	89
5.6.1	Bedrijven in het “gewone” buitengebied	89
5.6.2	Bedrijven in de “Commerciële zones”	91
5.6.3	Verblijfsrecreatie	92
5.6.4	Alle verblijfsrecreatiebedrijven	92
5.6.5	Kamperen op een reguliere camping	93
5.6.6	Kleinschalig kamperen	93
5.6.7	Recreatiewoningen	94
5.6.8	Recreatieappartementen	94
5.6.9	Groepsaccommodaties	94
5.6.10	Bêd & brochje	94
5.7	Dagrecreatie	95
5.8	Water en waterbeheer	95
5.9	Energie	95
5.9.1	Windturbines	95
5.9.2	Mestvergisting	96

Inleiding

Doel van deze nota

De gemeente Achtkarspelen heeft besloten om de bestemmingsplannen voor het buitengebied te herzien. De gemeente heeft daarbij de volgende drie doelen voor ogen:

1. Op korte termijn kunnen beschikken over een actueel bestemmingsplan, zodat aan de eisen van de wet kan worden voldaan.
2. Het verwerken van vigerend beleid in deze bestemmingsplannen.
3. Het verminderen van de afwijkings- en herzieningsverzoeken.

Het opstellen van een nieuw bestemmingsplan verloopt in 2 stappen:

1. Het nieuwe ruimtelijke beleid voor het buitengebied wordt eerst geformuleerd en opgenomen in deze kadernota. Deze nota wordt voorgelegd aan de bevolking en andere belanghebbenden ter beoordeling in het kader van de inspraak. Bewoners en belanghebbenden kunnen zich op deze wijze een beeld vormen van het toekomstig ruimtelijk beleid voor het buitengebied en kunnen hierop reageren. Iedere individuele situatie is nog niet behandeld; dit vindt plaats in het bestemmingsplan. Het resultaat van de inspraak wordt verwerkt in de kadernota. Daarna stelt de raad de nota vast en vormt de kadernota een voorlopig toetsingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied in afwachting van de vaststelling van het bestemmingsplan.
2. Op basis van de vastgestelde kadernota stelt de gemeente het voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied 2012 op. Hierin is per perceel aangegeven hoe het ruimtelijk beleid uit de kadernota uitpakt. Dit voorontwerp wordt opnieuw voor inspraak aan de bevolking en andere belanghebbenden voorgelegd. Na besluitvorming in het college van burgemeester en wethouders over de uitkomsten van de inspraak, wordt de wettelijke bestemmingsplanprocedure doorlopen. Uiteindelijk stelt de raad het bestemmingsplan vast.

De kadernota vormt dus een tussenstap op weg naar een nieuw bestemmingsplan. Zolang het nieuwe bestemmingsplan nog niet is vastgesteld, blijven de vigerende bestemmingsplannen de juridische basis voor het voeren van ruimtelijk beleid. De kadernota vormt al wel een belangrijk aanvullend toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen: waar het vigerend beleid niet voorziet in nieuwe ontwikkelingen, vormt de kadernota daarvoor de basis.

Kadernota en Structuurvisie

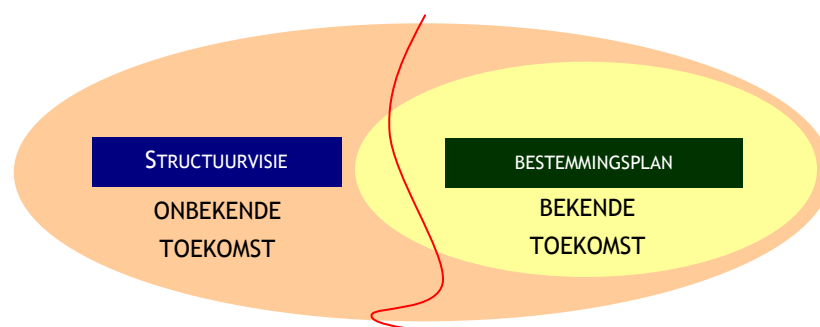
Parallel aan het opstellen van de kadernota stelt de gemeente ten behoeve van een gestructureerde ruimtelijke planning tegelijkertijd een Structuurvisie op.

De Structuurvisie heeft twee doelen:

1. Het geeft een visie op ontwikkeling van het buitengebied.
2. Het vormt een (globaal) toetsingskader voor initiatieven die niet binnen de bestemmingsplanregels kunnen worden gerealiseerd en waarvoor dus ook geen beleidskader in de Kadernota is opgenomen.

De Kadernota vormt het kader voor iedere gebruiksverandering en/of bouw-aanvraag, zoals die later in het proces in het bestemmingsplan juridisch worden vertaald. De Structuurvisie geeft aanwijzingen voor ontwikkelingen waarvoor de gemeente ruimte wil bieden, maar waarvoor op voorhand nog geen heldere uitgangspunten zijn geformuleerd.

De Structuurvisie Buitengebied 2012 krijgt een functie naast het Bestemmingsplan Buitengebied 2012 waarin de structuurvisie het kader biedt voor ontwikkelingen die (nog) niet aan de orde zijn en het bestemmingsplan het juridische kader biedt voor de voor de hand liggende ontwikkelingen. Die ontwikkelingen kunnen dus middels het bestemmingsplan (al dan niet getrapd via omgevingsvergunning) worden geregeld. Voor de mogelijke ontwikkelingen uit de Structuurvisie zal altijd een afzonderlijke procedure gevoerd moeten worden. Nieuw is dat de Structuurvisie ook het afwegingskader zal vormen voor ontwikkelingen die al wel binnen de planperiode kunnen worden voorzien, maar waarvoor in het bestemmingsplan geen regeling is opgenomen. In principe zouden die ontwikkelingen middels een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan kunnen worden opgenomen (dat was althans tot voor kort de werkwijze). Echter, nieuwe jurisprudentie noodzaakt er toe om alleen wijzigingsbevoegdheden op te nemen die zo concreet zijn, dat de haalbaarheid al bij het opstellen van het moederplan kan worden aangetoond. Voor veel ontwikkelingen kan dat niet. Bovendien zorgt nieuwe wetgeving (Wabo) er voor dat een procedure voor een wijzigingsplan net zo omvangrijk is als die voor een nieuw (postzegel)bestemmingsplannetje. Er is dus ook geen procedure “winst” meer voor het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan. Dit in beschouwing nemende heeft de gemeente doen besluiten om zoveel mogelijk ontwikkelingen die normaliter middels een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan zouden worden opgenomen, nu een plek te geven in de Structuurvisie en medewerking aan een dergelijke ontwikkeling mogelijk te maken door het opstellen van een afzonderlijk bestemmingsplan voor die specifieke ontwikkeling.

Leeswijzer

Deze Kadernota is als volgt opgebouwd: in het volgende hoofdstuk is een overzicht gegeven van de ontwikkelingen die op dit moment gaande zijn en waarmee in het gemeentelijk ruimtelijk beleid rekening gehouden moet worden. In hoofdstuk 3 is het beleid beschreven zoals de hogere overheden (met name de provincie) en de gemeente (eventueel in samenwerkingsverband) voeren voor ontwikkelingen in het buitengebied. In hoofdstuk 4 geeft gemeente Achtkarspelen haar visie op de ontwikkeling van de belangrijkste functies in het buitengebied, waarna in hoofdstuk 5 het ruimtelijk beleid per functie concreet is uitgeschreven.

Voor de lezer die met name in het concrete beleid is geïnteresseerd, is het verstandig om met name het laatste hoofdstuk te lezen.

O n t w i k k e l i n g e n

2

2.1

Landschapstypen

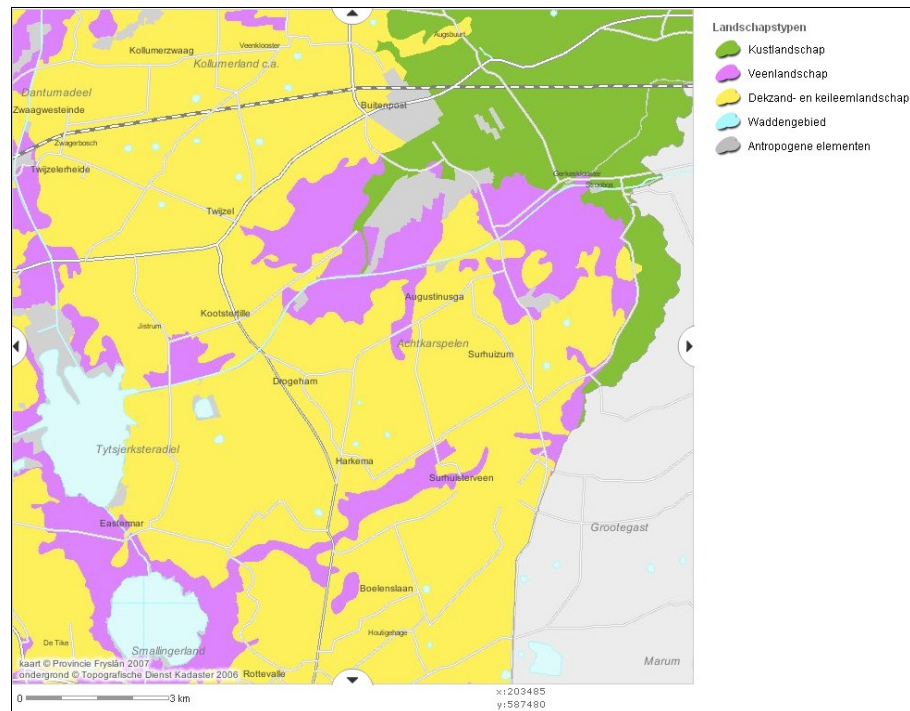
In de gemeente komen een drietal verschillende landschapstypen voor, namelijk:

- het kustlandschap;
- het veenlandschap;
- het dekzand- en keileemlandschap.

De Noordelijke Wouden bestrijken de noordwestelijke helling van het Drents Plateau. Dit bestaat uit een basis van keileem waarop dekzanden zijn afgezet. Deze zandgronden zijn plaatselijk onderbroken door laagveen. Het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden wordt gevormd door dit dekzand- en keileemlandschap en veenlandschap. Het dekzand- en keileemlandschap wordt voornamelijk aangetroffen aan de west- en zuidzijde van de gemeente bij Augustinusga, Drogeham, Surhuizum, Kootstertille, Buitenpost en Twijzel. De dorpen zijn op dekzand- en keileemruggen gelegen. Het veenlandschap ligt in een gebied tussen Augustinusga en Twijzel, ten zuiden van Gerkesklooster en rondom Surhuisterveen.

Het gedeelte van de gemeente dat als kustlandschap wordt aangemerkt, wordt niet tot het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden gerekend. Dit zijn de gebieden rondom de plaatsen Burum en Gerkesklooster/Stroobos.

In de ingesloten laagte nabij Buitenpost stroomde vanouds een zijriviertje van de Lauwers, te weten de Oude Ried. In dit stroomdal was oorspronkelijk een dik veenpakket gelegen. Tijdens een inbraak van de Lauwers (circa 800) werd het veen in het stroomdal van de Oude Ried weggeslagen. De veenrivier werd een getijdengeul en met zeelei gevuld. De loop van de Oude Ried wordt daarom eveneens tot het kustlandschap gerekend en is ook niet in het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden opgenomen. Evenwel is deze oerrivier, samen met de Lauwers, randvoorwaarde geweest voor de ontginning van het gebied en daarmee het ontstaan van het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden.

Figuur 1. Landschapstypen (Bron: Provincie Fryslân, 2009)

Omstreeks de 10de eeuw werd gestart met de ontginning van het gebied. Vanaf de walkanten van de Lauwers en van de Oude Ried werd haaks op deze geulen het veen systematisch ontgonnen. De ontginners groeven waaiers van parallel lopende sloten het veengebied in, die in afzonderlijke blokken zijn verdeeld¹. In lange smalle stroken werden lange smalle percelen op het veenmoeras gewonnen. Het veen werd in eerste instantie niet afgegraven ten behoeve van turfwinning, maar om nieuwe (landbouw)gronden te verkrijgen. De veengronden werden daarom ontwaterd en daarop beakkerd en bewoond. Parallel aan de waterlopen ontstonden de eerste bewoningslinten. Op de perceelgrenzen werden als erfscheiding bomen geplant (dijkwallen) of kwamen de elzen spontaan op in de slootkant (elzensingels). Daartussen liggen verspreid in het dekzandlandschap waterplassen, zoals de zogenaamde dobben, die vaak worden gebruikt als drinkplaats voor het vee, en pingoruïnes als overblijfselen uit de ijstijd. In het gebied ontstond door de veenontginning een strokenpatroon van evenwijdig lopende en dicht op elkaar liggende wijken. Het kerngebied hiervan ligt tussen Buitenpost en Eastermar (Tytsjerksteradiel).

Door inklinking van het veen ontstond wateroverlast, waardoor nieuwe bewoningslinten verder van de waterlopen af werden opgezocht op de dekzand- en keulemruigen. Vanaf de 12de eeuw liggen de dorpen in de gemeente op hun huidige locatie. De ingeklonken en afgegraven veengronden zijn lagere en

¹ Deze afzonderlijke blokken blijken samen te vallen met de oorspronkelijke grenzen van de dorpsparochie of ook wel karspelgrenzen genoemd. Uit acht van die blokken ontstonden evenzoveel karspelen. Vandaar de benaming van de gemeente Achtkarspelen.

boomloze gebieden en worden Mieden genoemd. Deze Mieden worden als hooilanden gebruikt. Deze Mieden behoren voor het overgrote deel niet tot het Nationaal Landschap, maar zijn in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur in het Miedenproject opgenomen en worden ingericht ter bevordering van de natuurlijke waarden.

In de 17de en 18de eeuw vonden veenontginningen niet meer plaats om (landbouw)gronden te verwerven, maar nu om de turf te winnen. Hierdoor ontstonden nieuwe typen nederzettingen, te weten de veenkoloniën. Op deze wijze ontstond bijvoorbeeld Surhuisterveen, dat het moederdorp Surhuizum qua omvang vrij snel overtrof. Na het afgraven van de veenlaag werden sommige stukken grond omgevormd tot landbouwgronden. Op sommige plaatsen bleven onvruchtbare gebieden achter waar later heide op groeide. Deze arme heidegronden waren niet geschikt voor landbouw. Als toevluchtsoord voor werkloos geworden veenarbeiders ontstonden hier de heidedorpen. De ellendige hutjes (spitketen) stonden verspreid over een relatief groot gebied. Een tweetal heidedorpen zijn in de gemeente gelegen, te weten Harkema(-Opeinde) en Boelenslaan. Na de Tweede Wereldoorlog is een einde gemaakt aan de bittere armoede en de mensonterende woontoestanden die in de heidedorpen voorkwam. Bewoning op de heide en de heidevelden is thans helemaal verdwenen en het gebied tracht in de 21ste-eeuwse welvaart mee te delen.

Kernkwaliteiten

Het kleinschalige ontginningslandschap met haar patronen van lintbebouwing in de gemeente is bijzonder. De strokenverkaveling met kenmerkende verhoudingen van lengte en breedte, in combinatie met de aanwezigheid van dichte netwerkstructuren van elzensingels en houtwallen/dijkwallen op de perceelsranden, leiden tot een zeer fijnmazige verzameling van kleine groene open enclaves. Hierin zijn soms de zeldzame pingoruïnes te vinden.

Deze kenmerkende kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Noordlike Fryske Wâlden worden in onderstaande paragrafen verder uitgediept.

Verkaveling

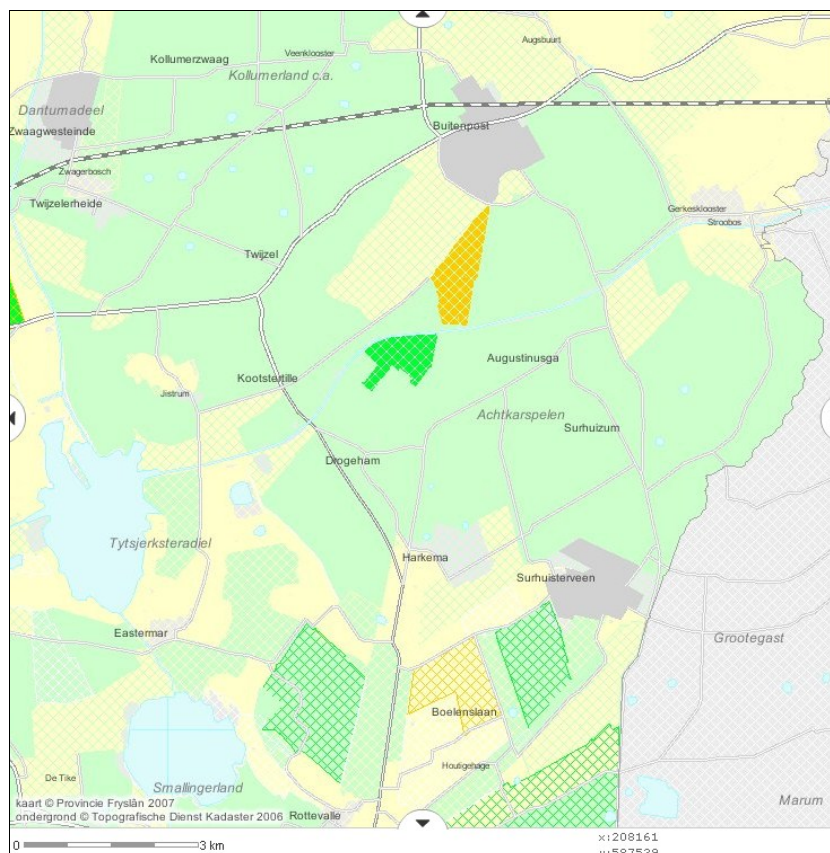
In het gebied komt een onregelmatige opstreckende strokenverkaveling met een gevarieerde lengte-breedteverhouding van 3:1 tot 5:1 voor. Dit houdt in dat er een duidelijke oriëntatie of verkavelingsrichting is, waarbij bovendien sprake is van sterk wisselende lengte-breedteverhoudingen.

Figuur 2. Onregelmatig opstreckende strokenverdeling met gevarieerde lengte-breedteverhouding en elzensingels op de perceelsranden

Verkaveling 2003

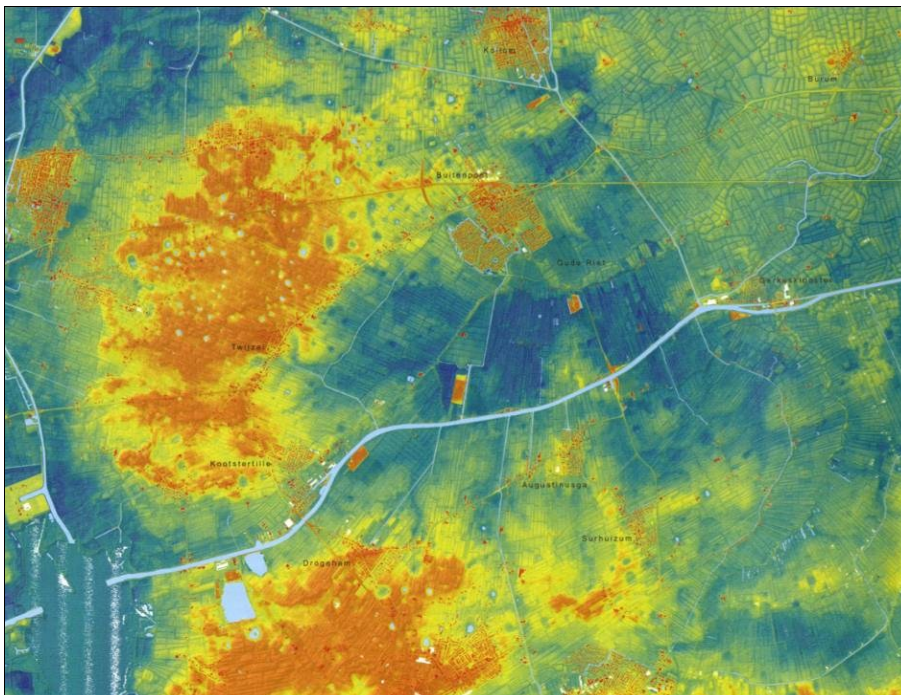
- Onregelmatige blokverdeling
- Regelmatige blokverdeling
- Mozaiekverdeling
- Onregelmatige opstreckende verdeling
- Regelmatige opstreckende verdeling
- Overig
- Verkaveling 1850
- Onregelmatige blokverdeling
- Regelmatige blokverdeling
- Mozaiekverdeling
- Onregelmatige opstreckende verdeling
- Regelmatige opstreckende verdeling
- Overig

Figuur 3. Verkavelingsvormen in 1850 en 2003 (Bron: Provincie Fryslân, 2009)

De grote mate van kleinschalige verkaveling die nog in het gebied voorkomt is een oude verkavelingsvorm die door schaalvergroting en ruilverkaveling steeds meer uit het beeld van het Nederlandse plattelandlandschap is verdwenen. In het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden is deze echter nog goed waarneembaar en komt in geruime mate voor. De verkaveling is sindsdien nauwelijks beïnvloed of veranderd, getuige de figuur 3 die de verkaveling in het jaar 2003 vergelijkt met die in 1850. Ook de ruilverkaveling heeft hierin amper invloed gehad.

Pingoruïnes

Figuur 4. Hoogtekaart van het noordelijke deel van de gemeente Achtkarspelen (Bron: Noorderbreedte, 2008)

Pingoruïnes zijn als zeldzaam aardkundig verschijnsel in de periode na de laatste ijstijd² door achtergebleven ijs ontstaan. Grondwaterstromen hebben in het keileem talloze ijslenzen doen ontstaan³. Deze ondergrondse ijsmassa werkte zich aan het einde van de ijstijd naar boven en drukte daarbij de grond omhoog. Op den duur is de grond er van af gegleden. Na het smelten van de in de ondergrond aanwezige ijsmassa in een pingo⁴ is een kraterachtige kuil achtergebleven die zich vulde met eolische afzettingen en met water. De omringende door het ijs opgeworpen aarden wal is typerend voor een pingoruïne.

² Weichsel- of Würmglaciaal, circa 100.000 tot 10.000 jaar geleden.

³ Deze zelfde kwelstromen spelen thans een belangrijke rol bij het beheer van de reservaten in De Mieden, waar zich door deze grondwaterstromen een zeldzame blauwgraslandvegetatie handhaaft (Noorderbreedte, 2008).

⁴ Inuktitut (taal van de Inuit in Canada en Groenland) voor heuvel.

Pingoruïnes worden gezien als belangrijke geologische monumenten en zijn archeologisch van bijzondere waarde. Juist op de aarden ringwal rond pingoruïnes worden vaak prehistorische bewoningssporen en in de kern paleobotanische informatie aangetroffen.

Veel pingoruïnes zijn in het verleden echter gedempt ten behoeve van de agrarische sector. In het grensgebied van de provincies Drenthe, Friesland en Groningen komen daarentegen nog diverse grote en kleine pingoruïnes voor. Dit gebied kent de hoogste dichtheid van pingo's in Nederland. In de gemeente Achtkarspelen is in het noordwestelijke deel tussen Twijzelerheide en Harkema een concentratie van pingoruïnes waarneembaar. In figuur 4 is getuige de hoogtekkaart ten noorden van Twijzel nog een duidelijke zwerm van pingoruïnes te herkennen.

De elementen ijs, wind en water hebben het landschap gevormd met hoge, zandige delen en lagere dalen die zijn opgevuld met veen en zeeklei. Groot zijn de hoogteverschillen in het gebied echter niet. Het hoogteverschil in de gemeente Achtkarspelen varieert van circa 1 meter - NAP in de polder Rohel tot circa 3 meter + NAP bij Harkema en Twijzel. De vegetatie maakt de verschillen tussen hoog en laag evenwel goed inzichtelijk.

Figuur 5. Pingoruïne op terrein Farmhouse in Twijzelerheide (Bron: Friesland-Holland.com, Tourist Information & Travel Service, 2009)

Figuur 6. Luchtfoto pingoruïnes nabij Twijzelerheide

Elzensingels en houtwallen/dijkwallen

In het veenlandschap werden door de boeren veelal sloten rondom de percelen aangelegd. In het veenlandschap hebben zich vervolgens elzensingels op de slootoevers gevormd, omdat op de perceelsranden spontaan elzen groeiden vanwege de geschiktheid van de veengrond voor de els. Een rij elzen vormt een elzensingel.

In het dekzand- en keileemlandschap worden voornamelijk houtwallen aangetroffen. Dekzand- en keileemgebieden zijn van oorsprong namelijk minder geschikt voor sloten als erfscheiding. Daarom werd voor de erfscheiding door boeren naar een andere vorm van erfafscheiding gezocht. Houtwallen, ook wel

dijkwallen genoemd, werden aangelegd. Houtwallen zijn lijnvormige begroeiingen van bomen en struikgewas op een aarden wal met aan weerszijden een greppel. Houtwallen komen voor op de perceelsranden en markeren doorgaans de kavelgrenzen. Voor de komst van het prikkeldraad werden houtwallen door de boeren gebruikt om het vee op het perceel te houden. Het hout uit de boschages kon bovendien worden gebruikt als brandhout of bouw materiaal. Houtwallen zijn thans als slaap-, jacht- en uitkijkplaats voor vogels en winterverblijfplaats voor insecten nog steeds van belangrijke ecologische waarde. Bovendien kennen houtwallen een beschermende werking door de beschutting die aan vee als scherm tegen de zon, wind en regen geboden wordt.

Figuur 7. Voorbeeld van een elzensingel

Figuur 8. Voorbeelden van houtwallen
(Bron: Fryslansite.com, Hendrik van Kampen, 2009)

De kleinschalige en fijnmazige elzensingel- en houtwallenstructuur was tot een eeuw geleden een typisch Nederlands verschijnsel in het landschap. Deze structuur wordt gekenmerkt door de creatie van kleine groene ruimtes. Ingezet door een sterker wordende productiedrang van agrariërs werden grote delen van Nederland vrijwel helemaal geruimd van elzensingel- en houtwalstructuren. Dit ten behoeve van ruilverkavelingen en de schaalvergroting in de landbouw. Ook het gebruik van prikkeldraad als erfscheiding heeft hier aan bij-

gedragen. Van de oorspronkelijke lengte aan elzensingels (circa 100.000 km in geheel Nederland) is slechts een fractie overgebleven. In de provincie Fryslân worden relatief gezien nog de meeste elzensingels aangetroffen (circa 4.000 km, waarvan circa 3.000 km binnen het Nationaal Landschap Noordelijk Friese Wouden). In het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden wordt zelfs het laatste aaneengesloten gave gebied met elzensingels aangetroffen.

Overigens komen in het dekzand- en keileemlandschap eveneens gebieden voor waar elzensingels het landschappelijk beeld bepalen. Dit zijn zogenaamde overgangsgebieden. Hier komt een gevarieerd landschap van elzensingels en houtwallen voor die elkaar afwisselen. Een houtwal kan in een overgangsgebied na een sloot bijvoorbeeld opeens worden opgevolgd door een elzensingel.

2.2

Agrarische sector

Aantal bedrijven

Het aantal bedrijven neemt sinds 1995 af met gemiddeld 2,4% per jaar en vanaf 2000 zelfs met 3,7% per jaar. Deze afname van het aantal agrarische bedrijven in Achtkarspelen ligt iets hoger dan het provinciale gemiddelde (2% vanaf 1995 en 3,5% vanaf 2000).

Waren er in 1995 nog 276 agrarische bedrijven, in 2005 bedroeg dat aantal nog 211. Het totale aantal agrarische bedrijven loopt dus terug en die terugloop versnelt de afgelopen jaren enigszins. Als we de 3,7% krimp als uitgangspunt nemen voor de terugloop van het aantal agrarische bedrijven in Achtkarspelen, zou dat betekenen dat er over 10 jaar (in 2019) nog zo'n 125 agrarische bedrijven resteren in de gemeente.

Type bedrijven

Naast het aantal agrarische bedrijven is het type bedrijf van belang. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen melkveehouderijen, akkerbouwbedrijven, intensieve veehouderijen en de gecombineerde bedrijven.

Verreweg het grootste aandeel agrarische bedrijven in Achtkarspelen betreft melkveehouderijen (86%). In vergelijking met de gehele provincie is dit aandeel iets lager (provinciaal aandeel is 90%). Iets hoger dan in de provincie is het aandeel intensieve veehouderijen (bijna 6% tegenover 2% provinciaal). De akkerbouwbedrijven hebben in Achtkarspelen slechts een aandeel van 1% (tegenover 7% provinciaal).

In onderstaande wordt vanwege het belang van de melkveehouderij en het relatieve belang van de intensieve veehouderij in Achtkarspelen nader ingegaan op de ontwikkelingen in de bedrijfsomvang van deze beide sectoren.

Bedrijfsomvang in nge

De omvang van bedrijven heeft zijn weerslag op de verschijningsvorm van deze bedrijven in het Friese landschap. De bedrijfsomvang kan worden uitgedrukt in nge (Nederlandse Grootte Eenheid) en de oppervlakte cultuurgrond. De omvang in nge is van belang omdat daarmee een directe relatie met de grootte van het bouwperceel en met de gebouwen op dat bouwperceel kan worden gelegd.

In de periode 1995-2005 is de gemiddelde bedrijfsomvang van agrarische bedrijven in Achtkarspelen enigszins gestegen (van 61 nge naar 69 nge). Deze stijging is iets minder dan de provinciale stijging (13% t.o.v. 16%).

Opvallend is dat de bedrijfsomvang van melkveehouderijen nauwelijks is gestegen (van 58 NGE naar 61 NGE). Deze stijging van 5% staat in schril contrast met de provinciale stijging voor melkveehouderijen (13% stijging tot 89 NGE in 2005). De gemiddelde bedrijfsomvang van de intensieve veehouderijen is wel meer gestegen dan het provinciale gemiddelde (81% t.o.v. 70% provinciaal). De gemiddelde bedrijfsomvang van intensieve veehouderijen in Achtkarspelen is namelijk gestegen van 99 NGE in 1995 naar 180 NGE in 2005.

Globaal zijn de agrarische bedrijven in te delen naar niet-volwaardige bedrijven (kleiner dan 70 nge), de volwaardige familiebedrijven (70 tot 150 nge) en de meermansbedrijven (groter dan 150 nge). In Achtkarspelen behoort bijna 70% van de agrarische bedrijven tot de categorie kleiner dan 70 nge (de niet-volwaardige bedrijven). Provinciaal is dat 50%. Deze categorie is overigens tussen 1995 en 2005 met maar liefst 30% in aantal gedaald. Een daling was er in die periode ook voor het aantal familiebedrijven (25% daling). Deze familiebedrijven vormen zo'n 20% van het totaal aantal agrarische bedrijven. De meermansbedrijven stegen in de periode 1995-2005 met 50% in aantal tot een aandeel van 10% van het totaal.

Bedrijfsomvang in oppervlakte cultuurgrond

De omvang van agrarische bedrijven in oppervlakte cultuurgrond zegt iets over de schaal van de bedrijven in het kleinschalige coulissenlandschap van Achtkarspelen. Het aantal hectares oppervlakte cultuurgrond is voor de melkveehouders gestegen van 26 ha in 1995 naar 33 ha in 2005. Het provinciale gemiddelde lag voor deze sector op ruim 40 ha per melkveehouderij in 2005. Een gemiddelde melkveehouderij in Achtkarspelen heeft dus ook qua oppervlakte cultuurgrond een kleinere omvang dan een gemiddeld bedrijf in de provincie.

Het gemiddelde grondareaal van de intensieve veehouderij is gestegen van 4,9 ha in 1995 naar 8,5 ha in 2005. Het provinciale gemiddelde voor deze bedrijfstak bedraagt ruim 4 ha in 2005; dus de helft minder. De intensieve veehouderij in Achtkarspelen heeft dus in verhouding veel meer grond in eigendom dan een intensieve veehouderij in de provincie.

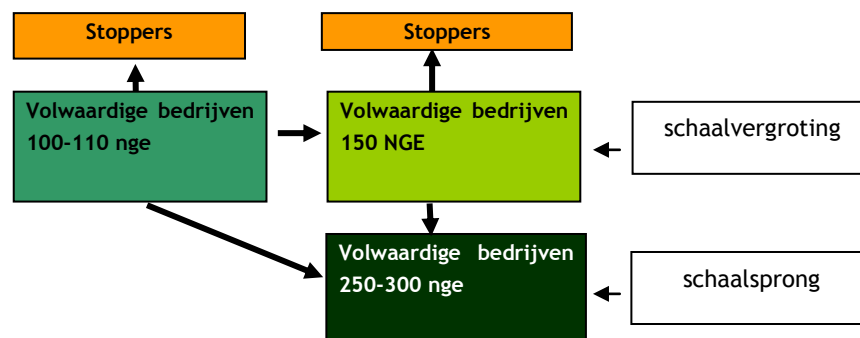
Schaalsprong

Landelijk ontstaan momenteel veel discussies over zogenaamde Megastallen en Megabedrijven. Diverse burgerinitiatieven zijn ontplooid om de komst van specifieke megastallen tegen te gaan. Diverse provincies hebben inmiddels beleid opgesteld ten aanzien van megabedrijven en megastallen.

Het woord “mega” is in deze gevallen beladen. Verschillende partijen dragen hun mening over dit nieuwe fenomeen uit in de landelijke en regionale pers. Oud-minister Veerman van LNV opperde in het televisieprogramma Zembla dat Nederland dergelijke stalvormen helemaal niet moet willen. Milieudefensie heeft een speciale website opgesteld waarvan de titel “stopveefabrieken.nl” boekdelen spreekt.

Dit rumoer in den lande is het gevolg van de schaalsprongen die momenteel door (met name) veehouders worden genomen. Een schaalsprong wordt daarbij als versterkte vorm van schaalvergroting gezien.

Deze schaalsprong is niet alleen een schaalsprong in vee en gebouwen, maar ook een schaalsprong in de maatschappelijke acceptatie van dergelijke bedrijven. Alles wordt uitvergroot bij een schaalsprong.

Figuur 9. Schaalvergroting en schaalsprong
(Bron: Nije Pleats yn Fryslân, 2009)

Schaalvergroting in gebouwen

Stallen worden steeds groter onder meer om reden dat steeds meer dieren per bedrijf gewenst zijn en de machines worden steeds groter. Dit heeft zijn weerslag op de gebouwen. Die worden groter in oppervlakte en hoger in goot- en bouwhoogte. Bovendien speelt de logistiek in stallen een steeds belangrijkere rol. Betere logistiek vergt ook meer ruimte in de stal. Tot slot leidt ook de toenemende aandacht voor dierwelzijn tot grotere stalgebouwen, omdat per dier meer ruimte in de stal nodig is en omdat het stalklimaat steeds meer wordt geoptimaliseerd. Met name dit laatste leidt tot hogere gebouwen.

Figuur 10. Gebouwen worden steeds groter

Schaalvergroting in de perceelsomvang

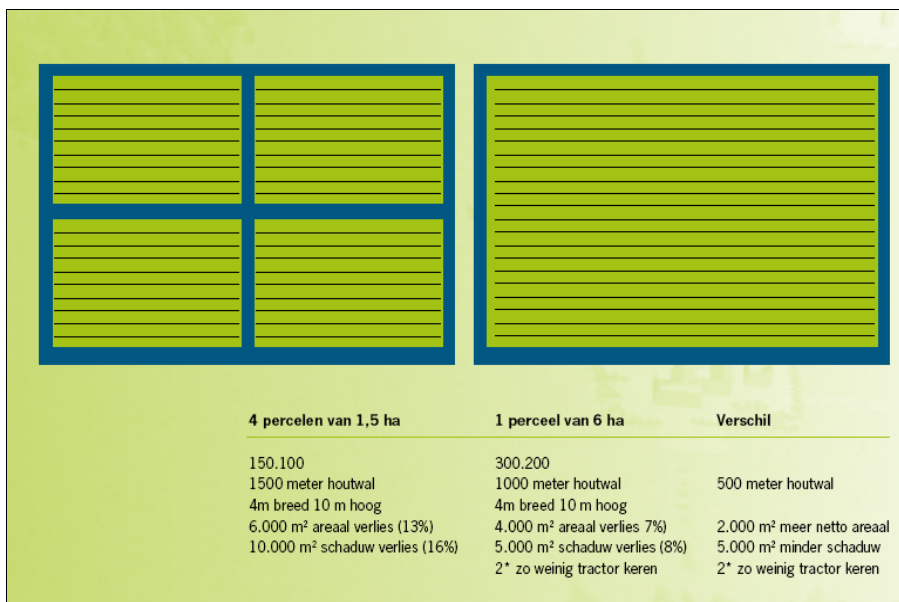
De agrarische cultuurgrond is de werkvloer van de boer. Alterra deed in 2008 onderzoek naar de boerenlogica achter die veranderende werkvloer (Groot-schalige landbouw in een kleinschalig landschap, 2008).

Het kleinschalige landschap met elzensingels en houtwallen is ooit ontstaan als functionele werkvloer van de boer, door inmenging van diezelfde boeren. Door de landbouwmechanisatie ontstonden andere mogelijkheden voor het bewerken van het land. Dit resulteerde er met name in dat meer grond in dezelfde tijd kon worden bewerkt; de schaalvergroting werd ingezet.

Vooraf in de hoogtijdagen van de ruilverkavelingen (de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw) is er veel onderzoek gedaan naar de nadelen die boeren gingen ondervinden van de aanwezige houtwallen/elzensingels.

Dit laat zich samenvatten in de volgende aspecten:

- minder teeltoppervlak;
- wortel- en schaduwshade;
- onderhoud;
- hogere bewerkingskosten.

Figuur 11. Een groot perceel is beter dan 4 kleine (Bron: Alterra/Wur, 2008)

Figuur 11 geeft een weergave van de voordelen van schaalvergroting in agrarische percelen.

Onderzoek naar effecten van schaalvergroting

Recent onderzoek (Nije Pleats yn Fryslân; Visser, Van der Veen, Bierema, Hoogwoud, 2009) heeft aangetoond dat de schaalvergroting in de landbouw in de provincie Fryslân nogal verschilt van die in andere delen van Nederland. In Fryslân kennen we geen enorme kippenschuren, varkensflats en dergelijke. En het is ook niet de verwachting dat deze sectoren in Fryslân een belangrijke voet aan de grond krijgen.

Het onderzoek heeft uitgewezen dat de schaalvergroting in Fryslân zich juist in hoofdzaak openbaart in de melkveehouderij. Maar liefst 90% van de (in totaal 5.500) agrarische bedrijven in Fryslân is een melkveehouderij. Er voltrekt zich binnen deze sector een proces van schaalvergroting dat tot gevolg heeft dat er bedrijven verdwijnen, maar ook dat er bedrijven zullen doorgroeien of zelfs een schaa sprong zullen maken.

Er ligt een ontwikkelingsperspectief naar schaalvergroting voor ongeveer 1700 melkveeouders in Fryslân. De andere bedrijfssectoren zijn naar verhouding ondergeschikt. Er zijn in Fryslân zo'n 400 akkerbouwbedrijven, die hoofdzakelijk op de kleigronden in de noordwesthoek van Fryslân zijn gesitueerd. De intensieve veehouderij is met zo'n 100 bedrijven vooral op de zandgronden een zeer bescheiden bedrijfstak. Uitbreiding van deze bedrijfstak valt niet te verwachten vanwege restrictief beleid van de gemeenten, de nabijheid van natuurgebieden en de beperkte agglomeratievoordelen. Ook de gemengde bedrijven en de paardenhouderijen zijn in aantal beperkt en naar hun ruimtelijke invloed ondergeschikt. In Achtkarspelen is de laatste jaren overigens met name bij de intensieve veehouderij sprake van forse uitbreidingsplannen, waarbij soms problemen ontstaan met betrekking tot de (landschappelijke) inpassing. Ook de vestiging van paardenhouderijen (in de vorm van zowel fokkerijen als entrainements) heeft een hoge vlucht genomen.

De schaalvergroting in Fryslân voltrekt zich dus met name in de melkveehouderij. In die sector zijn de komende jaren de volgende (ruimtelijke) ontwikkelingen te verwachten:

- Een gemiddeld "volwaardig" melkveehouderijbedrijf heeft een omvang van 100 - 120 NGE (Nederlandse Grootte Eenheid). Een beperkt aantal van die bedrijven is doorgegroeid naar gemiddeld 150 - 160 NGE of heeft een schaa sprong gemaakt tot gemiddeld circa 300 NGE. De verwachting is, dat de komende jaren een aanzienlijk deel van de melkveehouderijbedrijven zal doorgroeien of een schaa sprong zal maken naar deze omvang. In orde van grootte zal het gaan om 500 - 800 bedrijven (ter vergelijking: het totale aantal bedrijven nu is 5500). Een zeer klein aantal bedrijven zal aanmerkelijk groter worden dan 300 NGE.
- De bedrijven blijven in grote mate grondgebonden. Dit aspect zal ook een sturende invloed hebben op het aantal en de ontwikkeling van de bedrijven die een schaa sprong maken.
- Er zijn geen aanwijzingen dat deze ontwikkeling in de melkveehouderij in bepaalde delen van de provincie sterker zal zijn dan in andere delen.

Tot nu toe spreidt het proces van schaalvergroting zich over de hele provincie uit.

- Bedrijven die doorgroeien of een schaa sprong maken zullen hun bedrijfsoppervlakte aanmerkelijk willen uitbreiden. Voor een bedrijf van 300 NGE is een stal of zijn stallen nodig met een oppervlakte van 3000 - 5000 m². Met de ruimte voor voer- en mestopslag, de logistieke ruimte en de ruimte om het bedrijfscomplex landschappelijk in te passen, is een bedrijfserf nodig met een oppervlakte van circa 2 ha. De feitelijke ruimtebehoefte is groter om het bedrijfserf in een goed landschappelijk kader te kunnen plaatsen. De uitbreidingsbehoefte zal ook groter zijn wanneer de bestaande (niet effectief te gebruiken) stallen blijven bestaan. Tenslotte bestaat de wens om een helder onderscheid te maken tussen boerderij/woonerf en bedrijfserf. Ook dit leidt ertoe dat de totale oppervlakte van wat in planologische zin het agrarisch bouwperceel wordt genoemd, voor bedrijven die een schaa sprong maken vaak groter is dan 2 ha.
- Er bestaat vanuit de bedrijfsoptiek behoefte aan een dubbele ontsluiting van grote agrarische bedrijven; een schone/veilige ontsluiting van de boerderij/woonerf en een bedrijfsmatige ontsluiting van het bedrijfserf.

Bedrijven die een schaa sprong maken, maar ook bedrijven die doorgroeien, zullen vaak genoodzaakt zijn een nieuwe stal te bouwen. De vorige generatie ligboxenstallen is afgeschreven, biedt beperkte uitbreidingsmogelijkheden en voldoet niet meer aan de hedendaagse eisen van een veehouderijbedrijf. Door nieuwbouw van stallen blijven veel oude (overbodige) stallen staan. Soms gebeurt dit ook om logistieke redenen.

Over- en onderdrukgebieden

Een belangrijk te verwachten bijverschijnsel in het proces van schaalvergroting en de daarmee gepaard gaande toenemende bedrijfsomvang is het ontstaan of het zich in verhevigde mate manifesteren van onderdruk- en overdrukgebieden.

Naar verwachting komt in Fryslân in de periode van 2003 tot 2015 circa 33.000 hectare cultuurgronden vrij door bedrijfsbeëindigingen. Een groot deel van deze vrijgekomen gronden worden door de overgebleven agrarische bedrijven (de "blijvers") voor schaalvergroting gebruikt. Schaalvergroting leidt vaak tot een slechtere verkaveling. Het aandeel van de huiskavel neemt vaak af in het totaal van de beschikbare cultuurgrond van een bedrijf en de versnippering van de cultuurgrond neemt toe. Dit leidt tot gebieden waar de vraag en aanbod van grond niet in evenwicht zijn, waardoor zogenaamde overdruk- en onderdrukgebieden ontstaan.

In de overdrukgebieden zijn teveel agrarische bedrijven die willen groeien, bij voorkeur door land bij huis te kopen. In de onderdrukgebieden geldt juist het omgekeerde: niemand heeft belang bij de vrijkomende grond, want de grond ligt op een (te) grote afstand van het bedrijf. Een intensieve gebiedsgerichte

aanpak op provinciaal niveau, waarbij lokale initiatieven en (vrijwillige) kavelruil worden ondersteund, eventueel in combinatie met bedrijfsverplaatsingen, lijkt hiervoor een oplossingsrichting te zijn (DLG, 2009).

Ook de landbouwstructuur in Fryslân verandert. De komende tien jaar zal het aantal agrariërs afnemen van 5500 naar 4000 bedrijven in Fryslân. De landelijke en provinciale trends zijn ook in Achtkarspelen waarneembaar. Uit landbouwtellingen van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) blijkt dat het aantal bedrijven in de gemeente al geruime tijd daalt. Waren er in 1995 in Achtkarspelen nog 276 agrarische bedrijven, in 2005 bedroeg dat aantal nog 211. Het totale aantal agrarische bedrijven loopt dus terug en die terugloop versnelt de afgelopen jaren enigszins.

Verder kan uit CBS-cijfers worden opgemaakt dat het areaal cultuurgrond in de loop van de jaren nauwelijks is veranderd. Steeds minder agrarische bedrijven gebruiken nagenoeg hetzelfde totale areaal cultuurgrond. Per saldo is daarmee de bedrijfsgrootte in hectares toegenomen.

Binnen de landbouw in Achtkarspelen zijn er verschillen tussen het besloten woudengebied en het open klei- en miedenlandschap. Dit verschil komt vooral naar voren in de schaalgrootte van de bedrijven in de verschillende landschappen.

Het gevoel in de agrarische sector is dat de historie en de uit het verleden stammende landschappelijke kenmerken zich maar moeilijk verhouden met een eigentijdse visie op een modern agrarisch bedrijf. In onderzoek en beleid is de combinatie van moderne landbouw met behoud van landschapskwaliteiten al wel gemaakt. Uit het in 2009 uitgevoerde onderzoek van de provincie “De Nije Pleats in Fryslân” blijkt dat ook bij verdere ontwikkeling van agrarische bedrijven de landschappelijke kwaliteit geen beletsel hoeft te zijn.

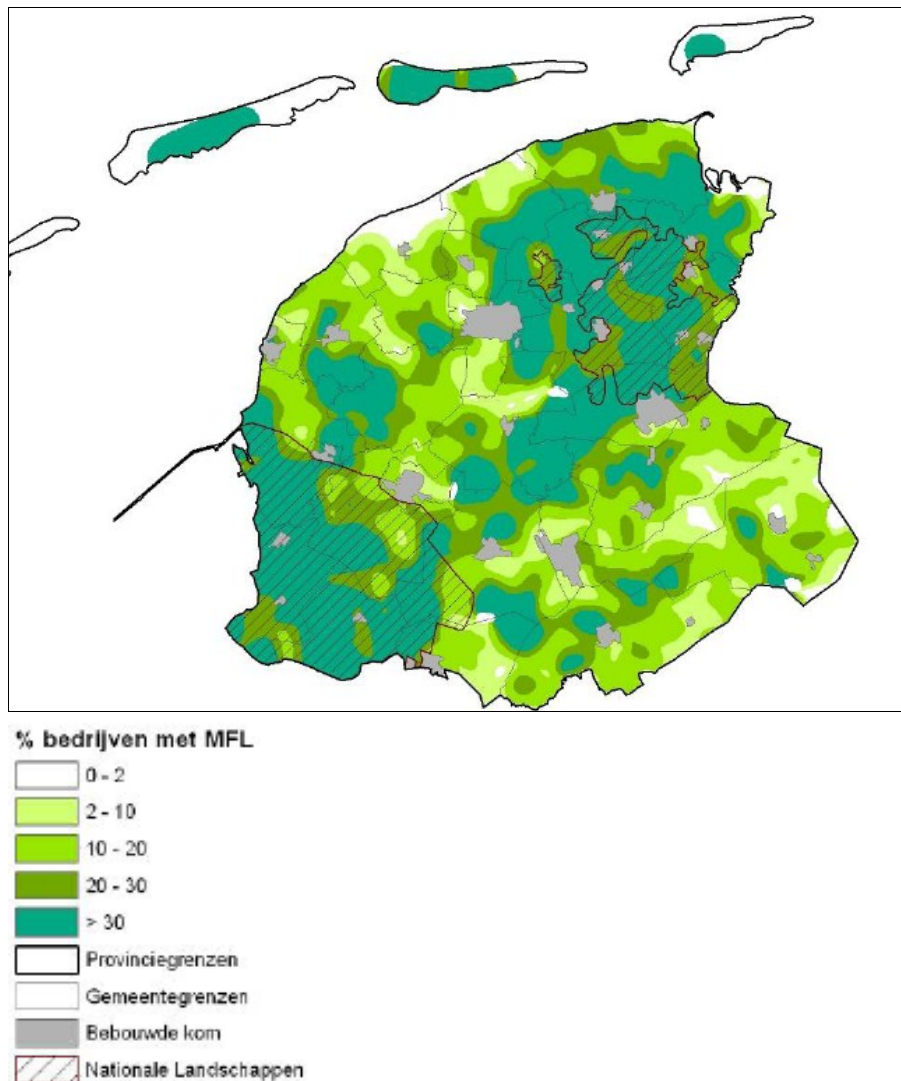
De provincie Fryslân heeft in het Streekplan (2007) gesteld dat zij inzet op het bieden van ontwikkelingsruimte voor de landbouw en op de blijvende herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen. De provincie is van mening dat de ruimtelijke consequenties van schaalvergroting en intensivering in de landbouw zijn te combineren met de landschappelijke kernkwaliteiten.

Hobbyboeren en kleine agrarische bedrijven

Met het oog op behoud van landschappelijke kwaliteit zijn ook hobbyboeren en kleine agrarische bedrijven van belang. In 2009 was 30% van alle land- en tuinbouwbedrijven in Nederland klein. In de gemeente Achtkarspelen ligt dit percentage hoger: rond de 40% behoort tot de hobbybedrijven en kleine agrarische bedrijven. Kleine land- en tuinbouwbedrijven hebben een omvang tussen de 3 en 20 nge, waarbij de nge (Nederlandse grootte eenheid) een maat is waarmee de economische omvang van agrarische activiteiten kan worden aangegeven. Een economische omvang van 20 nge staat dan gelijk aan het telen van 6,6 hectare pootaardappelen op kleigrond of het houden van 17 melkkoei-

en of 13 paarden. De gemiddelde omvang van de kleine bedrijven is 9,3 nge. Ondanks de geringe omvang van deze bedrijven spelen zij een belangrijke rol bij het behoud van landschappelijke kwaliteit. Deze bedrijven hebben nauwelijks of geen marktorientatie en richten zich dan ook niet op schaalvergroting, waardoor de landschappelijke karakteristieken behouden kunnen blijven.

Verbrede landbouw

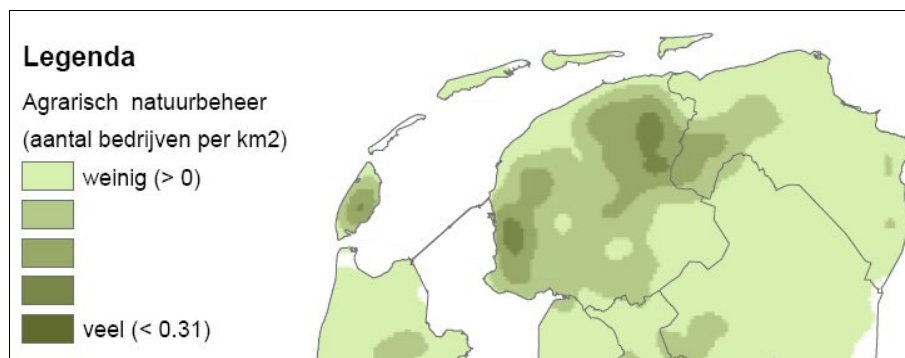

Figuur 12. Verhouding multifunctionele activiteiten ten opzichte van het totaal aantal landbouwbedrijven (Bron: Alterra)

Naast schaalvergroting speelt ook de verbreding een belangrijke rol bij de ontwikkelingen in de agrarische sector. Daarbij kunnen twee soorten nevenfuncties worden onderscheiden, te weten de min of meer recreatieve nevenfuncties en detailhandelsactiviteiten (zoals een kaasboerderij, kamperen bij de boer, landwinkel, zorgboerderijen en dergelijke) en de professionele energiewinning op het agrarisch bedrijf (zoals mestvergisting, windenergie en dergelijke). Sommige van deze nevenfuncties zullen met name in het kleinschalige

landschap van Achtkarspelen, waar schaalvergroting qua percellering lastiger is, tot ontwikkeling komen.

Bovendien houden veel van de ‘verbrede’ bedrijven in Achtkarspelen zich bezig met natuur- en landschapsbeheer, zo blijkt uit onderstaand kaartje.

Figuur 13. Agrarische bedrijven die zich bezighouden met agrarisch natuurbeheer Noord-Nederland (Bron: LEI/ Wageningen UR)

2.3

Niet-agrarische bedrijvigheid

In het buitengebied van de gemeente Achtkarspelen bevinden zich momenteel circa 112 niet-agrarische bedrijven. Een deel daarvan heeft overigens wel een duidelijke relatie met de functie landbouw.

Een aantal van deze bedrijven is in voormalige boerderijen gevestigd, waardoor deze niet-agrarische bedrijvigheid in veel gevallen niet of nauwelijks zichtbaar is vanwege de ondergeschiktheid van de niet-agrarische bedrijvigheid aan de woonfunctie.

Figuur 14. Jachtwerf/scheepswerf Brandsma te Rohel (Bron: panoramio.com, 2009)

Figuur 15. Niet-agrarische bedrijvigheid bij Blauwverlaat (Bron: marinas.com, 2009)

Daarnaast komen verschillende toeristisch-recreatieve accommodaties ten behoeve van de dag- en verblijfsrecreatie in het buitengebied voor.

Eveneens worden enkele sociaal-maatschappelijke voorzieningen in het buitengebied aangetroffen. Dit betreft onder andere:

- 2 kerken, waarvan 1 met begraafplaats;
- een ambulancepost.

Tevens zijn 2 boorlocaties, 2 gronddepots, een milieuterrein, rioolwaterzuiveringsinstallatie, zandopslag en een opslag van een stratenmakerij in het buitengebied gelegen.

Aard van de bedrijvigheid

Een substantieel aantal bedrijven in het buitengebied verricht activiteiten die gerelateerd kunnen worden aan de agrarische sector. Daarnaast komen eveneens een groot aantal andere commerciële dienstverlenende bedrijven in het buitengebied voor die aan de agrarische sector gerelateerd kunnen worden. Dit betreft met name handelsbedrijven die als agrarisch dienstverlenend en toeleverend bedrijf optreden, zoals bijvoorbeeld een kunstmest-, stro- en foeragehandel.

Ook voor de (vis)kwekerijen, hoveniersbedrijven, veehandelbedrijven en paardenbedrijven (entrainment en stalling) geldt dat zij naar aard en schaal een legitieme basis voor vestiging in het buitengebied kennen.

Nijverheidsbedrijven zijn in het buitengebied van Achtkarspelen eveneens goed vertegenwoordigd. Niet-agrarische bedrijvigheid uit de sector Vervoer, opslag en communicatie en de sector Horeca komt voor, maar in mindere mate dan de reeds eerder genoemde sectoren.

De sector Industrie en delfstoffenwinning wordt in aantal niet of in mindere mate vertegenwoordigd dan op basis van het grote werkgelegenheidsaanbod verwacht zou mogen worden. Deze sector is vooral te vinden binnen de bebouwde kom van de kernen.

Ruimtelijk spreidingspatroon

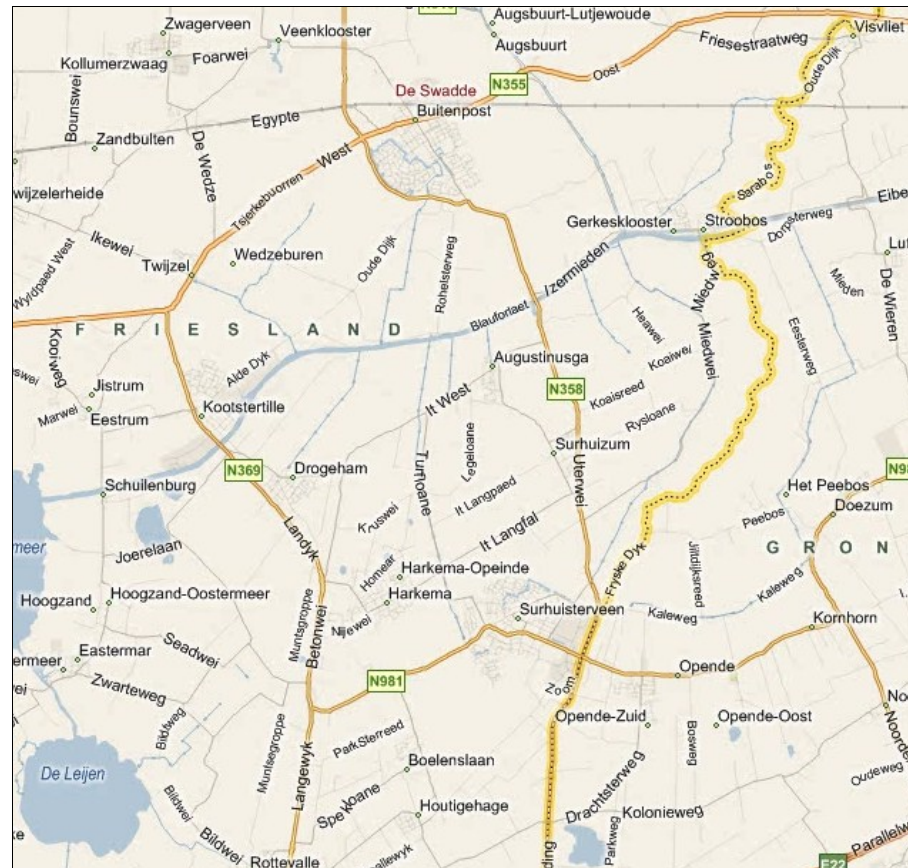
De niet-agrarische bedrijvigheid komt in principe verspreid over het gehele buitengebied voor. Evenwel vindt bij nadere beschouwing logischerwijs een duidelijke clustering van niet-agrarische bedrijvigheid rondom de kernen plaats. Dit geldt met name voor de grotere kernen, zoals bij Buitenpost, Surhuisterveen en Harkema.

Een duidelijke uitzondering op dit patroon wordt gevormd door de doorgaande weg N355 tussen Buitenpost en Twijzel. In de lintbebouwing aan deze weg⁵ komt een hoge dichtheid aan niet-agrarische bedrijvigheid voor. Dit geldt ook (in mindere mate) voor de N369 (Kootstermolen-Harkema).

⁵ West - Tsjerkebuorren

Aan de N358 tussen Surhuisterveen, Surhuizum, Augustinusga en Buitenpost is veel minder sprake van een bovenmatige vestiging van niet-agrarische bedrijvigheid.

Opvallend is bovendien de aanwezigheid van een bedrijventerrein in het buitengebied bij het buurtschap Blauwverlaat (ten noordoosten van Augustinusga) aan het Prinses Margrietkanaal.

Figuur 16. Wegenkaart gemeente Achtkarspelen (Live Search Maps, 2009)

BEELD OP ONDERDELEN

Wordt er gekeken naar specifieke vormen van niet-agrarische bedrijvigheid, dan zijn ook enkele opvallende zaken te herkennen.

De volgende conclusies ten aanzien van niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied van de gemeente kunnen worden getrokken:

- De kwekerijen lijken geconcentreerd in het zuidelijke (3 en nog een fruitbedrijf), in het westelijke (3 en nog een fruitverwerkingsbedrijf) en in het middendeel (3) van de gemeente.
- Paardenhouderijen zijn voornamelijk in het noordelijke deel gesitueerd: 4 paardenhouderijen en 1 paardenstalling (met verkoop van paardentrailers) benoorden de N355.
- Een viskwekerij is een opvallende niet-agrarische bedrijvigheid.

- Voorts valt op dat de enige twee poeliers in het buitengebied in elkaars nabijheid zijn gesitueerd (ten noorden van Twijzel). Ditzelfde geldt voor beide schapenhandelbedrijven (ten zuiden van Buitenpost).
- De 6 houtbouwbedrijven zijn vrijwel allen in de lintbebouwing van de N355 gesitueerd: 3 in het lint Buitenpost-Twijzel; 3 aan de weg Twijzel-Hurdegaryp.
- 3 van de 5 aannemers zijn eveneens in de lintbebouwing aan de N355 gevestigd.
- 2 van de 3 garagebedrijven en de taxicentrale zijn aan de N369 tussen Twijzel en Harkema gelegen.
- 3 van de 4 autohandelbedrijven zijn eveneens aan deze N369 gelegen.

Wensen

In de gemeentelijke reactie op een provinciale brief met betrekking tot de problematiek omtrent vrijkomende agrarische bebouwing is in 2004 ingegaan op de wensen vanuit de gemeente voor een nieuwe bestemmingsplanregeling.

Op basis van de huidige gemeentelijke regeling in het bestemmingsplan en de goede ervaringen die ermee in de praktijk zijn opgedaan, wordt gesteld dat de voorkeur uitgaat naar een globale regeling die de gemeente voldoende bewegingsruimte biedt. Mede in het kader van het in de regiovisie Noordoost-Fryslân 'Sterk op eigen wijze' benadrukte 'stimuleren van de sociaaleconomische vitaliteit' van het landelijke gebied wordt een dynamische regeling tegemoet gezien. Hierbij zou globaal een aantal categorieën activiteiten annex functies kunnen worden omschreven die zijn toegestaan en een aantal die uitdrukkelijk niet worden toegelaten. Daarbij worden de volgende randvoorwaarden nadrukkelijk genoemd:

- De nieuwe functies mogen geen afbreuk doen aan de bedrijfsvoering en de ontwikkelingsmogelijkheden van de eventueel aanwezige omringende agrarische bedrijven en de woonfunctie van omringende woningen.
- Er mag geen opslag/stalling van materialen buiten de opstallen plaatsvinden.
- De nieuwe functie mag geen onevenredige verkeersaantrekkende werking hebben en er moet sprake zijn van een acceptabele verkeerssituatie.
- Parkeren moet op eigen erf plaatsvinden.

Discussiepunten die in de brief voorts nog worden aangeroerd zijn:

- Sloop en vervangende nieuwbouw van boerderijen en bedrijfsgebouwen niet bij voorbaat uit te sluiten.
- Het in beperkte mate toestaan dat nieuwe bedrijfsgebouwen mogen worden opgericht, voornamelijk daar waar buiten het hoofdgebouw (boerderij) slechts een geringe oppervlakte aan bedrijfsgebouwen aanwezig is (n.b. in bestaande regeling mag onder voorwaarden naast het hoofdgebouw max. 400 m² aan bedrijfsgebouwen worden opgericht).
- Landschappelijke inpassing van een nieuwe functie ten behoeve van een kwaliteitsimpuls voor het landelijk gebied door voor te schrijven dat

agrarische bouwwerken geen gebouwen zijnde als mestopslagplaatsen, silo's en dergelijke worden verwijderd.

- In voormalige agrarische opstallen bepaalde vormen van zelfstandige detailhandel toe te staan die niet concurrerend zijn met de voorzieningen in de winkelkernen.

Conclusies

- De afname van het aantal agrarische bedrijven zet de sociaaleconomische vitaliteit van het landelijke gebied onder druk.
- De provincie stelt als randvoorwaarde dat voor nieuwe functies in landelijk gebied ruimte moet worden gezocht in of aansluitend aan kernen en dat een goede landschappelijke inpassing is gewaarborgd.
- Verschillende functies worden door de provincie onder voorwaarden geschikt geacht als vervangende functie van vrijkomende (agrarische) bebouwing, waaronder bedrijfsfuncties en vormen van dienstverlening.
- Nieuwe niet-agrarische bedrijvigheid en bedrijfswoningen mogen geen belemmeringsfactor in het landelijke gebied worden.
- Regiovisie NOFA gaat uit van een koers die gericht is op onder meer het koesteren van de bestaande bedrijvigheid en het selectief uitbouwen van nieuwe economische dragers.
- In NOFA-verband gekozen voor ruime planologische kaders om bedrijvigheid in een andere sector in vrijkomende agrarische gebouwen mogelijk te maken.
- Aanjagen economische ontwikkeling is belangrijk speerpunt in gemeentelijk beleid. Deze ambitie vertaalt zich in een toenemend ruimtegebruik.
- Vanaf 1992 (bestemmingsplan buitengebied) worden ruime mogelijkheden voor het vestigen van niet-agrarische bedrijvigheid in het landelijk gebied geboden.
- Enige mate van regionale specialisatie in Kootstertille (metaalindustrie) en Harkema (bouwsector).
- Het gemeentelijke bedrijvenbestand laat een toenemend aantal nieuwe oprichtingen en starters zien.
- Groei van economie en werkgelegenheid in Noordoost-Friese regio is achtergebleven bij het Nederlandse en het Friese gemiddelde.
- Het vestigingsklimaat van de regio wordt in de regiovisie als ongunstig beoordeeld. Nadelige componenten worden slechts ten dele gecompenseerd. Gelet op de positieve vestigingscijfers van starters zijn deze ongunstige vestigingsfactoren in Achtkarspelen blijkbaar minder van toepassing dan voor de regio in zijn geheel.
- Achtkarspelen beschikt in beginsel over goede verbindingen over weg, water en het spoor.
- Totale werkgelegenheid: 7.269 arbeidsplaatsen. Grootste: Industrie en delfstoffenwinning (24%), Handel en reparatie (15%), Bouwnijverheid (15%).
- Totaal aantal bedrijfsvestigingen: 1.555. Grootste: Reparatie van consumentenartikelen en handel (375), Bouwnijverheid (330).

- Een substantieel aantal bedrijven in het buitengebied verricht activiteiten die aan de agrarische sector gerelateerd kunnen worden (loonbedrijven, commerciële dienstverlenende bedrijven, handelsbedrijven, bijzonder agrarische bedrijven).
- Nijverheidsbedrijven zijn eveneens goed in het buitengebied vertegenwoordigd. Sectoren Vervoer, opslag en communicatie en Horeca komen in mindere mate voor.
- Industrie en delfstoffenwinning in aantal niet of in mindere mate vertegenwoordigd in buitengebied dan op basis van groot werkgelegenheidsaanbod verwacht mag worden.
- Duidelijke clustering van niet-agrarische bedrijvigheid rondom grotere kernen (Buitenpost, Surhuisterveen en Harkema).
- Hoge dichtheid aan niet-agrarische bedrijvigheid in lintbebouwing aan weg N355 (West-Tsjerkebuorren) tussen Buitenpost en Twijzel.
- Eveneens relatief sterke vertegenwoordiging aan de N369 tussen Twijzel, Kootstertille, Drogeham, Harkema.

2.4

Recreatiesector

Kwantitatieve kenschets

In 2004⁶ bedroeg het aantal overnachtingen 340.000 op recreatiebedrijven in de regio Noordoost-Fryslân (Kampeerbeleid NOFA+, 2009). Hiervan kwam het relatief kleine aandeel van slechts 3,2% voor rekening van de verblijfsrecreatieve sector van de gemeente Achtkarspelen. Dit betekent dat er voor wat betreft de verblijfsrecreatie in 2004 circa 10.880 overnachtingen in de gemeente hebben plaatsgevonden.

In tabel 1 wordt tussen de gemeenten onderling de procentuele verdeling van het aantal bedden en overnachtingen in het jaar 2004⁷ inzichtelijk gemaakt. De gemeente Achtkarspelen heeft ook hierin een klein relatief aandeel.

VERBLIJFSRECREATIE IN
DE GEMEENTE

Tabel 1. Procentuele weergave van het aantal bedden en overnachtingen tussen de NOFA⁺-gemeenten onderling in 2004⁸

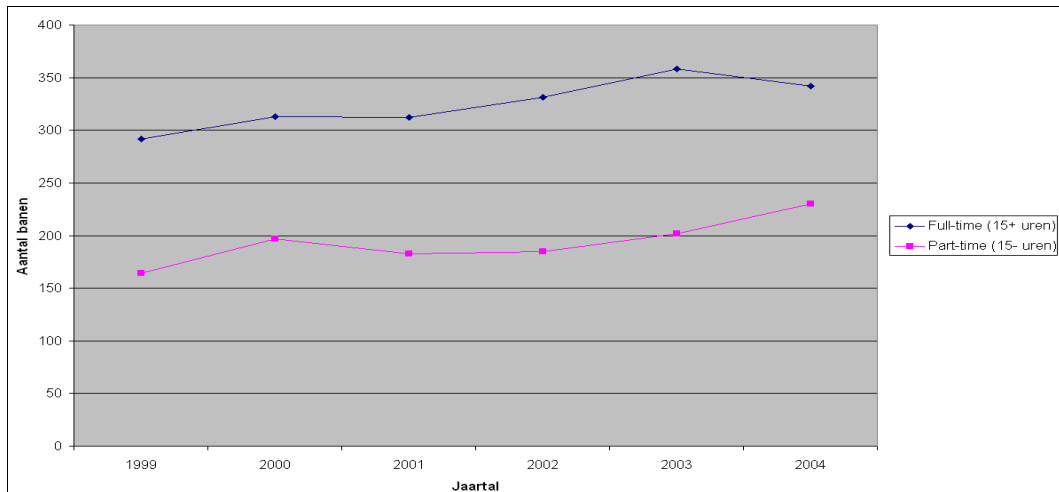
	Achtkarspelen	Dantumadiel	Dongeradiel	Ferwerderadiel	Kollumerland c.a.
<i>% bedden en overnachtingen</i>					
Hotels	10,4	3,7	73,1	2,0	10,8
Logies & ontbijt	8	13	39	23	17
Campings	3,2	23,6	18,4	6,6	48,1
Recreatiewoningen	2	4,3	83,4	1,2	9,1
Groepsaccommodaties	14,8	47,1	24,6	0,0	13,6
Jachthavens	2,4	25,6	39,1	2,1	30,9

⁶ Recentere cijfers zijn helaas (nog) niet beschikbaar (verwacht in 2011).

⁷ Ook hier zijn helaas (nog) geen recentere gegevens beschikbaar (verwacht in 2011).

⁸ Cijfers zijn gebaseerd op 'Toerisme in Cijfers 2005 Noordoost-Fryslân', 'Onderzoek: Aanbodkant Toerisme in Noordoost-Fryslân', Instituut Service Management, Juli 2006.

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de werkgelegenheidsontwikkeling voor wat betreft banen van minder dan (parttime) en meer dan (fulltime) 15 uren per week in de toeristisch-recreatieve sector in de gemeente Achtkarspelen. Voor wat betreft de parttime banen heeft zich een stijging in de periode van 1999-2004 van maar liefst 40,2% voorgedaan. Voor wat betreft de fulltime werkgelegenheidsontwikkeling was er voor diezelfde periode een stijging van 17,1% waarneembaar.

Figuur 17. Ontwikkeling recreatie en toerisme in Achtkarspelen (Bron: Kampeerbeleid NOFA+, 2009)

Kwalitatieve kenschets

Bij het opstellen van de beleidsnotitie Recreatie en Toerisme Gemeente Achtkarspelen 2004-2012 is met een aantal recreatieondernemers een SWOT-analyse van de sector uitgevoerd. Ondanks dat er enkele jaren voorbij zijn gegaan, geeft deze SWOT-analyse in hoofdlijnen nog een goed beeld van (ontbrekende) kwaliteiten in de gemeente en wat voor de toeristisch-recreatieve sector van belang wordt geacht.

Tabel 2. SWOT-analyse toerisme en recreatie in de gemeente anno 2004 (Bron: Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme Gemeente Achtkarspelen 2004-2012)

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> - In recreatief opzicht een aantrekkelijk en gevarieerd landschap. - Veel ruimte, rust en groen. - Veel cultuurhistorie. - Veel kleine bedrijven en daardoor vaak meer persoonlijke aandacht. - Centrale ligging ten opzichte van de steden Drachten, Groningen en Leeuwarden. - Nabijheid van Nationaal Park Lauwersmeer. - Goede bereikbaarheid via weg en openbaar vervoer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Veel kleine bedrijven; daardoor vaak minder professionaliteit. - Onbekendheid van het gebied. - Geen helder gemeentelijk beleid. - Slechte toeristische bewegwijzering. - Horeca beperkt open op zondag. - Weinig aanbod van appartementen, groepsaccommodaties en hotels/pensions. - Te weinig bruikbare gegevens op gemeentelijk niveau over huidige toeristische sector. - Het ontbreken van een grote trekker. - Matig aanbod van dagattracties en met name slechtweervoorzieningen.

Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - Groeiende markt actieve senioren. - Gelegenheid creëren voor camping/huisjes, die het gehele jaar open zijn, waardoor er een zogenaamd spin-off effect ontstaat voor andere recreatieondernemers. - Toegenomen welvaart, dus meer bestedingsmogelijkheden. - Toenemende vraag naar natuur- en cultuurtoerisme. - Toenemende vraag naar rust. - Toenemende vraag naar arrangementen. - Positieve houding ten opzichte van toerisme door Europa, Rijk en Provincie (subsidies). - Samenwerking door middel van een toeristisch platform. - Positieve houding van de gemeente ten aanzien van de ontwikkeling van recreatie en toerisme. - Promotiemogelijkheid en informatievoorziening via internet. - Vrijkomende agr. gebouwen benutten voor recreatieve doeleinden. 	<ul style="list-style-type: none"> - Volgens de recreatieondernemers een ontwikkeling belemmerende regelgeving van de gemeente. - Veeleisende consument. - Vertrek agrariërs is een bedreiging voor het beheer en het behoud van het landschap. - Rijks- en provinciale natuur en landschapswetgeving. - Concurrentie van andere toeristische bestemmingen.

De gemeente is in landschappelijk opzicht een erg waardevol gebied. Dit is officieel erkend door aanwijzing van het gebied als Nationaal Landschap. Het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden met haar kleinschalige karakter van houtwallen- en elzensingelstructuren en de zeldzame aanwezigheid van pingoruïnes her en der is voor de routegebonden recreatievormen zeer aantrekkelijk.

Toeristisch-recreatief voorzieningenaanbod

Het voorzieningenaanbod op het gebied van toerisme en recreatie in de gemeente is beperkt en voornamelijk kleinschalig van aard.

Verblijfsrecreatie

In het kader van de verblijfsrecreatie komen in Achtkarspelen een vijftal kampeerterreinen, één hotel, een hotel/pension (met groepsaccommodatie), een groepsaccommodatie en een gasthuis (annex Bêd & Brochje) voor.

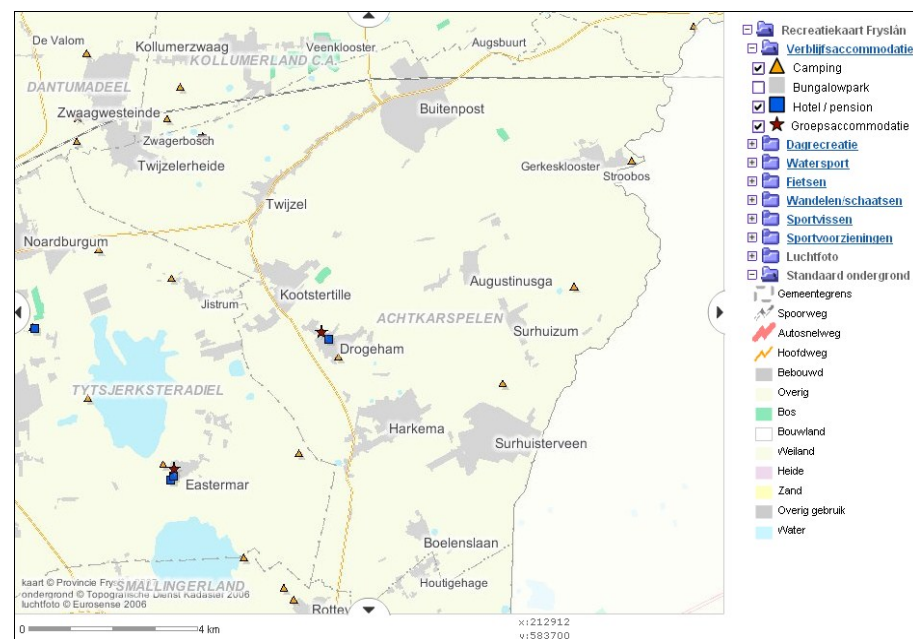
Van de 5 kampeerterreinen die momenteel kunnen worden onderscheiden in de gemeente wordt 1 kampeerterrein als regulier kampeerterrein aangemerkt, te weten de camping Rêst mei Romte aan de Bethlehemsreed 6 te Boelenslaan.

De overige 4 zijn kleinschalige kampeerterreinen, te weten:

- Minicamping Camping de Singel; Koaiwei 1 te Surhuizum;
- Minicamping De Wâldcamping; Hurde Eker 2 te Surhuizum;
- Minicamping 't Blomkelân; Lytse Wei 55 te Drogeham;
- Minicamping Blauforlaet; Blauforlaet 30 te Augustinusga.

Voor wat betreft aard en karakter blijken reguliere kampeerterrinen in het besloten Woudengebied hoofdzakelijk vaste standplaatsen aan te bieden, waarop voornamelijk stacaravans zijn geplaatst. Op kleinschalige kampeerterrinen zijn per definitie alleen toeristische seizoensstandplaatsen toegestaan en is de plaatsing, een enkele uitzondering daargelaten, van vaste kampeermiddelen niet mogelijk. Deze terreinen worden voor tenten en mobiele kampeermiddelen gebruikt.

In Harkema vindt bij de woning met een grote natuurtuin aan de Mellereed 4 eveneens recreatief medegebruik plaats. Het recreatieve bedrijf wordt De Merelhof genoemd, waar overnachten mogelijk is op een klein kampeerveldje, in het gastenverblijf 'Skieppenhok' in de tuin of in de Bêd & Brochje voorziening.

Figuur 18. Verblijfsaccommodaties (Bron: Provincie Fryslân, 2009)

OVERIGE VORMEN VAN VERBLIJFSRECREATIE

Aan het Wyldpaed Oast 23 te Twijzelerheide is Farmhouse pension-Bed & Brochje gelegen. De pensionmogelijkheden worden gevormd door vier 2-persoonskamers en twee gezinskamers. Daarnaast telt het recreatiebedrijf negen 6-persoons vakantiewoningen. Acht van deze vakantiewoningen zijn rondom een pingoruïne geplaatst en worden door het recreatiebedrijf als Pingo-Houses aangeduid. Naast de genoemde overnachtingsmogelijkheden is er tevens een groepsaccommodatie voor 18 personen met een businessaccommodatie (congreszaal met faciliteiten) beschikbaar. Er wordt samengewerkt met Het Beziningshotel, dat op hetzelfde adres is gevestigd (Wyldpaed Oast 23). Feitelijk worden dezelfde overnachtingaccommodaties aangeboden (alleen de naam is anders).

In het dorp Drogeham is Hotel De Ham aan De Buorren 37 gevestigd. In Stroobos als tweelingdorp van Gerkesklooster is De Vriesche Herberg gelegen. De herberg faciliteert naast eten en drinken ook overnachtingen in een tweetal appartementen.

Naast de bij het Farm-House beschikbare groepsaccommodatie is in de gemeente ook een groepsaccommodatie bij de educatieve ecologische boerderij Hamster Mieden aan De Buorren 66 te Drogeham gelegen. In deze leerboerderij kunnen groepen van 20 tot 40 personen worden ontvangen en wordt, naast educatieve weken voor scholen, sinds kort ook een vergaderaccommodatie voor bedrijven aangeboden.

Bij IJsboerderij en gasthuis Fan 't Famke aan Heawei 1 te Augustinusga worden eveneens overnachtingsfaciliteiten in de vorm van Bêd & Brochje en volpension in een appartement voor 6/7 personen aangeboden. Op de boerderij wordt tevens ambachtelijk ijs geproduceerd van eigen melk dat in het boerderijwinkelje wordt verkocht.

Theeschenkerij Jinkepaed ligt verscholen aan de bosrand van Twijzelerheide aan het Jinkepaed 5. Bij deze theeschenkerij wordt ook de mogelijkheid tot overnachting geboden in enkele trekkershutten. Deze trekkershutten zijn Finse 'kota's', zeskantige grenen huisjes, geschikt voor twee personen.

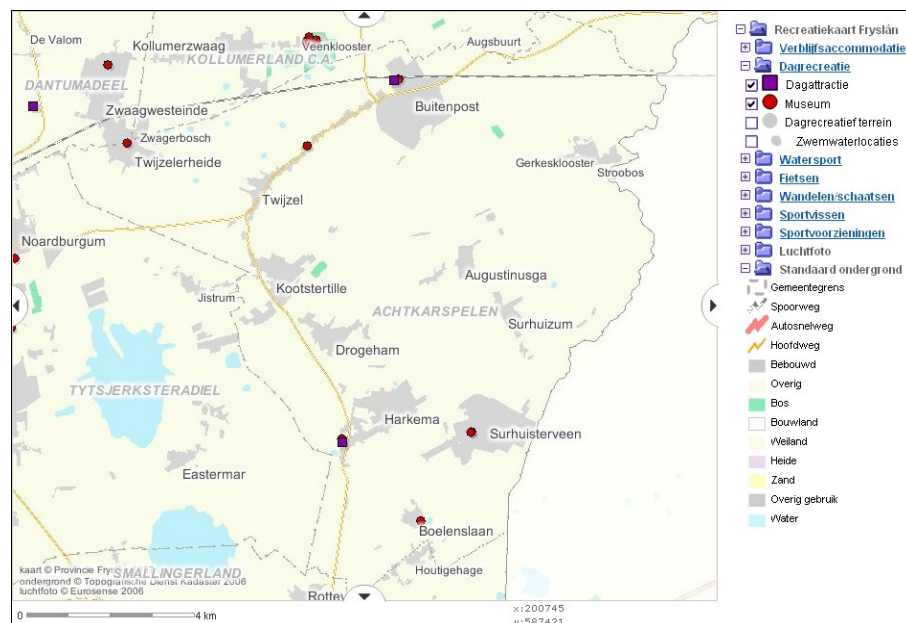
Overnachtingsmogelijkheden worden in een Bêd & Brochje ook bij Vijvertuin-Theeschenkerij De Waterjuffer aan Uterwei 1 te Augustinusga aangeboden.

Voorts komen nog een drietal Bêd & Brochjes in Buitenpost voor, te weten bij:

- 'Het behouden huis', Julianalaan 34;
- Fam. Th. Bakker, West 50;
- Fam. J. Kampen, De Zeilen 42.

Dagrecreatie

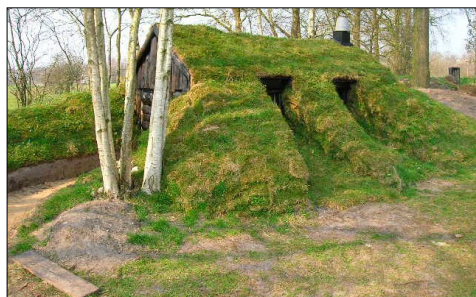
Met betrekking tot de dagrecreaties zijn op de recreatiekaart van de Provinsje Fryslân diverse dagattracties en musea in de gemeente onderscheiden.

Figuur 19. Dagrecreaties (Bron: Provincie Fryslân, 2009)

Als dagattracties (met een bovenlokale functie) worden de volgende twee locaties aangemerkt:

- Botanische tuin De Kruidhof aan de Schoolstraat 29b te Buitenpost, alwaar een botanische tuin met onder andere meer dan 2.000 verschillende soorten planten, heesters en bomen in 15 verschillende tuinen en collecties te vinden zijn, en:
- Themapark De Spitkeet aan De Dunen 3 te Harkema, waar verbeeld wordt hoe de bevolking vroeger in bittere armoede in het heidegebied leefde. Hier staan diverse huisjes uit de verschillende bewoningsperiodes. Ook is in het themapark een archeologisch steunpunt gevestigd.

Figuur 20. Holwoning (Bron: despitkeet.nl, 2009)

Figuur 21. Interieur van een spitkeet (Bron: despitkeet.nl, 2009)

Themapark De Spitkeet heeft als openluchtmuseum tevens een museale functie. Het themapark is in aansluiting op de bebouwde kom van Harkema in het landelijk gebied gelegen.

MUSEA

Daarnaast komen de volgende musea in de gemeente voor:

- IJstijdenmuseum aan de Schoolstraat 29C te Buitenpost;
- Streekmuseum Oan'e Swadde; Bjirkewei 102 te Twijzelerheide;

- Simke Kloostermanhûs; Tsjerkebuorren 27 te Twijzel;
- Munt en Penningkabinet; Jan Binneslaan 9a te Surhuisterveen;
- Optiekmuseum; Jan Binneslaan 9 te Surhuisterveen;
- Museumboerderij Ot en Sien; Jan Binneslaan 87 te Surhuisterveen.

Enkel het Simke Kloostermanhûs is buiten de bebouwde kom gelegen, te weten in de lintbebouwing tussen Twijzel en Buitenpost.

Bij Kootstertille ligt een dagrecreatief terrein, te weten recreatiegebied De Hege Bult.

DAGRECREATIEF TERREIN

Ook worden in de gemeente jaarlijks een aantal evenementen gehouden. Sommige hiervan trekken duizenden bezoekers. Dit betreft evenementen als de Paardenmarkt/Concours-Hippique te Buitenpost, Profwielerronde Surhuisterveen, Concours-Hippique Drogeham en Surhuisterveen, Gondelvaart op wielen en Straatfestival te Drogeham, Centrum-cross Surhuisterveen, De Taptoe te Harkema, Recreatierondje Achtkarspelen en Rondje Kunst Achtkarspelen.

EVENEMENTEN

Ten behoeve van het Recreatierondje Achtkarspelen wordt een brochure uitgebracht waarin 17 toeristisch-recreatieve bedrijven in de gemeente worden gepresenteerd en waar de mogelijkheid bestaat een kijkje te nemen.

De meeste toeristisch-recreatieve bedrijven van het Recreatierondje Achtkarspelen worden reeds benoemd in de overige tekstdelen. Bezienswaardigheden die niet goed kunnen worden ingedeeld en daarom onder overig kunnen worden geschaard zijn:

OVERIGE BEZIENSWAARDIGHEDEN

- De Nôtmûne 'Koartwâld' aan Koartwâld 6 te Surhuisterveen. Deze uit 1864 stammende molen is begin jaren '90 van de vorige eeuw geheel gerestaureerd. Men kan in de molen zien hoe graan op ambachtelijke wijze met behulp van windkracht wordt gemalen. Eveneens kan hier het verloop van de industrialisatie worden gezien.
- Hobby Atelier 'De Stjelp' aan de Stienstrawei 1 te Boelenslaan. Een expositie van handgemaakte poppen en retrokleding is hier te zien.

De gemeente is daarnaast rijk aan diverse cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke componenten die bezocht kunnen worden. Gedacht kan worden aan de vele pingoruïnes, het natuurschoon van het houtwallen- en elzen-singelgebied en de diverse historische bouwwerken (zoals kerken, kop-halsromp- en stelpboerderijen) die in de gemeente voorkomen.

Voor wat betreft de watersport zijn de voorzieningen in de gemeente logischerwijs minimaal. Het karakter van het gebied leent zich hier namelijk ook niet toe, omdat het geen waterrijke gemeente betreft. De aanwezige waterlopen hebben vooral een doorvoerfunctie voor passanten. Vier grote wateren, die door de gemeente lopen en een verbindingsfunctie kennen, zijn:

WATERSPORT

- Het Prinses Margrietkanaal (PM-kanaal), dat het verbindingswater tussen het Friese Merengebied en de provincie Groningen vormt.

- De Kúkherster Feart, de verbindingsvaart tussen het Burgumer Mar en het Lauwersmeer.
- Stroobosser Trekfeart en de Oude Vaart/De Lauwers, die respectievelijk Dokkum en Zoutkamp vanaf het PM-kanaal bereikbaar maken; hier zijn ook een aantal aanlegvoorzieningen voor de recreatievaart gerealiseerd.

In het kader van de waterrecreatie zijn een tweetal jachthavens in de gemeente gelegen, te weten Jachthaven Kootstertille aan de Mounestrijtte te Kootstertille en bij Kleine Camping De Landtong aan de Groningerstreek 33 te Stroobos. Beide havens liggen aan het PM-kanaal. Bij de haven in Stroobos is bovendien een niet openbare trailerhelling gelegen. Nabij industriegebied Westkern een wel openbaar toegankelijke trailerhelling, te weten Hinkehoek. Aan de Stynsgeasterfeart, een vertakking van het PM-kanaal, te Augustinusga wordt bij het haventje in de woonwijk eveneens een trailerhelling aangetroffen, genaamd It Stalt.

SPORTVISSSEN

Aan Jinkepaed 3 te Twijzelerheide kan bij Vispark 'De Pingo' in een authentieke pingo worden gevist op forel, snoekbaars en karper. In het kader van de oeverrecreatie zijn voorts een tweetal officiële visstekken in de gemeente aangewezen. Dit betreft de visstekken met locatienummer NO23 en NO24 aan het PM-kanaal. De ene visstek is nabij de bebouwde kom van Kootstertille gelegen. De andere ligt ten noorden van Augustinusga, bij buurtschap Reahel. Dergelijke voorzieningen zijn speciaal aangelegd waarbij onder andere de oevers toegankelijk zijn gemaakt. Uiteraard wordt in de gemeente op meer plaatsen gevist, maar niet op speciaal hiervoor aangelegde visstekken en meestal onder niet optimale omstandigheden.

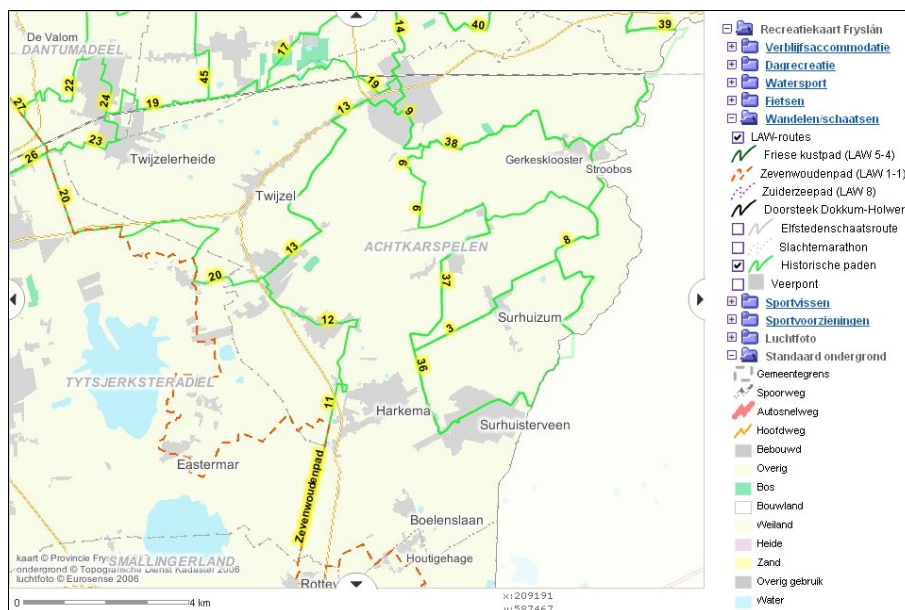
Routegebonden recreatie

Verspreid zijn mogelijkheden tot landrecreatie aanwezig en zijn (historische) wandel- en fietspaden beschikbaar.

WANDELEN/SCHAATSEN

De routegebonden recreatie in de gemeente wordt voor wat betreft het wandelen gevormd door:

- LAW-route Zevenwoudenpad, een lange afstandswandelroute door de Wâlden die voor een klein deel door het zuidelijk deel van Achtkarspel loopt.
- Diverse historische paden.

Figuur 22. Wandelen/Schaatsen (Bron: Provincie Fryslân, 2009)

Schaatsroutes zijn, door het ontbreken van een geschikte waterstructuur, niet in de gemeente aanwezig. Uiteraard zijn er wel ijsbanen in de winterperiode beschikbaar om te schaatsen. Dit betreft alle dorpen behalve Boelenslaan.

Verschillende fietsroutes die geheel of gedeeltelijk door Achtkarspelen voeren zijn de volgende:

FIETSEN

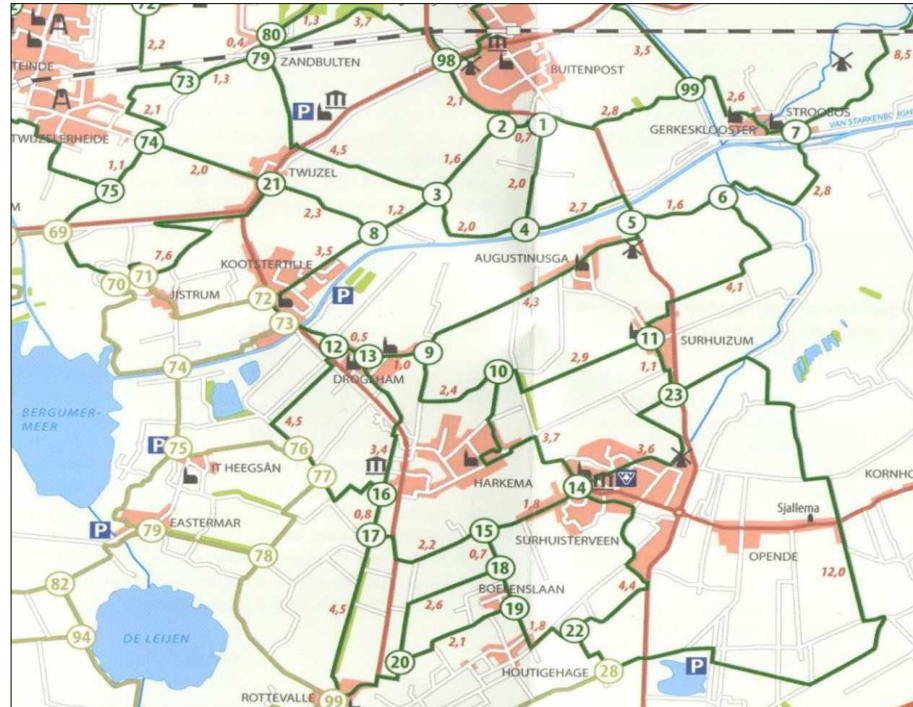
- Kerspelpaad, een bewegwijzerde ANWB fietsroute die geheel binnen de gemeentegrenzen blijft;
- Ommetje De Mieden, een fietsroute van Staatsbosbeheer;
- Fries-Groningse Heideroute, een 40 km lange fietsroute;
- Een 18 km lange fietsroute samengesteld in het kader van de afronding van de ruilverkaveling Twijzel - Buitenpost.

Enkele mooie korte fietsverbindingen over de openbare weg en fietspaden zijn:

- het Swaddepaed bij Twijzelerheide;
- het fietspad van Buitenpost via het Paradyske naar Kollum;
- het fietspad langs de Feanster Feart (tussen Harkema en Surhuisterveen);
- het Langpaed van Surhuizum naar Reaskuorre;
- de Koaisreed bij Surhuizum;
- de Mûntsegrappe bij Harkema;
- het nieuwe fietspad tussen Buitenpost en Veenklooster.

KNOOPPUNTROUTES

De toeristisch-recreatieve knooppunten van fietspaden in de gemeente Achtkarspelen zijn weergegeven op diverse fietskaarten. Hiervoor is bebording bij de openbare weg aangebracht.

Figuur 23. Fietsen

(Bron: Fietsroute Netwerk Fryslân “Noordoost”, 2009)

Door een unieke nummering van de knooppunten is een gevarieerd fietsroute-netwerk ontstaan. Door aan de hand van bewegwijzering van nummer tot nummer te fietsen kan een eigen fietsroute worden gevolgd.

RUITERPADEN

Voor ruiters en menbers is in samenwerking met buurgemeente Tytsjerksteradiel de route ‘Met paard te gast in de Noordelijke Friese Wouden’ ontwikkeld. Alle voor paarden begaanbare wegen worden aangegeven en er zijn zoveel mogelijk onverharde, onbekende, autovrije wegen gekozen. De hoofdroute ligt langs wegen waar zowel ruiters als menbers mogen en kunnen rijden.

Lopende toeristisch-recreatieve projecten

Fietspadenplan

Op dit moment is de gemeente bezig met de herziening van het fietspadenplan Achtkarspelen 1998. In het huidige plan staan alle wenselijke utilitaire en recreatieve fietspaden binnen de gemeente aangegeven met daaraan gekoppeld een prioritering. De herziening houdt in dat het bestaande fietspadenplan wordt geactualiseerd en geëvalueerd en er wordt gekeken of er nog ontbrekende schakels zijn. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan ontbrekende fietspaden tussen aangrenzende gemeenten.

Monitoring

Om de effecten te kunnen meten van de beleidsnotitie Recreatie en Toerisme gemeente Achtkarspelen 2004-2012 is het belangrijk om een zogenoemde nul-situatie vast te stellen. In 2005 is deze nulmeting uitgevoerd door het Instituut Service Management (ISM) in opdracht van de vijf Noordoost Friese gemeenten. Deze monitor betrof een 0-meting (basisjaar 2004) van de aanbodzijde op basis van de database van Toerdata Noord.

Kanokaart Noordoost-Fryslân

Er is een Kanokaart Noordoost-Fryslân. Deze is niet meer up-to-date. Veel kanovoorzieningen die op de kaart staan, zijn niet meer aanwezig of niet meer in een goede staat. Samen met de vijf Noordoost-Friese gemeenten is door Grontmij een inventarisatie gemaakt waar de knelpunten liggen. Vervolgens zijn oplossingen gegeven voor de knelpunten en zijn er verbindingen gelegd met bestaande kanogebieden.

Het doel van het opwaarderen van de kanoroute/kanoroutekaart is een route te realiseren of op te waarderen die een impuls geeft aan het kanovaren in Noordoost-Fryslân. De route moet een attractief netwerk voor de kanovaarders worden in aanvulling op de grotere recreatievaart. Gecombineerd met andere vormen van routegebonden recreatie (zoals fietsen, wandelen en paardrijden) zal het opwaarderen van de kanoroute/kanoroutekaart bijdragen aan een compleet toeristisch-recreatief product in Noordoost-Fryslân.

Men- en ruiterroutes in Noordoost-Fryslân en Tytsjerksteradiel

Samen met de gemeente Tytsjerksteradiel is in 2003 een ruiter- en menpadenroute ontwikkeld. Nu de rest van de Noordoost-Friese gemeenten ook van plan is een route te ontwikkelen, liggen er voor de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel kansen om hierbij aan te sluiten en de routes op te waarderen.

Het projectdoel is om zowel digitaal als op een fysieke kaart een ruiter- en menroutenetwerk in Noordoost-Fryslân te ontwikkelen en te realiseren. Het netwerk moet geografisch en qua systeem en vormgeving aansluiten op de bestaande en omliggende netwerken. De routes worden ondersteund door aanvullende informatiedragers en promotiemateriaal.

Het gaat duidelijk niet om het realiseren van nieuwe paden, maar om het ontwikkelen van routes. Er hoeft dus geen nieuwe infrastructuur te worden aangelegd; er moet gebruik worden gemaakt van de bestaande infrastructuur. Voor de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel hoeven geen routes uitgestippeld te worden, maar gaat het om digitalisering en om actualisatie van de informatiedragers.

Anders dan bij het eerder ingezette project is het niet de bedoeling om bewegwijzering in het veld aan te brengen. De routes moeten digitaal beschikbaar zijn voor de doelgroep, alsmede op een fysieke overzichtskaart (en eventueel ander promotiemateriaal).

Trends en ontwikkelingen

De RECRON heeft in haar rapport "Recreatie en Toerisme op weg naar 2019" (2005) een doorkijk gegeven naar de toeristisch-recreatieve vraag in de komende jaren. Deze vraag lijkt in een turbulente fase aanbeland te zijn. Allerlei ontwikkelingen (zoals demografische, economische, sociaal-culturele, politiek-bestuurlijke, technologische en internationale) leiden tot verschuivingen in het gedrag van toeristen en recreanten en in de mogelijkheden voor recreatieondernemers om daarop in te spelen.

DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELING	<p>De belangrijkste demografische ontwikkeling is dat het aantal inwoners van 65 jaar en ouder snel in aantal zal toenemen. Deze ouderen bereiken niet alleen hogere leeftijden, maar blijven ook langer vitaal, zijn behoorlijk kapitaalkrachtig, beschikken over een ruime mate aan vrije tijd en hebben al zeer ruime toeristisch-recreatieve ervaringen. Een toenemend aantal ouderen in Nederland zal bovendien steeds minder gebruik maken van kamperen met de tent en de toeloop van jongeren en alleenstaanden zal volgens de RECRON dat verlies niet kunnen compenseren.</p>
ECONOMISCHE ONTWIKKELING	<p>De economische ontwikkeling zal vooral van invloed zijn op de bestedingsmogelijkheden van jonge gezinnen, die minder te besteden zullen hebben door toenemende vaste lasten, en de ouderen, die in tegenstelling tot eerdere generaties veel meer te besteden hebben.</p> <p>Bovendien wordt, als gevolg van de eind 2008 ingezette economische neergang en de ongunstige economische vooruitzichten, momenteel verwacht dat er de komende tijd een trend naar goedkopere vakanties, waaronder kampeervakanties in eigen land, en dagrecreatieve vrijetijdsbestedingsvormen zal gaan ontstaan.</p>
VERANDERINGEN	<p>Verwacht wordt dat tot 2019 grote delen van het huidige vrijetijdsaanbod nog aanwezig zijn. Grote veranderingen zullen hierin niet optreden, maar op onderdeelen zullen er wel wijzigingen plaatsvinden.</p>
VERBLIJFSRECREATIE	<p>Kampeerterreinen zullen het steeds meer moeten hebben van tweede en derde vakanties in eigen land. In het hoogseizoen zal namelijk een steeds groter deel in het relatief goedkopere buitenland verblijven. Traditionele kampeerterreinen zullen van aanzien veranderen. Het kamperen met de tent zal verder afnemen, waar een mogelijke opleving van de toercaravan tegenover staat. Dienstverlening wordt bij kampeerterreinen een steeds belangrijker gegeven om recreanten te kunnen trekken, maar ook een stukje veiligheid, gastvrijheid en geborgenheid wordt steeds meer gevraagd. Bovendien ontstaat er een toenemende vraag naar kwaliteit en luxe op kampeerterreinen, en ook in de kampeermiddelen. Een deel van de kampeerterreinen zal daarom worden omgezet van toeristische kampeerplekken naar vakantiehuizen en van stacaravans naar zogenoemde chalets of recreatiewoningen.</p>

Bungalowparken zullen zich gaan richten op het aanbieden van diverse vormen van verzorging (eventueel in combinatie met medische aspecten) of zich richten op brede doelgroepen uit binnen- en buitenland door het aanbieden van betaalbare accommodaties gekoppeld aan vele beschikbare faciliteiten. Hier-tegenover staat een toenemende vraag naar verblijfsmogelijkheden die inspe-len op de vraag naar rust, ruimte en bezinning. Kleinschalige vormen van kam-pen kunnen een belangrijke rol bij deze thematiek gaan spelen.

Groepsaccommodaties zullen zich gedeeltelijk gaan toeleggen op het aanbie-den van zorgelementen. Velen zullen echter ook blijven kiezen voor de jonge-rendoelgroep in combinatie met het aanbieden van een veelheid aan activi-teiten.

Dagrecreatie zal voornamelijk plaatsvinden rondom de steden. Dit omdat daar de vele ouderen wonen die hiervan gebruik zullen maken. Verwacht wordt dat bij de grote steden eveneens de grote ontspanningscentra worden opgericht, waarin vele onderdelen van de vrijetijdsindustrie zijn vertegenwoordigd. Hier-bij kan worden gedacht aan de menging van elementen als winkels, cultuur, sport, musea, theaters, hotels en restaurants. Grootschalige dagattracties krij-gen het hierdoor moeilijk. Voor kleinere dagattracties is er een gunstiger toe-komstperspectief. Vooral wanneer deze een plaats rondom de steden hebben verworven.

DAGRECREATIE

De verwachting is dat de toekomstige toeristisch-recreatieve consument een grotere nadruk gaat leggen op zaken die betrekking hebben op welzijn, ge-zondheid en gezin. Bovendien zal de hang naar een geromantiseerd verleden de boventoon gaan voeren in het dagelijkse en vrijetijdsleven.

De RECRON ziet in haar toekomstverwachtingen bedreigingen voor de verblijfs-recreatie als het gaat om de natuurwetgeving. Uitbreiding en ontwikkeling van bedrijfsrecreatieve voorzieningen worden namelijk steeds vaker belemmerd door regelgeving op het gebied van de Flora- en faunawet. Een bedreiging wordt gezien in het primaat dat door overheden wordt gegeven aan landbouw en natuur waardoor de recreatie het ondergeschoven kindje lijkt te worden.

BEDREIGINGEN

2.5

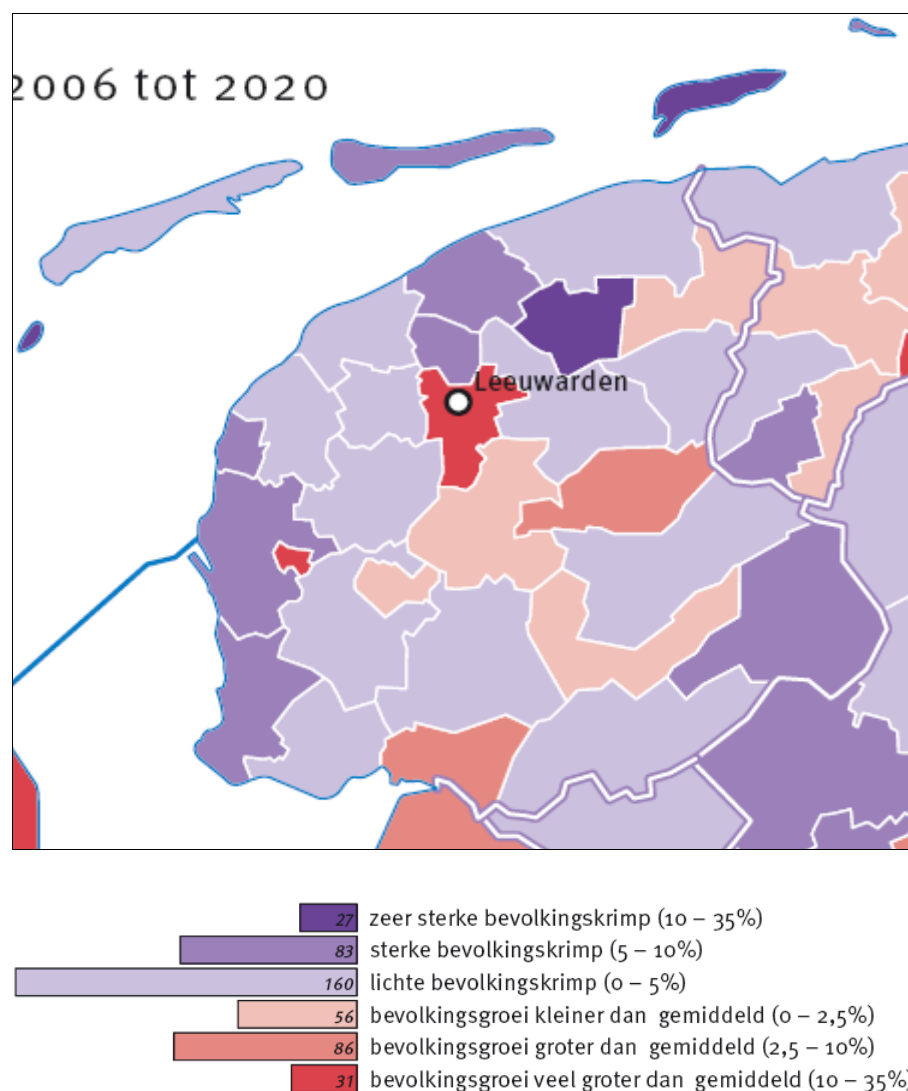
Wonen

Volgens de meest recente prognoses (2008) zal de bevolking van Nederland tot 2038 toenemen tot 17,5 miljoen inwoners (bron: Verkenning Rijksagenda Krimp en Ruimte, juli 2009). Daarna zal de bevolking in z'n geheel gaan krimpen. De stijging in de komende dertig jaar wordt veroorzaakt door de hogere levens-verwachting en de komst van immigranten.

Een aantal gebieden in Nederland, en dan met name de randen van het land, hebben nu of in de zeer nabije toekomst al te maken met krimp. In de Verken-ning Rijksagenda Krimp en Ruimte is aangegeven dat de procentuele krimp van

de bevolking in de gemeente Achtkarspelen in de periode 2006 tot 2020 wordt gekenmerkt door een lichte krimp (0-5%).

Krimp wordt het eerst gemerkt in de beroepsbevolking, daarna manifesteert het zich in het inwonertal en in derde instantie ook in de woningvoorraad. In figuur 24 is de verwachte groei en krimp van de bevolking in Noord Nederland weergegeven.

Figuur 24. Procentuele groei en krimp van de bevolking per gemeente 2006 - 2020 (Bron: CBS/PBL 2009)

In de gezamenlijke woonvisie van de gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel en Kollumerland c.a. (de NOFA-gemeenten) wordt al rekening gehouden met een krimp van de bevolking. Omdat het accent steeds minder zal komen te liggen op groei zullen leefbaarheidsvraagstukken steeds belangrijker worden. Hierbij kan het gaan om het in stand houden van voorzieningen zoals het leveren van zorg en welzijn op het platteland, de negatieve (maatschappelijke)

lijke) gevolgen van leegstand in de dorpen of de onverkoopbaarheid van de eigen woning.

De nog toenemende woningbehoefte zal vooral benut moeten worden door te bouwen voor de groeicategorieën. Voor Noordoost Fryslân zijn dit vooral de huishoudens ouder dan 45 jaar. De toename van de woningbehoefte van de categorie 65 -74 jarigen is het grootst.

Gelet op de geringe te verwachten groei van de kwantitatieve woningbehoefte zal er aandacht moeten zijn voor de bestaande voorraad. De huidige voorraad zal immers voor het grootste deel de woonwensen van de huidige en toekomstige bevolking moeten bedienen. De grootste uitdaging ligt in het aanpassen van de bestaande voorraad op de vergrijzing en de veranderende woonwensen van de steeds groter wordende groep 45 plussers en senioren. Ook het combineren van wonen en zorg is hierbij een belangrijke opgave voor de toekomst (bron: Strategische Woonvisie Noordoost Fryslân, 2009).

Deze ontwikkelingen spelen voornamelijk in de dorpen. Op het buitengebied van Achtkarspelen zullen ze minder invloed hebben. Het gaat voornamelijk om de geplande uitbreidingen van de dorpen. In het licht van de bovengenoemde ontwikkelingen lijkt een goed beheer van de woningvoorraad in de dorpen en de mogelijkheid tot herbouw op eigen erf in het buitengebied noodzakelijk.

Het wonen is in het landelijk gebied van de gemeente Achtkarspelen wel een belangrijke functie. Steeds meer agrarische bedrijven verliezen hun oorspronkelijke functie en een deel daarvan wordt particulier bewoond. Daarnaast speelt de behoefte aan vergroten van woningen in het landelijk gebied van Achtkarspelen. De bestaande oorspronkelijke woningen in het landelijke gebied zijn namelijk over het algemeen klein van omvang. Vernieuwde woonwensen vragen om vergroting van dergelijke woningen.

2.6

Infrastructuur

In de gemeente Achtkarspelen staan op het gebied van infrastructuur een aantal grotere projecten te gebeuren. Dit betreft o.a.:

- nieuwe rondweg Buitenpost-Oost (gereed in 2011);
- opwaardering van de N358 tussen Lutkepost en Augustinusga;
- opwaardering van het traject tussen De Skieding en de Uterwei;
- realiseren nieuwe ontsluiting bedrijventerrein Skûlenboarch/Westkern;
- opwaardering van het traject Kootstermolen-Kootstertille;
- realisatie rondweg Surhuisterveen;
- opwaardering van het PM-kanaal;
- uitvoering van het fietspadenplan;
- aanleg nieuwe 380 kV hoogspanningsleiding;
- aanleg nieuwe hoofdaardgastransportleiding naast bestaande leiding.

In dit hoofdstuk zijn de beleidsuitgangspunten van rijk, provincie en soms ook van de NOFA⁹ - het regionale samenwerkingsverband tussen Dongeradiel, Dantumadiel, Kollumerland c.a. en Achtkarspelen - voor zes belangrijke aspecten van het buitengebied opgenomen. Het gaat om:

- Landschappelijke kwaliteit;
- Landbouw;
- Niet-agrarische bedrijvigheid;
- Recreatie;
- Wonen;
- Infrastructuur.

Er is voor gekozen om het beleidskader voor de eerste vier thema's - die eerder in het kader van discussienotities zijn besproken met raad en klankbordgroep - hier nogmaals te presenteren, omdat het gemeentelijk beleid voor deze thema's het meest zal worden aangepast. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk aanvullend aandacht besteed aan het beleidskader voor wonen in het landelijk gebied en de infrastructuur.

3.1

Landschappelijke kwaliteit

3.1.1

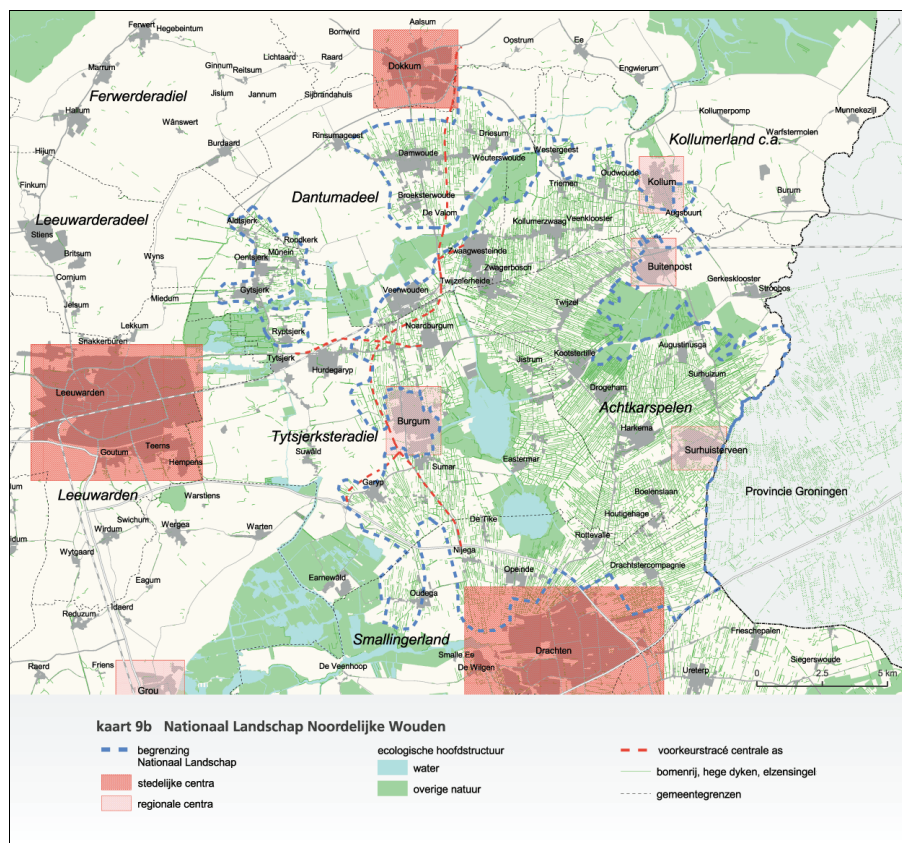
Rijksbeleid

Het rijksbeleid ten aanzien van het behoud van landschappelijke kwaliteit spitst zich met name toe op het realiseren van nationale landschappen. Een deel van het plangebied maakt deel uit van het Nationaal Landschap Noordlike Fryske Wâlden waarvan de globale begrenzing in het navolgende kaartbeeld is weergegeven.

Het beleidsuitgangspunt binnen het nationaal landschap is: 'behoud door ontwikkeling'. Mits de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt (het 'ja, mits principe') zijn binnen een Nationaal Landschap ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Er is ruimte voor ten hoogste de natuurlijke bevolkingsgroei en voor regionale en lokale bedrijvigheid. Maatvoering, schaal en ontwerp zijn bepalend voor het behoud van de landschappelijke kwaliteiten. Daarom zijn groot-schalige ontwikkelingen niet toegestaan. Waar zulke ingrepen vanwege een groot nationaal belang onvermijdelijk zijn, moeten verzachtende en compen-

⁹ Noord-Oost Friese Aanpak

serende maatregelen worden getroffen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in een Nationaal Landschap is daarom sprake van een ontwerpogave; gelet op de schaal en omvang van de ontwikkelingen dienen deze landschappelijk ingepast te worden.

Figuur 25. Kaartbeeld Nationaal Landschap Noordelijke Wouden (Bron: Provinsje Fryslân, 2006)

Voor de landbouw in het Nationaal Landschap is een duurzaam perspectief gewenst, waarbij verbreding van het agrarische bedrijf kansen kan bieden. Speciale aandacht verdient de landbouw in veenweidegebieden. De grondgebonden landbouw is een belangrijke drager van dit internationaal gezien unieke cultuurlandschap. Het beleid voor de veenweidegebieden is gericht op handhaving of verhoging van de grondwaterstanden. Binnen een Nationaal Landschap is bovendien specifieke aandacht nodig voor natuur in relatie tot cultuurhistorie en landschap en voor toerisme en recreatie.

3.1.2

Provinciaal beleid

De Provincie Fryslân maakt geen onderscheid tussen gebieden in of buiten een Nationaal Landschap. Dit betekent dat in een Nationaal Landschap ruimte is voor de opvang van de plaatselijke woningbehoefte, lokale en regionale bedrijvigheid, verbetering van de lokale en regionale ontsluitingsstructuur en voor recreatieve ontwikkelingen. De bijzondere landschappelijke kwaliteiten

zijn evenwel van groot belang en ook medesturend voor het ruimtelijk beleid. Volgens het principe 'behoud door ontwikkeling' ligt dan ook een sterk accent op het behouden en verder versterken van de specifieke kwaliteiten van het gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk en zelfs wenselijk, maar moeten wel in het verlengde liggen van de ontstaansgeschiedenis en de onderliggende structuren van het gebied.

Het rijkspredicaat Nationaal Landschap voor de Noardlike Fryske Wâlden is een erkenning voor de hier van oudsher aanwezige en zorgvuldig gehandhaafde waarden en kwaliteiten. Het gebied wordt daarmee nadrukkelijk op de kaart gezet. De status van Nationaal Landschap heeft als doelstelling om de kenmerkende cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van de Noardlike Fryske Wâlden in de toekomst op een verantwoorde wijze te behouden, goed te beheren en zo nodig te versterken.

In de ruimtelijke visie van de Provincie Fryslân voor het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden wordt, naast reguliere ontwikkelingsmogelijkheden, ingezet op het behoud, de verdere versterking en de toeristisch-recreatieve benutting van de specifieke kernkwaliteiten van het gebied. Dit ten behoeve van een sociaaleconomische impuls voor de regio. Daarnaast staat de landbouwkundige ontwikkeling met verduurzaming van de houtwallen- en elzensingelstructuur in het gebied centraal.

3.1.3

Gemeentelijk beleid

In het gemeentelijke Structuurplan 1995-2010 heeft de gemeente haar hoofddoelstelling voor landschap en milieu verwoord. Die hoofddoelstelling luidt: "handhaving en waar mogelijk versterken van de voor Achtkarspelen kenmerkende landschapselementen (houtwallen, elzensingels, pingo's en dobben), die bijzondere cultuurhistorische, landschappelijke en natuurlijke waarden vertegenwoordigen".

Op basis van het door de gemeenteraad vastgestelde Landschapsbeheerplan zet de gemeente zich in voor het handhaven van het houtwallengebied en het elzensingelgebied, het behoud van de natuurwetenschappelijke waarden in de mieden, het beschermen van de pingoruïnes en andere dobben en poelen en het handhaven van tracé en profiel van paden en dijken.

In het gemeentelijke Groenstructuurplan is de doelstelling verwoord dat de verwevenheid tussen het buitengebied en de bebouwde kom wordt versterkt.

In de Regiovisie Noordoost Fryslân (Sterk op eigen wijze) heeft de gemeente Achtkarspelen samen met de gemeenten Dongeradeel, Dantumadiel en Kollumerland c.a. een visie op landschap verwoord. Deze visie gaat uit van het landschap als drager, drijfveer en inspiratiebron voor de ontwikkeling van de regio. Hiermee brengen de gemeenten het "behoud door ontwikkeling"-principe uit de rijksnota Belvédère daadwerkelijk in de praktijk.

3.2

Agrarische sector

3.2.1

Rijksbeleid

Toekomstvisie op de veehouderij (2008)

Toenmalig minister Verburg (LNV) heeft de Toekomstvisie op de veehouderij in januari 2008 aan de Tweede Kamer gepresenteerd. De kernboodschap daaruit is dat de Nederlandse veehouderij zich in de komende 15 jaar moet ontwikkelen tot een in alle opzichten duurzame bedrijfstak, mét daarbij een breed draagvlak in de samenleving. De Minister doelt daarmee op een veehouderij die produceert met respect voor mens, dier en milieu. Daarvoor zijn 6 speerpunten van beleid aan de Tweede Kamer gepresenteerd:

- **Systeeminnovaties:** het ontwikkelen van integraal duurzame innovatieve stal- en houderijsystemen voor zowel varkens, kippen als koeien.
- **welzijn en gezondheid van dieren:** het verder verbeteren van het welzijn en de gezondheid van dieren.
- **maatschappelijke inpassing:** de veehouderij moet weer dichterbij de burgers komen te staan.
- **energie en milieu:** nakomen van harde afspraken die er al liggen op diverse terreinen ten aanzien van energiegebruik en milieubelasting.
- **markt en ondernemerschap:** terugdringing van administratieve en nalevingslasten voor veehouders en belemmeringen voor innovaties.
- **verantwoord consumeren:** bewustmaking van de gevolgen van consumptiegedrag op mens, milieu en dierenwelzijn, waar ook ter wereld.

Naast het Ministerie van LNV nodigt Minister Verburg boeren, toeleveranciers, verwerkende industrie, retail, catering, horeca en maatschappelijke organisaties uit om ook hun pakket op tafel te leggen voor een gezamenlijke aanpak.

3.2.2

Provinciaal beleid

Streekplan Fryslân (2007)

In het Streekplan Fryslân 2007, "Om de kwaliteit fan 'e romte" geeft de provincie aan te streven naar een vitale en duurzame landbouw vanwege de belangrijke bijdrage aan de sociaaleconomische vitaliteit van het platteland, het beheer van het landelijk gebied en de Friese economische structuur.

Bij het bieden van ontwikkelingsruimte voor de landbouw zet de provincie in op de blijvende herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen in de provincie. De provincie is van mening dat de ruimtelijke consequenties van schaalvergroting en intensivering in de landbouw zijn te combineren met de landschappelijke kernkwaliteiten. De provincie streeft dan ook naar voldoende ruimte voor ontwikkeling van agrarische bouwblokken en voor perceelsverruim-

ming, zodanig dat een efficiënte agrarische bedrijfsvoering mogelijk is en rekening wordt gehouden met de landschappelijke kernkwaliteiten.

Daarbij noemt de provincie specifiek voor de noordelijke wouden dat spanning kan optreden in de houtwalgebieden en in mindere mate in de elzensingelgebieden en andere specifieke kleinschalige situaties. Hier ziet de provincie juist kansen voor verbreding van agrarische activiteiten.

Voor perceelsvergroting in deze kleinschalige gebieden ziet de provincie mogelijkheden door percelen aan elkaar te koppelen via dammen en doorsteken waarbij de landschappelijke structuur gehandhaafd blijft.

Voor de inpassing van grotere agrarische bouwblokken is volgens de provincie met name de landschappelijke situering van belang, met aandacht voor de erfbeplanting, erfelementen, de nokrichting, dak - en goothoogten van gebouwen en kleur- en materiaalgebruik. Een maximale maat voor de omvang van een agrarisch bouwblok acht de provincie daarbij minder belangrijk dan het leveren van landschappelijk maatwerk.

Verordening Romte Fryslân

In verband met de wettelijke plicht om een verordening op te stellen, heeft provincie Fryslân de Verordening Romte Fryslân vastgesteld. Hierin zijn voor de agrarische sector de volgende beleidsuitgangspunten vastgelegd:

- In beginsel geen nieuwe agrarische bouwpercelen.
- bouwpercelen mogen bij recht 1,5 hectare groot zijn.
- Nieuw perceel of perceel groter dan 1,5 hectare wel toegestaan indien zorgvuldig gemotiveerd wordt dat dit qua situering, omvang en invulling van het perceel past binnen de kernkwaliteiten van het landschapstype waarin het perceel zich bevindt.
- Goothoogte van stalgebouwen maximaal 5 meter, tenzij gemotiveerd kan worden waarom een hogere hoogte past in het landschap en alleen wanneer het geen gestapelde stallen betreft.
- Glastuinbouw in specifieke zone (Noordwest Fryslân), bestaande bedrijven buiten deze zone mogen max. 20% uitbreiden, teeltondersteunend glas bij agrarisch bedrijf max. 1.500 m².
- Een nieuw bouwperceel voor een gebruiksgerichte paardenhouderij kan worden toegestaan als er in of aansluitend op bestaand stedelijk gebied geen geschikte locatie is en er redelijkerwijs geen geschikt bestaand (voormalig) agrarisch bouwperceel beschikbaar is. Tevens is dan een bedrijfsplan nodig dat de economische levensvatbaarheid aantoont en moet een en ander landschappelijk, milieuhygiënisch en verkeerskundig inpasbaar zijn.

3.2.3

Gemeentelijk beleid

Gewogen Ambitie

Het aanjagen van de economische ontwikkeling in de gemeente is een belangrijk speerpunt van het gemeentelijk beleid de komende jaren. Het handhaven en zo mogelijk uitbreiden van de economische activiteit en werkgelegenheid in de gemeente Achtkarspelen is de primaire doelstelling. Een groeiende economische activiteit levert namelijk een belangrijke bijdrage aan de vitaliteit van de gemeente en haar inwoners.

Ten aanzien van de landbouw zijn in het algemeen twee ontwikkelingsrichtingen zichtbaar. Een proces van schaalvergroting waarbij gespecialiseerde, grotere bedrijven ontstaan en een ontwikkeling van verbreding en verdieping. Ook in Achtkarspelen staat de landbouw onder druk. Dit blijkt onder meer uit de afname van het aantal agrarische bedrijven.

De gemeente zal initiatieven waar mogelijk zo veel mogelijk ondersteunen, met name als het gaat over verbreding en verdieping.

3.3

Niet-agrarische bedrijvigheid

3.3.1

Provinciaal beleid

Streekplan Fryslân 'Om de kwaliteit fan de romte' (2007)

In het streekplan en de daarop gebaseerde provinciale Verordening Romte (2011), wordt gesteld dat het landelijk gebied primair bestemd is voor functies die een ruimtelijke en functionele relatie met het landelijke gebied hebben. Daarbij gaat het vooral om de functies landbouw, recreatie, natuur, waterberging en bestaande woon- en werkfuncties en voorzieningen.

Voor andere nieuwe functies, waaronder de niet-agrarische bedrijvigheid, wordt de randvoorwaarde gesteld dat ruimte moet worden gezocht in of aansluitend aan kernen en dat een goede landschappelijke inpassing moet zijn gewaarborgd.

Van deze provinciale beleidslijn kan worden afgeweken wanneer het niet mogelijk is om de bedoelde functie in of bij een kern te plaatsen. In deze specifiek voorkomende gevallen zal de locatie steeds zorgvuldig uitgekozen moeten worden. Dit door zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande bebouwingsconcentraties en bebouwde objecten in het landelijke gebied.

De provincie constateert dat de trend van afname van het aantal agrarische bedrijven in het landelijke gebied de sociaaleconomische vitaliteit van het landelijke gebied onder druk zet. Hierdoor is in delen van het landelijke gebied sprake van ruimtelijk kwaliteitsverlies (door verstening, versnippering en

verrommeling, verpaupering van (vrijkomende) bebouwing en door functionele achteruitgang). De provincie meent verdere achteruitgang te kunnen voorkomen door passende mogelijkheden voor functies, bebouwing en sloop van beeldverstorende gebouwen te bieden. Hiertoe maakt de provincie gebruik van het aanbieden van kwaliteitsarrangementen¹⁰.

In het kader van deze kwaliteitsarrangementen wordt onder andere gedacht aan een passend hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing en verbetering van bebouwingslinten en bebouwingsclusters.

Ten aanzien van het hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing wordt ingezet op:

HERGEBRUIK VRIJKOMENDE
(AGRARISCHE) BEBOUWING

- het instandhouden van beeldbepalende gebouwen in het landschap;
- het verwijderen van beeldverstorende bebouwing;
- het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van bebouwing en omgeving;
- het behoud van de sociaaleconomische vitaliteit van het platteland.

Gemeenten zijn primair aan zet om invulling te geven aan kwaliteitsarrangementen en de provincie beschouwt de beoordeling van de verschillende hergebruikvormen van vrijkomende (agrarische) bebouwing primair als een gemeentelijke taak. Evenwel wordt door de provincie een aantal criteria ten aanzien van functies, bebouwing en sloop gehanteerd.

Verschillende functies worden geschikt geacht als vervangende functie van de vrijkomende (agrarische) bebouwing. Voor bedrijfsfuncties en vormen van dienstverlening geldt dat deze als vervangende functie eveneens geschikt worden geacht, indien:

FUNCTIES

- het activiteiten betreft die zowel functioneel als qua ruimtelijke uitstraling passen bij het karakter van het omliggende landelijke gebied. De nadruk ligt daarbij op activiteiten met een ambachtelijk of dienstverlenend karakter. Ongewenst zijn in principe de buitenopslag van goederen, materialen en voertuigen. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt, indien (enige) buitenopslag onontkoombaar is en deze inpasbaar is in de ruimtelijke en functionele karakteristiek van het omliggende landelijk gebied.
- het milieuvriendelijke bedrijven betreft zonder grote verkeersstromen. Dit geldt met name voor bedrijven in milieucategorieën 1 en 2 en in voorkomende gevallen milieucategorie 3, als deze passend is in de ruimtelijke en functionele karakteristiek van de omgeving.
- eventuele bedrijvigheid geen afbreuk doet aan het voorzieningsniveau in kernen. Detailhandel houdt daarom overwegend verband met de agrarische productiefunctie en/of de toeristisch-recreatieve functie van het landelijke gebied.

¹⁰ Een concreet project waarin nieuwe passende vormen van wonen, werken, recreëren, verzorging, cultuur, educatie en/of de wijziging van bestaande functies gelijktijdig worden gecombineerd met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied.

Bovendien geldt dat in gebieden waar al verscheidene niet-agrarische bedrijven aanwezig zijn iets ruimere mogelijkheden nog passend in de omgeving kunnen zijn in vergelijking tot andere gebieden. De provincie vraagt hiertoe de gemeenten om de toegestane bedrijfstypen nader in het bestemmingsplan te regelen en afspraken met ondernemers over toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden te maken.

Ten aanzien van de milieuthematiek betekent de omzetting van agrarische bedrijfswoningen en bedrijfsgebouwen in niet-agrarische bedrijfsbebouwing in het landelijk gebied, of de oprichting (via kwaliteitsarrangementen) van niet-agrarische bedrijfsbebouwing, dat deze geen extra beperkingen voor (de ontwikkeling van) bestaande agrarische bedrijven mogen opleveren. Met dit uitgangspunt wordt ernaar gestreefd dat nieuwe niet-agrarische bedrijvigheid en bedrijfswoningen geen nieuwe belemmeringsfactor in het landelijk gebied kunnen worden.

BEBOUWING EN SLOOP

Enige aanvullende nieuwbouw wordt bij een nieuwe functie onder voorwaarden aanvaardbaar geacht. De provincie hanteert daarnaast ten behoeve van de sloop van beeldverstorende bebouwing een zogenaamde 'ruimte voor ruimte'-regeling. In dit kader kan op een erf vervangende nieuwbouw voor een nieuwe passende niet-woonfunctie worden toegestaan, waarbij een aanzienlijk grotere omvang van gebouwen wordt gesloopt.

VERBETERING VAN BEBOUWINGSLINTEN EN CLUSTERS

Van oudsher komen in bebouwingslinten en bebouwingsclusters¹¹ in het landelijke gebied van de provincie Fryslân woonfuncties en niet-agrarische bedrijfsfuncties voor. De provincie streeft met het toevoegen van passende, streek-eigen woon- en werkfuncties naar een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van bestaande bebouwingslinten en bebouwingsclusters in het landelijke gebied. Ruimte wordt geboden voor het ter plaatse afronden, aanvullen of verdichten van deze linten en clusters onder de voorwaarde dat de ruimtelijke karakteristiek herkenbaar en beleefbaar blijft.

Bij het toevoegen van passende functies gaat het onder meer om:

- vormen van zakelijke, persoonlijke en maatschappelijke dienstverlening;
- agrarische verwante bedrijvigheid;
- kleinschalige milieuvriendelijke bedrijvigheid die ook in de toekomst weinig ontwikkelingsruimte nodig heeft.

¹¹ Een bebouwingslint is een lijnvormige verzameling van gebouwen langs een weg en/of vaart in het landelijk gebied met geringe afstand tussen de bouwkavels. Een bebouwingscluster is een vlakvormige verzameling van gebouwen bij een kruispunt van (vaar)wegen in het landelijk gebied.

3.3.2

Intergemeentelijk beleid

Regiovisie Noordoost-Fryslân 'Sterk op eigen wijze' (2003)

De vier gemeenten in Noordoost-Fryslân (Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel en Kollumerland c.a.) hebben in het NOFA-verband de Regiovisie Noordoost-Fryslân 'Sterk op eigen wijze' (2003) opgesteld voor de periode tot 2015. Doel van deze visie is om tot een gezamenlijke visie te komen, die kan leiden tot versterking van de regio. Het gaat om een visie op hoofdlijnen, die de koers voor de regio Noordoost-Fryslân aangeeft. De missie voor de regio is het behoud van de bestaande bevolking en werkgelegenheid, ofwel sociaaleconomische ontwikkeling met behoud van kwaliteit.

In de Regiovisie wordt aangegeven dat, ondanks de vele kwaliteiten van Noordoost-Fryslân, zoals de grote variatie in landschapstypen, voorzieningen en de vele woonkernen, de prestaties op sociaaleconomisch terrein achterblijven. Dit wordt mede veroorzaakt door een ongunstige productiestructuur, een traditionele samenstelling van de beroepsbevolking en de werkgelegenheid en het onvoldoende profiteren van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden die de regio te bieden heeft.

Vanwege bovenstaande redenen wordt gekozen voor een koers die zich richt op onder meer het koesteren van de bestaande bedrijvigheid en het selectief uitbouwen van nieuwe economische dragers. Het koesteren en versterken van de bestaande bedrijvigheid wordt bereikt door het faciliteren van de bedrijven in de regio en het optimaliseren van de vestigingsvoorwaarden, waardoor de bedrijven in de regio behouden blijven. Bedrijvigheid krijgt de mogelijkheid om te groeien.

De twee bovengenoemde ontwikkelingsrichtingen dienen onder meer mogelijk te worden gemaakt door:

- het aanbrengen van een regionale hiërarchie en segmentering van bedrijventerreinen;
- het stimuleren van bedrijvigheid buiten de bedrijventerreinen in lintstructuren en vrijkomende agrarische gebouwen.

Om onderlinge concurrentie te voorkomen wordt naar een regionale hiërarchie en segmentering gestreefd. Voor de gemeente Achtkarspelen wordt het cluster Surhuisterveen/Harkema genoemd als plaats voor de grotere nieuwe bedrijven en grootschalige uitbreidingen met een regionale functie. Deze cluster krijgt de opvangfunctie voor zwaardere bedrijven toebedeeld, vanwege de nabijgelegen ontsluitingsassen, gunstige ligging en de aanwezige stuwende bedrijvigheid die het aanknopingspunt voor deze bedrijvigheid vormen. De overige kernen worden gekenmerkt door bedrijvigheid met een lokale functie. Een uitzondering op deze regel vormt de (zakelijke) dienstverlening in Buitenpost-Kollum, die lokaaloverschrijdend mag zijn. Kootstertille wordt genoemd als dorp waar het accent op de watergebonden bedrijvigheid kan worden gelegd.

Uitbreiding van bedrijvigheid bij de kleinere kernen is alleen toegestaan indien het lokaal van karakter en naar aard en schaal passend is. Een ontwikkeling in de regio, die ook in Achtkarspelen speelt, is het vrijkomen van agrarische gebouwen dat zich de komende jaren zal doorzetten¹². Er is voor gekozen om ruime planologische kaders te hanteren om bedrijvigheid in een andere sector in vrijkomende agrarische gebouwen mogelijk te maken. Hierdoor behouden de gebouwen een eigentijdse functie en worden tegelijkertijd nieuwe vormen van werkgelegenheid gestimuleerd. De regio Noordoost-Fryslân zet zich in om kraamkamer van de bedrijvigheid van het noorden te worden¹³. De toenemende vraag van wonen in combinatie met werken is passend binnen deze broedplaatsfunctie. Het voorstel is om bestaande lintbebouwing in te breiden met woningen en woonwkeenheden. De doelgroepen hiervoor zijn kleinschalige bedrijven (starters in de dienstverlening en lichte industrie of handel) die bij doorgroei op een lokaal bedrijventerrein kunnen worden gevestigd.

3.3.3

Gemeentelijk beleid

Gewogen ambitie I (2006) & Gewogen Ambitie II (2007) & Gewogen Ambitie III (2008)

Ten aanzien van het thema economie acht gemeente Achtkarspelen het van belang voldoende ruimte voor bedrijvigheid te scheppen. Dit voorkomt dat bedrijven die willen uitbreiden genoodzaakt zijn Achtkarspelen te verlaten. De ambitie van een groeiende economische activiteit vertaalt zich daarmee in een toenemend ruimtegebruik en krijgt dan ook een belangrijke voorwaarden-scheppende functie toebedeeld. De ruimtelijke voorwaarden hiertoe spelen een belangrijke rol, waarvan de richtinggevende kaders die zijn neergelegd in het streekplan als uitgangspunt worden gehanteerd. Naast kwantiteit is er ook aandacht voor kwaliteit wat van grote invloed is op het ondernemersklimaat in de gemeente.

Gesteld wordt dat een groot aantal bedrijven in de gemeente niet enkel op bedrijventerreinen, maar eveneens in woongebieden en in het buitengebied zijn gevestigd. Zolang dit geen overlast veroorzaakt en passend is binnen het planologische en milieukundige kader zijn dit uitstekende broedplaatsen voor nieuwe bedrijven en aan huis gebonden beroepen. De ambitie van de gemeente is dan ook zorg te willen dragen voor goede en voldoende vestigingsmogelijkheden voor passende bedrijvigheid in zowel de bebouwde kom als in het buitengebied.

¹² Dit vanwege de beperktere schaalvergrotingsmogelijkheden voor de landbouw in verband met de aandacht voor behoud en versterking van het huidige Nationaal Landschap Noordelijke Wouden met haar elzensingel- en houtwalstructuren. Uit het perspectief het landschap te behouden zal een belangenafweging tussen diverse functies plaatsvinden. Waar dit niet (meer) door de landbouw plaats kan vinden, worden andere functies toegelaten die wel in staat zijn de landschappelijke waarden en diversiteit in stand te houden.

¹³ Vormen die worden genoemd zijn zorgboerderijen, 'ICT-farms', fitnessboerderijen, een architectenstal, maar ook agribusiness (be- en verwerking van agrarische producten gekoppeld aan grote agrarische bedrijven).

Gewogen Ambitie II en III is de verdiepingsslag van de uitgestippelde koers in de eerste notitie. Het betreft een totaalpakket waarin de komende jaren vrijwel alle wensen en ambities van het gemeentebestuur binnen verantwoorde financiële kaders kunnen worden uitgevoerd.

De ruimtelijke en economische ontwikkelingen in Achtkarspelen worden in een drietal economische zones geconcentreerd, te weten:

- de zone Harkema-Surhuisterveen;
- het Prinses Margrietkanaal;
- de zone Buitenpost-Kollum.

Door de aanwijzing van de economische kernzones is het vizier op scherp gesteld ten einde economische ontwikkelingskansen binnen de gemeentegrenzen te bewerkstelligen. De kansen die door de nabije ligging van de A7 aan de verdere ontwikkeling van de zone Harkema-Surhuisterveen geboden wordt, zullen zoveel mogelijk worden benut. Daarnaast zal een verdere oriëntatie plaatsvinden op de mogelijkheden die door het Prinses Margrietkanaal geboden worden voor zowel de toeristisch-recreatieve sector als de verdere ontwikkeling van de bedrijvigheid.

Aangenaam Ondernemen: Economisch beleids- en actieplan van de gemeente Achtkarspelen 2006-2016 (2005)

De nota Aangenaam Ondernemen geeft het gemeentelijk beleid aan voor de korte en middellange termijn en is gebaseerd op een visie en ambitie richting 2010 met een doorkijk naar 2015. De nota beoogt duidelijkheid te verschaffen over de economische doelstellingen van de gemeente. Het bevorderen van de bedrijvigheid en de werkgelegenheid is daarbij hoofddoelstelling, waarbij een actief stimuleringsbeleid ten aanzien van de economische bedrijvigheid wordt gevoerd.

Aangaande de bedrijvigheid in het buitengebied van de gemeente wordt gesteld dat Achtkarspelen in tegenstelling tot veel andere gemeenten al vanaf 1992 (bestemmingsplan buitengebied) ruime mogelijkheden heeft opgenomen voor het vestigen van niet-agrarische bedrijvigheid. Hergebruikmogelijkheden zijn hierin opgenomen voor de gehele gemeente, waarbij geen zonerings wordt gehanteerd. In de tijd gezien is eveneens een opeenvolging van functies mogelijk, waarbij de functies niet limitatief zijn omschreven. Daarentegen zijn enkele vormen van bedrijvigheid wel expliciet verboden¹⁴.

Gesteld wordt dat, gelet op het flexibele karakter van deze regeling en de goede ervaringen die hiermee zijn opgedaan, het vanzelfsprekend is dat ook in het nieuwe nog op te stellen bestemmingsplan buitengebied ingezet wordt op een globale regeling. Een dergelijke globale regeling biedt namelijk voldoende bewegingsruimte voor het stimuleren van de sociaaleconomische vitaliteit van

¹⁴ Zelfstandige detailhandel, garagebedrijven of daaraan verwante bedrijvigheid, horeca, autosloperijen.

het landelijke gebied. Gedacht wordt aan een regeling waarin enerzijds globaal enkele categorieën activiteiten en functies worden omschreven die zijn toegestaan en anderzijds een aantal die uitdrukkelijk niet zijn toegelaten. Bij het toestaan van niet-agrarische bedrijvigheid dienen de volgende randvoorwaarden in acht te worden genomen:

- Nieuwe functies mogen geen afbreuk doen aan de bedrijfsvoering en ontwikkelingsmogelijkheden van de eventueel aanwezige omringende agrarische bedrijven en de woonfunctie van omringende woningen.
- Er mag geen opslag/stalling van materialen/materieel buiten de opstallen plaatsvinden.
- De nieuwe functie mag geen onevenredige verkeersaantrekkende werking hebben en er moet sprake zijn van een acceptabele verkeerssituatie.
- Parkeren moet op eigen erf plaatsvinden.

Voorts wordt in de nota opgemerkt dat de gemeente de mogelijkheid wil behouden voor het (in beperkte mate) oprichten van nieuwe bedrijfsgebouwen, namelijk daar waar er buiten het hoofdgebouw slechts een geringe oppervlakte aan bedrijfsgebouwen aanwezig is. Daarnaast moet bij vestiging van bedrijven in het buitengebied aandacht geschonken worden aan de landschappelijke inpassing van de betreffende activiteit om zodoende het landschap aantrekkelijk te houden voor toeristisch-recreatieve doeleinden. Tot slot moet met het fenomeen detailhandel in het buitengebied voorzichtig om worden gegaan. Zelfstandige vormen van detailhandel moeten worden uitgesloten. Slechts detailhandel die in directe relatie tot de (toegelaten) hoofdfunctie staat en daaraan ondergeschikt is (ook in ruimtelijke zin), zal worden toegestaan. Dit is gelijk aan de regeling die in het vigerende bestemmingsplan voor het buitengebied is opgenomen.

De in de nota genoemde doelstelling ten aanzien van bedrijvigheid betreft het zorgen voor voldoende vestigingsmogelijkheden voor passende bedrijvigheid in zowel de bebouwde kom als in het buitengebied. De hiertoe te verrichten acties zijn onder meer het bij de hogere overheid pleiten voor het belang van voldoende bedrijvigheid in Achtkarspelen en het vasthouden aan de ruime mogelijkheden voor het hergebruik van vrijkomende boerderijen.

3.4

Recreatie

3.4.1

Provinciaal beleid

Streekplan Fryslân 'Om de kwaliteit fan 'e romte' (2007)

In het streekplan wordt voor wat betreft recreatie en toerisme gesteld dat kwaliteitsverbetering van recreatieve voorzieningen wordt nagestreefd. Voorts wil de provincie bevorderen dat de mogelijkheden van recreatie en toerisme als (nieuwe) sociaaleconomische drager ten volste worden benut. Bovendien

wil de provincie, door onder andere een verhoogde aandacht voor landschappelijke inpassing, de medeverantwoordelijkheid van de sector voor het beheer van natuur, landschap en erfgoed bevorderen. Herkenbaarheid van de Friese landschappelijke kernkwaliteiten is daarbij randvoorwaarde. Kwaliteitsverbetering vraagt in een aantal gevallen om meer ruimte, zowel voor bestaande als voor nieuwe voorzieningen. Die ruimte wordt door de provincie geboden in het streekplan.

Nieuwe grootschalige en intensieve recreatieve voorzieningen worden primair geconcentreerd in stedelijke en regionale centra en in de in het streekplan aangewezen recreatiekernen.

CONCENTRATIE VAN
RECREATIEVE
VOORZIENINGEN

In de gemeente Achtkarspelen zijn geen recreatiekernen gelegen. Buitenpost en Surhuisterveen worden wel aangemerkt als regionaal centrum, die een recreatieve ontwikkelingsfunctie kennen. Naar aard en schaal passende recreatieve initiatieven zijn buiten deze kernen ook mogelijk¹⁵. Omgevingsfactoren dienen daarbij zorgvuldig in ogenschouw te worden genomen.

De provincie streeft naar een verdere verbetering en uitbreiding van de toeristisch-recreatieve netwerken in het kader van de routegebonden recreatie. Er loopt een gedeelte van een tracé van een Lange Afstands Wandelroute (LAW) door de gemeente Achtkarspelen.

VERBETERING EN UITBREI-
DING VAN TOERISTISCH-
RECREATIEVE NETWERKEN

Ten aanzien van de (grootschalige) verblijfsrecreatieve voorzieningen wordt het accent gelegd op verbetering van de kwaliteit van het bestaande aanbod. Daarbij wordt ruimte gezien voor de uitbreiding van bestaande recreatieve bedrijven en voor nieuwe initiatieven tot en met het middelgrote segment. In alle gevallen is een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing wenselijk. De provincie staat tevens open voor nieuwe initiatieven in het landelijk gebied wanneer aan aanvullende landschappelijke en natuurlijke randvoorwaarden is voldaan. Kansen en aangrijpingspunten kunnen onder andere in de noordelijke Friese Wouden worden gevonden.

VERBLIJFSRECREATIE

Kleinschalige verblijfsvoorzieningen in en bij bestaande gebouwen¹⁶ en kleinschalige kampeervoorzieningen¹⁷ zijn buiten de natuurgebieden in de gehele provincie mogelijk.

Met betrekking tot dagrecreatie stelt de provincie dat een verdere uitbouw en verbetering van vrijetijdsvoorzieningen belangrijk worden geacht. Vooral de toegenomen belangstelling voor cultuur en cultuurhistorie biedt daarvoor kansen. Met dergelijke initiatieven wordt tevens de multifunctionaliteit van het landelijk gebied vergroot.

DAGRECREATIE

¹⁵ Hierbij kan gedacht worden aan een kleine jachthaven, kleinschalige logiesaccommodaties, dorpslogementen, horecauitspanning met speeltuin, kleinschalige passantencamping en het kleinschalige kamperen/kamperen bij de boer.

¹⁶ Tot 15 verblijfseenheden.

¹⁷ Verruimd van 15 tot 25 verblijfseenheden na het vervallen van de Wet openluchtrecreatie.

De provincie ziet mogelijkheden voor uitbreiding van bestaande en voor vestiging van nieuwe kleinere tot middelgrote jachthavencomplexen. Deze mogelijkheden worden primair bij de op de vaargebieden gerichte stedelijke en regionale centra en recreatiekernen gelegd. Achtkarspelen valt op dit recreatieve aspect dus enigszins buiten de boot. Evenwel zijn buiten de stedelijke en regionale centra en de recreatiekernen nieuwe, kleinschaliger voorzieningen mogelijk. Het betreft dan voorzieningen van 25 (buiten de kernen) tot 50 ligplaatsen (bij de kernen). In alle gevallen wordt een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing gevraagd.

Het Friese Merenproject (2000)

Doel van het Friese Merenproject is om in alle opzichten een kwaliteitsverbetering in het Friese Merengebied te realiseren. Ten behoeve van deze realisatie is een twaalftal trajecten aangewezen. Eén van die trajecten is het traject Drachten-Lauwersmeer (traject K) ofwel de Lits-Lauwersmeerroute. Verschillende partijen, waaronder bewoners, bedrijven, verenigingen en instanties, hebben hierover meegedacht. Van hun ideeën en wensen is een lijst met projecten opgesteld.

Uitvoering van deze projecten zou voor een betere vaarroute en meer werkgelegenheid moeten gaan zorgen. Het Friese Merenproject op het langs de gemeente Achtkarspelen gelegen traject K is thans volledig vaarklaar. De Kúkhernster Feart is opgenomen in de Lits-Lauwersmeerroute en ligt voor een klein deel van het traject binnen de gemeentegrens. Het merendeel van deze vaart is in buurgemeente Tytsjerksteradiel gelegen.

Figuur 26. Lits-Lauwersmeerroute
(Bron: Provincie Fryslân)

De Lits-Lauwersmeerroute verbindt de centrale Friese meren met het Lauwersmeer en biedt ruime vaarmogelijkheden naar de rest van Fryslân en richting de Wadden en Groningen.

In het kader van het Friese Merenproject is de Kuikhornsterbrug over de Kúkhernster Feart tussen het Burgumer Mar en het Lauwersmeer geheel vernieuwd. Hierdoor voldoet de brug aan de nieuwe doorvaarthoogte van 3.00 m. De staat van onderhoud en de slechte constructie maakten het nodig om een geheel nieuwe betonnen brug aan te leggen.

De route is geschikt om te varen met een motorboot. Met een doorvaarthoogte van 3.00 meter, een toegestane diepgang van 1.65 meter en een doorvaartbreedte van 6.00 meter is het voor grotere motorboten de verbinding van het Lauwersmeer met de Friese meren.

In de Stroobosser Trekfeart en de Oude Vaart tenslotte zijn (aanleg)voorzieningen aangebracht voor de recreatievaart.

3.4.2

Intergemeentelijk beleid

Regiovisie Noordoost-Fryslân 'Sterk op eigen wijze' (2003)

De vier gemeenten in Noordoost-Fryslân (Achtkarspelen, Dantumadeel, Dongeradeel en Kollumerland c.a.) hebben in NOFA-verband de Regiovisie Noordoost-Fryslân 'Sterk op eigen wijze' (2003) opgesteld voor de periode tot 2015. Doel van deze visie is om tot een gezamenlijke visie te komen, die kan leiden tot versterking van de regio. Het gaat om een visie op hoofdlijnen, die de koers voor de regio Noordoost-Fryslân aangeeft. De missie voor de regio is het behoud van de bestaande bevolking en werkgelegenheid, ofwel sociaaleconomische ontwikkeling met behoud van kwaliteit.

In de Regiovisie wordt aangegeven dat, ondanks de vele kwaliteiten van Noordoost-Fryslân, zoals de grote variatie in landschapstypen, voorzieningen en de vele woonkernen, de prestaties op sociaaleconomisch terrein achterblijven. Dit wordt mede veroorzaakt door een ongunstige productiestructuur, een traditionele samenstelling van de beroepsbevolking en de werkgelegenheid, en het onvoldoende profiteren van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden die de regio te bieden heeft.

Vanwege bovenstaande redenen wordt gekozen voor een koers die zich richt op onder meer het selectief uitbouwen van nieuwe economische dragers en het ontwikkelen en uitbouwen van de recreatieve sector. In eerste instantie wordt ingezet op een versterking van de huidige recreatieve waarden, maar op langere termijn zijn nieuwe impulsen gewenst om de regio op de kaart te zetten.

Ten aanzien van het thema recreatie worden een aantal toeristische focuspunten benoemd. Naast deze focuspunten is het beleid gericht op een toeristische ontwikkeling van de regio als geheel. Bestaande initiatieven dienen beter met

elkaar te worden verbonden, het cultuurhistorisch erfgoed dient beter te worden ontsloten en de landschappelijke potenties, zoals het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden, dienen te worden benut. De Wouden bezitten natuurlijke en landschappelijke potenties door functiemenging en aantrekkelijke routes meer in te zetten op toerisme en recreatie. De meerwaarde van de kwaliteitsimpuls wordt onder andere gevonden in de directe werkgelegenheid en bestedingseffecten die het in het gebied oplevert. Bovendien biedt het de eigen bevolking mogelijkheden voor recreëren, hetgeen de leefbaarheid en het welzijn versterkt.

Kampeerbeleid NOFA+ (2009)

Eveneens in NOFA⁺-verband (aangevuld met de gemeente Ferwerderadiel) is voor de regio Noordoost-Fryslân onlangs het Kampeerbeleid NOFA+ opgesteld (raadsbesluit 26 maart 2009). De aanleiding hiertoe is de intrekking van de WOR door de rijksoverheid per 1 januari 2008. In het beleidsdocument is nieuw beleid gevormd en zijn nieuwe regels gesteld teneinde het kamperen te reguleren. De volgende richtlijnen zijn gehanteerd bij het opstellen van het nieuwe kampeerbeleid:

- Deregulering waar mogelijk en streven naar uniforme regelgeving en handhaafbaarheid.
- Streven naar een verhoging van het aantal toeristische overnachtingen.
- Stimuleren van productdifferentiatie en productkwaliteit in de regio.
- Toepassen van zonering als instrument om verblijfsrecreatie in te passen in het landschap.
- Betrekken van recreatieondernemers en brancheorganisaties bij totstandkoming van nieuw kampeerbeleid.

Tussen Woud en Wad met Dokkum als historisch hart (concept, 2009)

In NOFA-verband is een conceptnotitie opgesteld om te komen tot de ontwikkeling van een regiomarketingplan voor Noordoost-Friesland. Doel van een regiomarketingplan is om een bijdrage te leveren aan een leefbare en economisch vitale regio. Regiomarketing behelst de promotie, marketing of zogenaamde 'branding' van een regio. Regiomarketing is van belang voor de noord-oostelijke Friese regio, omdat de regio nog bij veel buitenstaanders onbekend is. Hierdoor heeft de regio een zwak imago, wat niet aansluit bij de sterke identiteit die wordt aangetroffen. Door middel van een overkoepelend regiomarketingplan wordt getracht dit imago om te buigen en positief te versterken. Om het imago van de regio te versterken en om de regio tussen Woud en Wad te vermarkten, kan gebruik worden gemaakt van een aantal sterke merken in de regio.

Het hoofddoel kan worden samengevat als 'Het ontwikkelen van een sterk imago voor de regio tussen Woud en Wad door eenheid te realiseren in beeld en boodschap en het verder versterken van het bijbehorende aanbod'. Gericht

op doelgroepen bezoekers, bewoners en bedrijven komen daaruit verschillende doelstellingen naar voren. Voor de doelgroep bezoekers zijn dit:

- Samenhang in toeristisch product realiseren.
- Toeristische voorzieningen uitbreiden en optimaliseren.
- Arrangementen gericht op het thema tussen Woud en Wad samenstellen.
- Evenementen organiseren die een uitstraling hebben buiten de regio en passen bij het thema.
- Promotie voor het gebied, waarbij het gevoel en de sfeer van de regio tussen Woud en Wad worden overgebracht.

De gedachte leeft om toe te werken naar een projectbureau regiomarketing. Dit projectbureau zal zich dan bezighouden met de uitvoering van het regiomarketingplan, moet er voor zorgen dat andere regiomarketinginitiatieven blijven passen bij het overkoepelende plan en zal als vraagbaak dienen voor alle regiomarketinginitiatieven in de regio.

3.4.3

Gemeentelijk beleid

Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme gemeente Achtkarspelen 2004-2012

Om meer nadruk te kunnen gaan leggen op de stimulering van de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector binnen de gemeente en het versterken van de recreatiebedrijvigheid is de 'Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme gemeente Achtkarspelen 2004-2012' opgesteld. Om recreatie en toerisme aan te kunnen merken als één van de dragers van de verdere economische ontwikkeling van de gemeente en dit te kunnen bereiken was het noodzakelijk om over een dergelijke beleidsnotitie te beschikken.

In de beleidsnotitie wordt het gemeentelijke kader aangegeven waarbinnen een verdere ontwikkeling op het gebied van recreatie en toerisme mogelijk is. De beleidsnotitie dient als toetsingsgrond voor toeristisch-recreatieve plannen in de genoemde periode. Kortweg dient een ontwikkeling aan de volgende drie hoofddoelstellingen te voldoen:

- Stimuleren van het inkomend toerisme.
- Versterken van de mogelijkheden tot recreatie voor de eigen bevolking.
- Genereren van werkgelegenheid.

Ook geeft de beleidsnotitie het toeristische bedrijfsleven en de plaatselijke bevolking de mogelijkheid te anticiperen op de beschreven ontwikkelingsmogelijkheden.

3.5

Wonen

3.5.1

Rijksbeleid

Om hergebruik van leegstaande gebouwen te stimuleren en de mogelijkheden te benutten die nieuwbouw biedt om de kwaliteit en de vitaliteit van de groene ruimte te vergroten, vraagt het Rijk aan de provincies om een planologisch kader op te stellen voor het thema bebouwing in het buitengebied.

In het provinciale kader wordt vastgelegd welke voorwaarden worden gehanteerd inzake de mogelijkheden:

- voor hergebruik van bestaande vrijkomende bebouwing;
- om bestaande onbruikbare of niet-waardevolle bebouwing te saneren met behulp van nieuwbouw van woningen (ruimte voor ruimte);
- voor nieuwbouw gekoppeld aan een substantiële kwaliteitsverbetering van natuur, water, landschap en/of recreatie.

3.5.2

Provinciaal beleid

De provincie vindt dat het landelijke gebied primair is bedoeld voor functies die een ruimtelijk-functionele relatie met het landelijke gebied hebben. Het gaat daarbij vooral om de functies landbouw, recreatie, natuur en waterberging en bestaande woon- en werkfuncties en voorzieningen. Voor de andere nieuwe functies, waaronder nieuwe woningen, stelt de provincie de randvoorwaarde dat ruimte gezocht moet worden in of aansluitend aan kernen en dat een goede landschappelijke inpassing gewaarborgd is.

De provincie streeft ernaar de woonkwaliteiten van Fryslân, zoals rust en ruimte, landschappelijke en natuurlijke waarden, en veiligheid en woonzorgcombinaties te benutten als sociaaleconomische impuls voor Fryslân. De provincie stimuleert hiermee dat mensen uit andere provincies naar Fryslân verhuizen. Een bijkomende doelstelling is om nieuwe (landelijke) woonvormen optimaal in te zetten voor ruimtelijke kwaliteitsverbetering op het gebied van landschap, natuur, water en recreatie. Buiten de stedelijke bundelingsgebieden is de provincie terughoudend met het opvangen van woonmigratie door deze te beperken tot specifiek dorpse en landelijke woonkwaliteiten waar aanvullend vraag naar is.

3.5.3

Gemeentelijk beleid

De hoofddoelstelling van het geldende beleid is, dat het buitengebied primair is bestemd voor de ontwikkeling van de agrarische functie. In bepaalde delen van het buitengebied kunnen daaraan echter beperkingen worden gesteld in

verband met aanwezige landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarden. Aangezien de woonfunctie belemmerend kan werken ten opzichte van deze functie(s) geldt als uitgangspunt, dat er geen uitbreiding van de woonfunctie dient plaats te vinden. Nieuwbouw van woningen zal dus niet worden toegestaan, tenzij het de bouw van een 2^e agrarische bedrijfswoning betreft. Alle bestaande woningen zijn in principe als zodanig bestemd; ook de voormalige boerderijen die voor bewoning worden gebruikt (afhankelijk van de uiterlijke verschijningsvorm wordt een afzonderlijke bestemming voor “woonboerderijen” opgenomen.

3.6

Infrastructuur

3.6.1

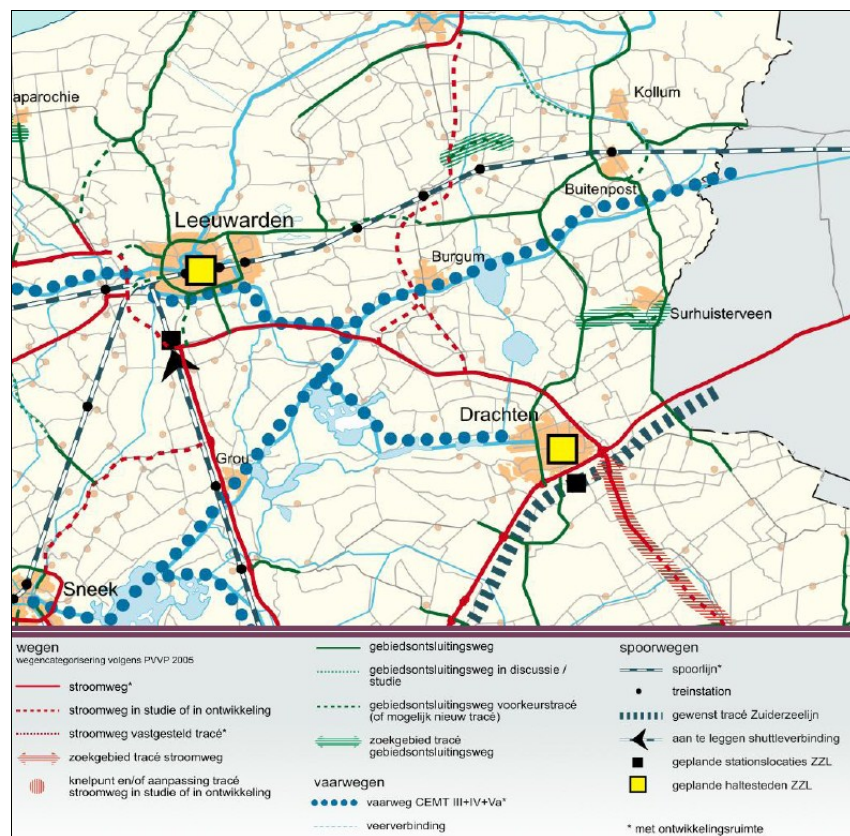
Provinciaal beleid

Provinciale Staten hebben op 15 maart 2006 het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan 2006 (PVVP 2006) vastgesteld. Hiermee zijn de ambities op verkeer- en vervoergebied in Fryslân tot 2020 vastomlijnd: een realistisch investeringsprogramma voor wegen en vaarwegen, met een solide toekomstvisie voor het openbaar vervoer en een krachtig maatregelenpakket voor het fietsverkeer.

Het hoofddoel van het PVVP 2006 is het realiseren van een duurzaam verkeer- en vervoersysteem in Fryslân:

- dat voldoet aan de verplaatsingsbehoefte van inwoners en bezoekers van Fryslân;
- dat voldoet aan de behoefte om goederen te transporteren;
- dat bijdraagt aan de versterking van de economie;
- dat veilig is;
- en dat de schade aan natuur, landschap en milieu weet te beperken.

De provincie wil daarom verbeteringen in de netwerkstructuur aanbrengen. Die zijn voor Noordoost Fryslân globaal in de volgende figuur weergegeven.

Ten aanzien van Noordoost Fryslân in het algemeen en Achtkarspelen in het bijzonder staat er in het PVVP het volgende:

“Wij zetten in op een forse opwaardering van de Centrale As voor Noordoost Fryslân, de N356 tussen Dokkum en de N31 Wâldwei, inclusief een tak vanaf Quatrebras via Hurdegaryp naar Leeuwarden. Na realisatie van de Centrale As verliest de westelijke verbinding via Aldtsjerk zijn huidige functie voor het verkeer tussen Leeuwarden en Dokkum; hiervoor is dan een route via Veenwouden beschikbaar. Aan de oostzijde van het gebied kan worden volstaan met relatief sobere maatregelen, omdat de groei van het verkeer hier beperkt blijft als gevolg van de bundelende werking van de Centrale As. Bij de uitwerking van wegenprojecten werken wij samen met gemeenten binnen de verkeersgebieden Noordoost Fryslân en Noordwest Fryslân (kaart 12.2). De gemeente Achtkarspelen heeft de wens om een zuidelijke rondweg om Surhuisterveen te realiseren. Wij beschouwen dit als een gemeentelijk project”.

3.6.2

Gemeentelijk beleid

De vele ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, uitbreiding bedrijventerreinen, een toename van het autobezit en de mobiliteit, in de afgelopen jaren, vragen om een actuele gemeentelijke visie op het verkeer en vervoer. Het verkeers- en vervoersbeleid zoals dat de afgelopen jaren is gevoerd in de gemeente Achtkarspelen is opgenomen in verschillende notities, besluiten en plannen. De hierin aangegeven voornemens zijn nog steeds actueel en vormen

een gezonde basis voor de komende jaren. Op een aantal punten verdient het beleid echter een actualisatie. Het nieuwe geactualiseerde beleid wordt samengevat in het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) Achtkarspelen. Hiervoor zal een afzonderlijk inspraak- en overlegtraject worden gevolgd.

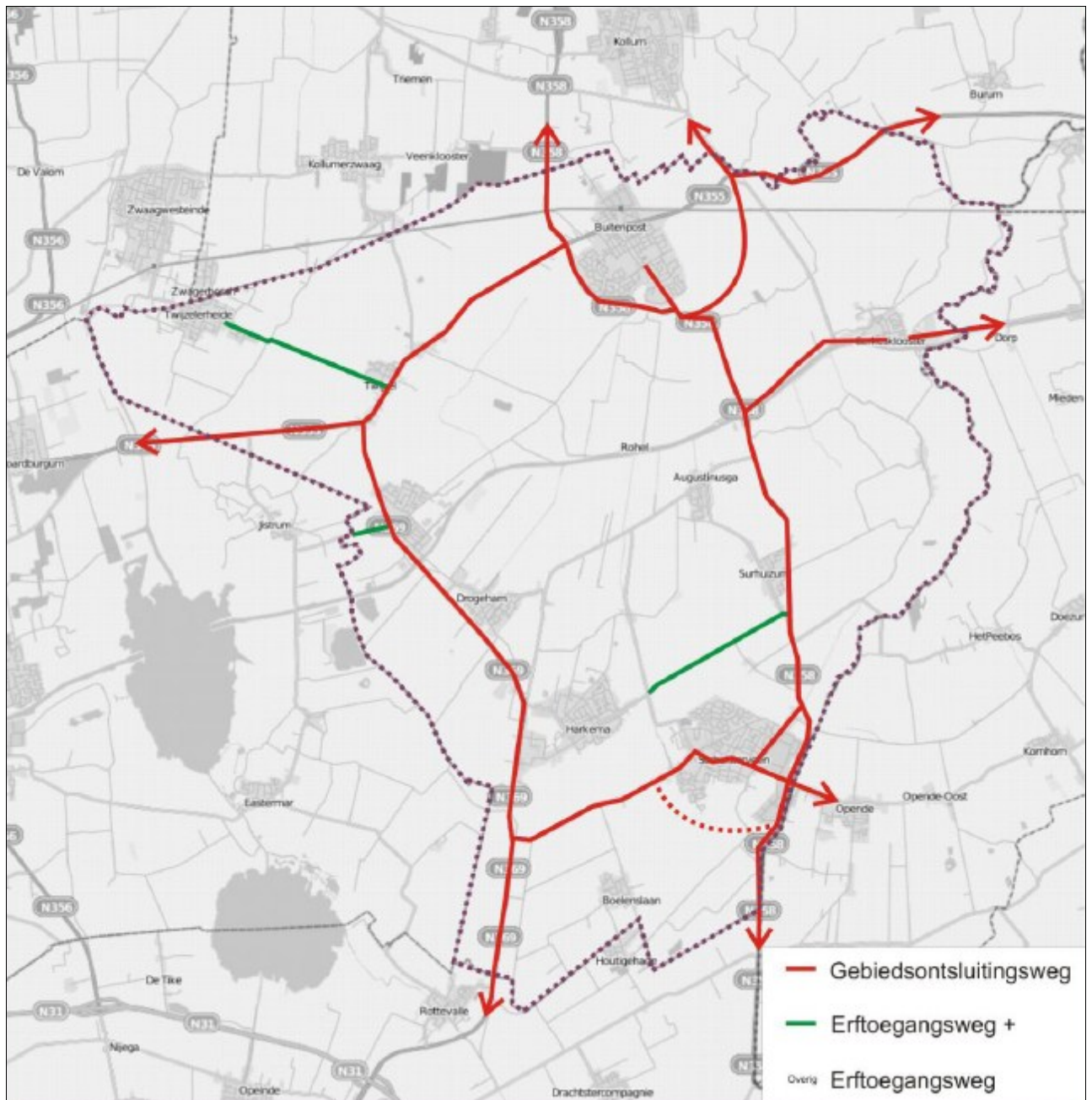
De hoofddoelstelling van de gemeente Achtkarspelen wat betreft het verkeers- en vervoersbeleid is (volgend uit het concept GVVP) als volgt:

“Het bevorderen van een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van welvaart en welzijn in de gemeente Achtkarspelen, waarbij hinder in de vorm van geluids- en trillingsoverlast en verslechtering van de luchtkwaliteit zoveel mogelijk wordt beperkt en het landschap niet wordt aangetast”.

De hoofddoelstelling is uitgesplitst naar een aantal subdoelstellingen en uitwerkingsrichtingen c.q. aandachtspunten:

- De verkeersveiligheid moet verder worden vergroot door een actieve houding ten aanzien van educatie, voorlichting en handhaving en de optimalisatie van de infrastructuur conform de inrichtingsprincipes van Duurzaam Veilig (wegencategorisering) Concreet betekent dit de uitbreiding en optimalisatie van de 30 en 60 km/uur zones en het aandringen op verbetering van het hoofdwegennet (push en pull).
- De leefbaarheid in de kernen moet waar nodig worden verbeterd. Strategie hiervoor is het beperken van het aantal (doorgaande) verkeersbewegingen, het beperken van de snelheid waar nodig en een inrichting van de openbare ruimte die aansluit bij de wensen van de primaire gebruikers. Dit weg is dus nadrukkelijk niet alleen het terrein van de doorgaande stroom automobilisten maar ook van de mensen die op en langs de weg verblijven (Shared Space).
- De openbare ruimte wordt qua inrichting niet afgestemd op het weggedrag van een kleine groep “wegmisbruikers”. Voor deze groep wordt handhaving en gerichte vormen van educatie en voorlichting in regionaal verband als aangewezen middel beschouwd.
- Ketenmobiliteit wordt gestimuleerd (fiets, openbaar vervoer, voetgangers, auto).
- Mobiliteit moet toegankelijk zijn voor iedereen.

In het GVVP is de volgende categorisering van wegen opgenomen.

4.1

Landschap

Het landschap van Achtkarspelen is het product van jarenlange occupatieprocessen. De gemeente is trots op de kwaliteit van het landschap, maar ziet dat die kwaliteit als gevolg van allerlei veranderingsprocessen onder druk staat. De gemeente is zich terdege bewust van de kwaliteit én de kwetsbaarheid van het landschap.

De landbouwfunctie is de belangrijkste gebruiker en beheerder van het landschap. Deze sector heeft dan ook een belangrijke taak bij de instandhouding. De landbouw erkent die taak en de gemeente spreekt dan ook haar waardering uit voor de wijze waarop de sector hieraan in z'n algemeenheid invulling geeft.

Als gevolg van allerlei maatschappelijke wensen en economische processen bestaat de kans op verrommeling van het agrarisch erf: steeds meer en steeds grotere bouwwerken duiken in het beeld op. Als gevolg van de toenemende mechanisatie komt bovendien de kleinschalige perceelsstructuur van de agrarische cultuurgronden steeds meer onder druk te staan. De houtsingels en -wallen hebben hun oorspronkelijke veekerende functie verloren. Het huidige landschapsbeeld sluit in die zin niet meer aan bij de eisen die de belangrijkste gebruiker van het gebied stelt. Het is dus schipperen.

Bosch & Slabbers Landschapsarchitecten hebben in 2009 en 2010 in opdracht van de 5 gemeenten binnen het Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden gewerkt aan het onderzoek "Boer én landschap". Dit onderzoek was erop gericht om duidelijkheid te krijgen over de vraag op welke wijze de perceelsstructuur in het besloten deel van de gemeente zou kunnen worden aangepast ten voordele van het agrarisch gebruik, zonder dat dit ten koste zou gaan van de landschappelijke kwaliteit.

Een aanvullende doelstelling was om op basis van dat onderzoek de regelgeving in de verschillende gemeenten voor hetzelfde type landschap op elkaar af te stemmen.

In het genoemde rapport is per landschappelijk deelgebied onder meer uitgezocht welke perceelsoppervlakten en welke lengte- en breedteverhouding van percelen acceptabel zijn om de kenmerken per deelgebied te bewaren. Het resultaat van dit onderzoek wordt zowel bij de agrarische sector als bij de gemeente in grote mate gedragen. De gemeente neemt de uitkomsten van dit onderzoek dan ook als basis voor het verdere ruimtelijk beleid.

Verder heeft de provincie Fryslân zich ingespannen om een modus te vinden voor de schaalvergroting van het agrarisch erf in het kader van “De nije pleats”. Praktische vragen als: hoe plaats je een nieuwe stal bij de bestaande agrarische opstallen, is een serrestal acceptabel en welke kleuren kun je het beste gebruiken, zijn hierbij aan de orde gekomen. Uit dit onderzoek is gebleken dat vergroting van het agrarisch erf in eigenlijk ieder open en besloten landschap kan worden opgevangen, mits er veel meer dan in het verleden aandacht wordt besteed aan de landschappelijke inpassing. De gemeente neemt deze conclusie over en zal meer dan in het verleden eisen stellen aan de landschappelijke inpassing.

Hoewel hetgeen hiervoor is weergegeven, is toegespitst op de agrarische sector, gelden bovenstaande standpunten voor alle functies in het buitengebied: veel meer dan in het verleden is de landschappelijke inpassing van erven een belangrijk thema voor het ruimtelijk beleid van Achtkarspelen.

4.2

Landbouw

De gemeente kiest voor een economisch rendabele landbouw in een aantrekkelijk en door velen gewaardeerd landschap. Schaalvergroting, nevenactiviteiten, omvorming van boerderijen naar nieuwe functies, kamperen bij de boer; het zijn allemaal aspecten die onder de voorwaarde van goede landschappelijke inpassing zijn te realiseren. De gemeente wil de sector daarin de ruimte geven, maar wil wel de vinger aan de pols houden.

Dit betekent concreet dat daar waar ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zonder dat de overheid steeds over de schouder van de betrokken initiatiefnemer meekijkt, zonder vergunningprocedure kunnen plaatsvinden. Waar het kritisch komt, zal de gemeente ruimte bieden in het kader van een beoordelingsprocedure. Met de komst van de Wabo¹⁸ per 1 oktober 2010 is de vergunningverlening meer gestroomlijnd. Het is voor een betrokken initiatiefnemer dan ook minder bezwaarlijk om een vergunning te vragen: de Wabo zorgt ervoor dat het traject van de vergunningverlening is beperkt tot een in de wet vastgestelde periode én de wet zorgt ervoor dat het aanvragen van meerdere vergunningen in één procedure en via één loket wordt afgehandeld. Dit is winst voor alle partijen.

Eén van de aspecten die de laatste tijd steeds meer aandacht vraagt, is de onnodige lichtuitstoot van veehouderijbedrijven. Met de introductie van open stallen (al dan niet voorzien van lichtdoorlatend folie of windbrekersgaas) en kunststof foliedaken en dergelijke en met de behoefte om 's nachts kunstlicht te gebruiken in stallen, worden veehouderijbedrijven tijdens de nachtelijke

¹⁸ Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

uren steeds vaker lichtvlekken. De gemeente wil dit tegengaan en zal hieraan in het kader van de vergunningverlening bij de bouw van nieuwe stallen meer aandacht besteden.

Hoewel de gemeente veel ontwikkelingsruimte wil bieden aan de agrarische sector, geldt dat niet in dezelfde mate voor de intensieve veehouderij. Hoewel de intensieve veehouderij door diverse wetten streng gereguleerd is, bestaat er maatschappelijk steeds meer weerstand tegen deze vorm van dierhouderij. De gemeente wil de bestaande bedrijven die zich met intensieve veehouderij bezighouden, in alle opzichten faciliteren, maar wenst geen nieuwe intensieve veehouderijbedrijven of takken van intensieve veehouderij bij voor het overige grondgebonden agrarische bedrijven. Nieuwvestiging is alleen mogelijk, indien er sprake is van verplaatsing van bestaande bedrijven binnen de gemeente als gevolg van knelsituaties en bijv. in het kader van landinrichtingsprojecten. Het is niet de bedoeling om bestaande grote bedrijven, die nóg verder willen uitbreiden, bij problemen op de huidige locatie, de mogelijkheid te bieden om te verplaatsen. In dat geval dient men zich te richten op eventuele overname van bestaande kleinere intensieve bedrijven, die wel ontwikkelingsruimte hebben. Het voorgaande geldt in wezen ook voor de nieuwvestiging van rundveehouderijen.

4.3

Niet-agrarische bedrijven

Niet-agrarische bedrijven zijn niet uit het buitengebied van Achtkarspelen weg te denken. De ondernemende aard van de bevolking is hieraan inherent. De gemeente voerde tot nu toe steeds een vrij liberaal beleid ten aanzien van de mogelijkheden voor niet-agrarische bedrijven. Dat liberale beleid staat niet ter discussie, maar de gemeente wil de verdere ontwikkeling van niet-agrarische bedrijvigheid in de toekomst wel meer sturen. Bepaalde gebieden lenen zich nu eenmaal beter voor een verdere ontwikkeling van niet-agrarische bedrijven dan andere gebieden. De gemeente maakt daarbij onderscheid in het “pure buitengebied” en de zogenaamde “commerciële zones” in het buitengebied.

De gemeente wil het huidige beleid in grote trekken voortzetten. Dat betekent dat de thans volgens het bestemmingsplan toegelaten typen bedrijven ook in de toekomst aanvaardbaar blijven. Het gaat dan om bedrijven die niet of nauwelijks milieuhinderlijk zijn. Daarnaast kan worden gedacht aan zorg- en recreatieve functies. Vestiging is alleen mogelijk in reeds vrijgekomen en nog vrijkomende agrarische bebouwing. De mogelijkheden bij burgerwoningen blijven beperkt tot “bêd en brochje” en aan huis gebonden beroepen en bedrijfsactiviteiten in een deel van de woning.

De uitbreidingsmogelijkheden voor de toegelaten bedrijven in (voormalige of nog vrijkomende) agrarische opstallen blijven - gelet op het provinciale beleid - zeer beperkt. In principe moeten de bedrijfsactiviteiten binnen de bestaande

MOGELIJKHEDEN IN HET
“GEWONE” BUITENGEBIED

bebouwing worden uitgeoefend. Veelal zal er naast het hoofdgebouw (vaak een voormalige boerderij) voldoende ruimte aanwezig zijn in de vorm van een stal of een soortgelijk gebouw. In uitzonderingsgevallen zal dat niet het geval zijn. In dergelijke gevallen zal de mogelijkheid worden geboden om tot een beperkte oppervlakte nieuwe bedrijfsgebouwen op te richten.

Het realiseren van een nieuw niet-agrarisch bedrijf wordt verder gekoppeld aan een aantal randvoorwaarden. Die acht de gemeente nodig om het bestaande woon- en leefklimaat, maar ook het landschapsbeeld te behouden. Randvoorwaarden die daarbij een rol zullen spelen zijn:

- de verkeersaantrekkende werking;
- de milieucategorisering van de bedrijven;
- de landschappelijke inpassing;
- geen opslag buiten de opstallen.

MOGELIJKHEDEN IN COMMERCIELE ZONES

Nieuw is dat de gemeente in het buitengebied straks commerciële zones wil onderscheiden. In de commerciële zones bestaan meer mogelijkheden voor uitbreiding van niet-agrarische bedrijven. In deze zones bestaan ten opzichte van het overige buitengebied extra mogelijkheden voor bouw- en handelsactiviteiten. Dit uit zich dan in het toestaan van bepaalde vormen van handel. Hierbij moet o.a. worden gedacht aan handel in auto's, caravans, paardentrailers, landbouwmachines, zoals dat nu ook al het geval is. De meer industriële functies horen thuis op de bedrijventerreinen in de gemeente. De mogelijkheden die in de commerciële zones worden geboden, mogen geen bedreiging vormen voor de ontwikkeling van de bedrijventerreinen. Daarom zal de omvang van de bebouwing worden beperkt.

De commerciële zones worden aangewezen op basis van de bestaande concentratie van bedrijvigheid en de relatief goede bereikbaarheid van deze locaties. De commerciële zones zijn gedacht aan (delen van) de hoofdontsluitingswegen (de zogenaamde N-wegen) in de gemeente.

4.4

Recreatie

De omvang van de recreatieve sector in de gemeente is beperkt. Verschillende particuliere initiatieven zijn in de loop van de tijd van de grond gekomen, maar hebben nauwelijks samenhang. De gemeente “verkoopt” zichzelf nauwelijks als recreatiegebied. Daartegenover staat een potentieel voor recreatief medegebruik in het buitengebied, dat gelet op de landschappelijke kwaliteiten in het gebied en de aanwezige cultuurhistorische waarden de gemeente veel mogelijkheden biedt.

De gemeente ziet de kleinschaligheid van het gebied en van de aanwezige recreatieactiviteiten als goed uitgangspunt voor een verdere ontwikkeling van de verblijfs- en dagrecreatie, gericht op rustzoekers en cultuurminnaars.

Verblijfsrecreatie

De verblijfsrecreatieve voorzieningen in de gemeente zijn momenteel beperkt. De gemeente acht de ontwikkeling van kleinschalige overnachtingsmogelijkheden passend binnen het kleinschalige concept. Daarbij kan gedacht worden aan Bêd & Brochje, (mini)campings en recreatieappartementen in bestaande opstallen bij agrarische bedrijven en voormalige agrarische bedrijven.

Het streven moet zijn om met kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen sâmen een groots concept neer te zetten. Een grote “trekker” is daarbij niet nodig en ook niet echt gewenst. Dat zou teveel afbreuk doen aan de kleinschaligheid van het landschap. Wel worden kansen gezien voor iets grootschaliger ontwikkelingen bij Skûlenboarch en bij Buitenpost en Surhuisterveen (tot het middelgrote segment van maximaal 50 eenheden). Deze beide dorpen zijn in het Streekplan aangewezen als regionaal centrum, waar de provincie - evenals bij de specifieke recreatiekernen - ruimte biedt voor dit soort ontwikkelingen.

Om het in deze tijd te redden als recreatieondernemer is kwaliteit van groot belang. Het kwaliteitsniveau van de verblijfsrecreatieve voorzieningen moet bijdragen aan het “grootse” concept. Hier ligt een uitdaging voor initiatiefnemers.

De gemeente zal zelf niet als ontwikkelende partij optreden, maar zal nieuwe ontwikkelingen in dit segment faciliteren via haar beleid.

Dagrecreatie

Ook wat betreft de dagrecreatie zet de gemeente in op kleinschalige ontwikkelingen. Een “pretpark” ziet de gemeente niet zitten, maar wel themaparken zoals de Spitkeet en de Kruidhof. Dat zijn dagrecreatieve voorzieningen die goed passen bij de kleinschaligheid en de cultuurhistorische identiteit in het gebied en aansluiten op de behoefte van rustzoekers en cultuurminnaars.

De gemeente ziet graag een “bezoekerscentrum” ontwikkeld worden; liefst in relatie tot het Nationale Landschap Noardlike Fryske Wâlden. De gemeente acht in beginsel de locatie van de Kruidhof of van themapark De Spitkeet daarvoor geschikt. Een dergelijk bezoekerscentrum kan, naast dat het zelf een recreatieve attractie is, een spin in het web zijn van bijvoorbeeld padenrecreatie. De vergelijking met het bezoekerscentrum van Staatsbosbeheer in Appelscha is daarmee snel gemaakt.

Binnen het kleinschalige “grootse” concept past wat betreft de gemeente heel goed de padenrecreatie. Daarbij wil de gemeente in beginsel inzetten op de verdere ontwikkelingen van het fietspadennetwerk, de ruiter- en menpaden en specifieke wandelroutes, zoals bijvoorbeeld het Monnikenpad.

4.5

Wonen

Wonen is een belangrijk aspect in het landelijk gebied van de gemeente Achtkarspelen. De beslotenheid en kleinschaligheid van het landschap, alsmede de occupatiegeschiedenis hebben er toe geleid dat er veel verspreid liggende bebouwing in het landelijk gebied aanwezig is. Van oudsher waren dit vooral kleine bedrijfjes, maar die hebben in de loop der tijd hun functie verloren en zijn veranderd in woonpercelen.

De gemeente vindt het belangrijk om die woonfunctie in het gebied te handhaven. Het houdt het landelijk gebied levendig en dynamisch. De gemeente kent daarom ook ruime mogelijkheden toe aan het bouwen op die woonpercelen. Dit is een voortzetting van het huidige beleid, zoals dat is vastgelegd in het vigerende bestemmingsplan. Daarnaast wil de gemeente meer mogelijkheden bieden om grotere woningen te bouwen in het landelijk gebied. Het hoofddoel daarbij is om verkrotting van de vaak kleine woningen tegen te gaan. Zo blijft het landelijk gebied niet alleen dynamisch, maar ook nog mooi om naar te kijken.

Voor de dynamiek in het landelijk gebied wil de gemeente ook aan woonpercelen in het landelijk gebied de mogelijkheid bieden om nevenactiviteiten te ontplooiën. De gemeente wil hierbij aansluiten bij de mogelijkheden die er voor aan-huis-verbonden beroepen en bedrijven gelden voor woningen in de dorpen. Behoud van de woonfunctie en de bovengeschiedenis daarvan is essentieel. Voor woonboerderijen acht de gemeente ruimere mogelijkheden voor nevenactiviteiten mogelijk.

Met nieuwe woonfuncties in het landelijk gebied is de gemeente terughoudend. Dit zou teveel afbreuk doen aan het agrarische karakter van het buitengebied en de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrarische bedrijven. Bovendien zou het een verdere verstening van het landelijk gebied met zich meebrengen.

Toekomstig ruimtelijk beleid

5

5.1

Doel van het bestemmingsplan

Het nieuwe bestemmingsplan zal zijn gericht op het bieden van een planologisch-juridische basis voor vooral de bestaande functies in het buitengebied. Dit betekent dat het plan rechtszekerheid biedt voor iedereen die nu in het buitengebied woont, werkt en recreëert.

Uit met name hoofdstuk 2 blijkt duidelijk dat er behoefte is aan ontwikkelingsruimte, die eraan kan bijdragen dat de verschillende functies in het buitengebied zich kunnen aanpassen aan de eisen van de markt. Uit hoofdstuk 3 blijkt dat de verschillende overheden dit belang zien en daaraan - onder voorwaarden - willen meewerken.

Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied 2012 wordt een beheerplan: het plan biedt rechtszekerheid voor bestaande functies en de in het plan op te nemen ontwikkelingsmogelijkheden zijn in de eerste plaats bedoeld om bestaande functies te kunnen aanpassen, zodat ze de komende 10 jaar weer goed mee kunnen komen.

RELATIE MET DE WABO

Andere noodzakelijk of wenselijk geachte ontwikkelingen van de in het buitengebied aanwezige functies zullen deels *niet* in het bestemmingsplan worden geregeld. Als gevolg van de invoering van de Wabo¹⁹ (per 1 oktober 2010) is de inhoud en de tijd voor het doorlopen van planologische procedures sterk gewijzigd. Waar in het verleden het bestemmingsplan Buitengebied de mogelijkheid bood om functies te wijzigen in het kader van een betrekkelijk korte procedure (bijvoorbeeld het omzetten van een agrarisch bedrijf in een niet-agrarisch bedrijf), is het proces en de termijn voor het doorlopen van een wijzigingsprocedure na de invoering van de Wabo vrijwel gelijk aan het doorlopen van een bestemmingsplanprocedure. Daarnaast noodzaakt nieuwe jurisprudentie ertoe dat alleen wijzigingsbevoegdheden in een bestemmingsplan kunnen worden opgenomen die dermate concreet en plaatsgebonden zijn dat daarvoor de haalbaarheid in het kader van het moederplan kan worden aangetoond. Voor veel ontwikkelingen kan dat niet omdat die niet plaatsgebonden zijn en/of nog niet concreet genoeg zijn.

¹⁹ Wabo = Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Andere procedures - zoals het aanvragen van een zogenaamde binnenplanse afwijking - zijn overigens vereenvoudigd door combinatiemogelijkheden met andere vergunningen. In het nieuwe bestemmingsplan zal hiermee sterk rekening worden gehouden.

Dit heeft als consequentie dat als gevolg van de Wabo de gemeente ervoor kiest om de wijzigingsprocedure in z'n algemeenheid beperkter toe te passen, en om in voorkomende gevallen een bestemmingsplan op te stellen. Een belangrijk voordeel hiervan is dat de gemeente beter maatwerk kan leveren.

Het beleid dat in het verleden ten grondslag lag aan de wijzigingsprocedures, wordt nu in de Structuurvisie Buitengebied 2012 opgenomen. De nieuwe structuurvisie vormt dan ook de beleidsbasis voor het opstellen van bestemmingsplannen voor allerlei ontwikkelingen waarvan de gemeente meent dat deze ruimtelijk mogelijk moeten worden geacht.

In de nieuwe gemeentelijke planningspraktijk voor het buitengebied bestaan straks 2 planfiguren:

- het bestemmingsplan Buitengebied 2012, met daarin de beheerregels voor bestaande functies en enkele afwijkingsmogelijkheden;
- de structuurvisie Buitengebied 2012, met daarin het ruimtelijk beleid voor diverse aanvaardbaar geachte ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied. Om van het beleid uit de structuurvisie gebruik te kunnen maken moet dan eerst een op de situatie afgestemd bestemmingsplan worden opgesteld.

In deze kadernota is de scheiding tussen beide planfiguren aangehouden. In deze nota is er wel voor gekozen om zowel het beheer- als het ontwikkelingsbeleid op te nemen. Zo heeft u als lezer een compleet beeld van het ruimtelijk beleid van de gemeente Achtkarspelen voor het buitengebied. Echter, voor het ontwikkelingsbeleid dat geen plek krijgt in het bestemmingsplan is in deze kadernota steeds duidelijk aangegeven dat het beleid omtrent deze ontwikkelingen in de Structuurvisie een plaats heeft gekregen en dat planologische medewerking aan die ontwikkeling uitsluitend middels een zelfstandige planprocedure mogelijk zal zijn. Deze ontwikkelingen zijn in een grijs kader aangeduid in onderstaande tekst.

5.2

De agrarische bestemmingen

5.2.1

Globale regeling

Alle gronden die in agrarisch gebruik zijn, zullen in het bestemmingsplan Buitengebied 2012 een agrarische bestemming krijgen. De hoofdregel in het bestemmingsplan is dat de gemeente Achtkarspelen de agrarische bedrijven de

ruimte wil bieden om economisch rendabel te kunnen functioneren. Daarvoor zal het beleid ruimte bieden voor:

- schaalvergroting;
- nevenactiviteiten naast de agrarische hoofdactiviteit;
- het omvormen naar een nieuwe in het buitengebied passende functie.

Er zal onderscheid worden gemaakt tussen het open en besloten gebied in de vorm van 2 bestemmingen:

- Agrarisch - Open gebied;
- Agrarisch - Besloten gebied.

Het onderscheid tussen beide bestemmingen is gericht op de bescherming van de landschappelijke kenmerken in het betreffende gebied. In verband met de bescherming van deze kenmerken kunnen verschillen in de ontwikkelingsmogelijkheden voor de agrarische bedrijven zijn gehanteerd. Deze worden verderop uiteengezet.

In het beleid zal onderscheid worden gemaakt tussen agrarische bedrijven en agrarische kleinbedrijven. Het gaat hierbij om bestaande bedrijven. Grofweg ligt de grens tussen beide bedrijven bij 15 ha: een bedrijf met een oppervlakte cultuurgrond van minder dan 15 ha wordt beschouwd als agrarisch kleinbedrijf²⁰. Andere bedrijven worden beschouwd als agrarische bedrijven. Het waarom van dit onderscheid komt verderop aan de orde.

Binnen de agrarische bestemmingen zullen de agrarische erven van agrarische bedrijven en van het agrarisch kleinbedrijf worden voorzien van bouwvlakken, waarbinnen de bedrijven de noodzakelijke agrarische bedrijfsbebouwing kunnen realiseren. Verderop in deze paragraaf wordt hierop uitgebreid ingegaan.

5 . 2 . 2

B e s c h e r m i n g v a n l a n d s c h a p p e l i j k e w a a r d e n

Naast het bieden van agrarische ontwikkelingsmogelijkheden is het doel van de beide agrarische bestemmingen om het fraaie landschappelijke beeld zoveel mogelijk te behouden, zonder daarbij wenselijke en aanvaardbare aanpassingen in de weg te staan. Landschappelijke waarden in agrarisch gebied zullen op 2 manieren worden beschermd:

- a. via een aanduiding op de verbeelding (bestemmingsplankaart);
- b. via een aanduiding op een bij de planregels op te nemen bijlagekaart.

²⁰ Intensieve bedrijven zoals (grondgebonden) fruitteeltbedrijven en niet-grondgebonden intensieve veehouderijbedrijven worden ingedeeld bij de agrarische bedrijven.

Bescherming van de landschappelijke hoofdstructuur

De landschappelijke kenmerken die binnen de agrarische bestemming liggen en van wezenlijk belang zijn voor het landschappelijk beeld, zullen op de bestemmingsplankaart worden ingetekend. Het beleid voor deze elementen is gericht op behoud.

In het besloten gebied gaat het met name om:

- de waardevolle hoofdstructuur van houtsingels en houtwallen die voor het landschap belangrijke grenzen markeren (bijvoorbeeld overgangen tussen verschillende verkavelingstypen of -richtingen);
- dobben;
- pingoruïnes;
- petgaten.

In het open gebied gaat het om:

- kruinige percelen;
- watergangen die sterk bepalend zijn voor de ruimtelijke structuur.

Bescherming van andere landschapselementen

Alle houtsingels en -wallen die niet tot de hoofdstructuur behoren worden op een landschapskaart vastgelegd. Het beleid voor deze singels en wallen is er primair op gericht om het besloten karakter van het gebied te behouden. De bestaande situatie wat betreft de houtwallen moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden. De singels en wallen mogen worden verplaatst als daardoor twee of meer (kleine) agrarische percelen door samenvoeging kunnen worden vergroot tot een beter te bewerken perceel. In dat geval kan de gemeente toestaan dat de bestaande singel(s) of wal(len) worden verwijderd, mits er elders worden gecompenseerd en mits er geen ecologische beletselen zijn.

De gemeente zal dit beleid voeren door middel van een omgevingsvergunning. Bij de beoordeling van de aanvraag zal de gemeente de nieuwe situatie beoordelen aan de hand van drie eenvoudige criteria:

- De oppervlakte van het nieuwe perceel mag niet groter worden dan de gemiddelde oppervlakte van de percelen in een bepaald begreemd deelgebied²¹. Bij deze beoordeling wordt de oppervlakte van percelen op bedrijfsniveau beschouwd.
- De lengte-breedteverhouding van het nieuwe perceel dient zich te bevinden binnen een op de landschapskaart aangegeven bandbreedte.
- Er dient sprake te blijven van voldoende afwisseling tussen de percelen.

Daarnaast dient of dienen de singel(s) of wal(len) te worden gecompenseerd. In dat verband zal de gemeente de door GS van Fryslân op 21 oktober 1997 vastgesteld notitie “Uitvoering van de Boswet” als uitgangspunt hanteren.

²¹ Hiervoor zullen op de landschapskaart deelgebieden worden begrensd, waarvan de gemiddelde oppervlakte van de percelen zal worden vastgelegd. Bij het bepalen van deelgebiedsgrenzen zullen logische topografische grenzen worden gekozen.

Daarin is aangegeven hoe de compensatie moet plaatsvinden. De norm voor compensatie zal expliciet in het bestemmingsplan worden opgenomen, door in de regels van het plan te verwijzen naar de bedoelde notitie.

Door alle houtsingels, houtwallen (dykswâllen), deelgebiedsgrenzen, gemiddelde kaveloppervlakte en lengte-breedteverhoudingen van percelen op de landschapskaart te zetten, wordt op voorhand duidelijk wat de gemeente als te compenseren houtsingel en houtwal beschouwt en welke normen de gemeente toepast. Dat betekent dat singelfragmenten of een enkele verspreide boom die niet op deze kaart zijn aangegeven *niet* als te compenseren worden beschouwd. De kaart bevordert in hoge mate de rechtszekerheid en geeft een initiatiefnemer een duidelijk houvast omtrent de haalbaarheid van het door hem in te dienen inrichtingsplan dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning moet worden overgelegd.

Dammen tussen percelen

In het kader van de discussie over de door Bosch & Slabbers opgestelde nota "Boer én Landschap" is gebleken dat veel winst voor een soepele bewerking van kleine percelen kan worden geboekt, wanneer agrarische buurpercelen met elkaar worden verbonden door 2 dammen (tussen de koppen van de betrokken percelen). De gemeente maakt dammen mogelijk in het nieuwe bestemmingsplan, maar maakt voor wat betreft de maximale breedte daarvan onderscheid in dammen in elzensingels en dammen in houtwallen. De gemeente acht het aanvaardbaar dat dammen in elzensingels met een breedte van ten hoogste 15 m tussen buurpercelen worden aangebracht (waarbij tenminste 75% van de elzensingel blijft bestaan). Voor dammen in houtwallen geldt een maximale breedte van 10 meter. Grotere dammen kunnen bij hoge uitzondering mogelijk gemaakt worden, maar daarvoor zal dan een vergunning bij de gemeente moeten worden aangevraagd en daarbij zal de gemeente compenserende maatregelen vragen van de initiatiefnemer.

De volgende eisen worden gesteld:

- Dammen mogen niet breder zijn dan:
 - in elzensingels: 15 m (mits 75% van de oorspronkelijke elzensingel blijft bestaan);
 - in houtwallen: 10 m.
- Dammen moeten zo worden gesitueerd dat er niet "dwars door" een besloten gebied kan worden gekeken (dus zo veel mogelijk verspringend).
- Voor de verwijderde beplanting kan een compensatieverplichting gelden.

Compensatievoorkeurzones

Op de landschapskaart zullen perceelsranden worden aangegeven waar bij voorkeur dient te worden gecompenseerd (compensatievoorkeurzone). Deze aanduiding is niet leidend bij de beoordeling van een inrichtingsplan waarvoor omgevingsvergunning wordt gevraagd, maar speelt wel een rol in de compensatieverplichting.

Karakteristieke bebouwing

De kwaliteit van het landschap wordt medebepaald door de bebouwing. Sommige gebouwen zijn van monumentale kwaliteit; andere zijn soms als karakteristiek aan te merken.

Gebouwen die in het verleden als monument zijn aangewezen, worden beschermd via de Monumentenwet. Andere karakteristieke bebouwing zal niet nader worden beschermd via het bestemmingsplan. Dit betekent dat het bestemmingsplanbeleid dat zal gaan gelden voor ieder gebouw ook van toepassing is op gebouwen die niet de monumentenstatus hebben, maar als gevolg van de bouwwijze als karakteristiek kunnen worden aangemerkt. Er zullen dus vanuit het ruimtelijk beleid geen bijzondere eisen worden gesteld aan dergelijke gebouwen met het oog op het behoud van het karakteristieke beeld.

Historische molens zullen worden aangeduid met “molen”. De bescherming is gericht op de bescherming van het gebouw als molen en op het open houden van de omgeving in verband met de windvang (molenbiotoop).

5.2.3

Erven en bebouwing

Minimale omvang

Agrarische bedrijven die momenteel als zodanig zijn bestemd en in gebruik zijn, worden in het nieuwe plan als “agrarisch bedrijf” aangemerkt, wanneer ze een omvang hebben van tenminste 15 ha; daaronder worden ze aangemerkt als woonboerderij, als agrarisch kleinbedrijf of een andere relevante bestemming die aansluit bij de bestaande functie. Intensieve veehouderijen worden ook als agrarisch bedrijf aangemerkt, maar krijgen een toegespitste regeling (zie paragraaf 5.2.4).

Bouwmogelijkheden

Grondgebonden agrarische bedrijven worden voorzien van een bouwvlak van maximaal 1,5 hectare. Voor het nieuwe bouwvlak wordt de ligging en begrenzing van het oude bouwvlak als vertrekpunt genomen. De uitbreiding van het bouwvlak tot maximaal 1,5 hectare zal voor ieder bouwvlak afzonderlijk worden ingetekend, afhankelijk van de milieusituatie ter plaatse, de eigendomssituatie, de landschappelijke setting en de afstand tot omwonenden. De gemeente acht wel een erfinrichtingsplan noodzakelijk als gebruik wordt gemaakt van de vergroting van het bouwvlak van (de thans vigerende) 1 hectare naar maximaal 1,5 hectare. Dit zal met een voorwaardelijke bepaling in de regels van het bestemmingsplan worden opgenomen.

De gemeente wil medewerking verlenen aan de schaalvergroting, maar wil grip houden op de groei van het erf en wil bovendien de ruimtelijke kwaliteit van de erven vergroten. Uitbreiding van het bouwvlak is dan ook mogelijk tot maximaal 3 hectare. Voor deze uitbreiding van het bouwvlak wordt in het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen, waarmee onder voorwaarden (onder andere het toepassen van de Nije Pleats-methode voor een

integrale afweging) medewerking kan worden verleend aan de uitbreiding van het agrarisch bedrijf tot maximaal 3 hectare.

In het bestemmingsplan zal worden geregeld dat bedrijfsgebouwen en andere bouwwerken van agrarische bedrijven, voor zover het omgevingsvergunningplichtige bouwwerken betreft, binnen het bouwvlak moeten worden gebouwd; alle bebouwing (dus ook mestsilos, met wanden opgezette voersilos etc.) dient binnen het bouwvlak te worden gebouwd. Ook opslag buiten het bouwvlak is in beginsel niet toegestaan. De oppervlakte van bebouwing binnen het bouwvlak wordt niet beperkt. De grenzen van het bouwvlak zijn maatgevend voor de totale omvang.

Stallen dienen qua oppervlakte aan te sluiten bij de schaal van het landschap. Een maximale lengte van 80 m en een maximale breedte van 40 m kan daarvoor als richtinggevend worden beschouwd. Grotere maten zijn mogelijk maar dienen te worden onderbouwd op grond van de landschappelijke kenmerken van de omgeving en middels de integrale methode van de Nije Pleats.

Voor agrarische kleinbedrijven geldt dat zij een maximaal bouwvlak van maximaal 1 hectare krijgen ingetekend in het nieuwe bestemmingsplan. Groei is ook voor deze bedrijven mogelijk, maar dan dient een wijziging naar een regulier agrarisch bedrijf te worden toegepast. In de regels van het bestemmingsplan zal hiervoor een wijzigingsbevoegdheid worden opgenomen.

Serrestallen

De gemeente accepteert de bouw van nieuwe stalvormen. Stallen die een afwijkende vorm hebben - zoals serre- en boogstallen - of worden gebouwd van afwijkende materialen - zoals kunststoffolie - kunnen worden toegepast. Deze afwijkende stalvormen kunnen uitsluitend verrijzen nadat daarvoor een omgevingsvergunning is verleend. Bij het verlenen van de vergunning zal in het kader van de welstandsbeoordeling worden bezien in hoeverre het gebouw kan worden ingepast in het landschap en in hoeverre de onnodige lichtuitstoot wordt beperkt.

Erfinrichtingsplan

De gemeente zal een handleiding opstellen die handreikingen biedt voor het opstellen van een erfinrichtingsplan. Aan de hand daarvan kan een initiatiefnemer een erfinrichtingsplan opstellen, waarvan mag worden verwacht dat dit - wanneer de handreikingen uit de handleiding zijn gevolgd - tot gemeentelijke acceptatie zal leiden.

Agrarische bedrijfswoningen

Het aantal bedrijfswoningen bedraagt niet meer dan 1 per agrarisch bedrijf, dan wel het bestaande aantal indien er inmiddels meer staan. De oppervlakte van een niet ingebouwde bedrijfswoning bedraagt niet meer dan 150 m². Ingebouwde bedrijfswoningen (zoals woningen in een stelp) mogen groter zijn.

Tweede agrarische bedrijfswoningen zijn in z'n algemeenheid niet mogelijk. In zeer bijzondere omstandigheden kan de gemeente van deze regel afwijken. Er dient in die gevallen altijd sprake te zijn van een noodzaak om bij het bedrijf te wonen (bijvoorbeeld als gevolg van de aanwezigheid van levende have en continuïteit van de bedrijfsvoering) en er dient tenminste sprake te zijn van een tweemansbedrijf, waarbij twee gezinnen een volwaardig inkomen kunnen verdienen in het bedrijf.

Maatvoering gebouwen

De goothoogte:

- bedrijfswoningen niet meer dan 3,5 m;
- bedrijfsgebouwen niet meer dan 5 m.

De bouwhoogte:

- bedrijfswoningen niet meer dan 9 m;
- bedrijfsgebouwen niet meer dan 15 m.

De dakhelling:

- van bedrijfsgebouwen ten minste 15°, aanbouwen tot een totale oppervlakte van 100 m², boog- en serrestallen uitgezonderd;
- van woningen tenminste 30°, platte aanbouwen tot 30 m² uitgezonderd;
- om de bouw van serrestallen e.d. mogelijk te maken zal een afwijkingsregeling worden opgenomen met betrekking tot de goothoogte en dakhelling van bedrijfsgebouwen.

Oppervlakte van kassen:

- de oppervlakte van kassen bedraagt - conform het provinciaal beleid - per agrarisch bedrijf niet meer dan 1.000 m².

5.2.4

Intensieve veehouderij

In het bestemmingsplan zal onderscheid worden gemaakt tussen grondgebonden en niet-grondgebonden agrarische activiteiten (intensieve veehouderij). De regeling in het bestemmingsplan zal er op gericht zijn om bestaande bedrijven die zijn gespecialiseerd in intensieve veehouderij of die naast een bodemgebonden hoofdtak een intensieve neventak hebben, beperkte ruimte te bieden voor verdere bedrijfsontwikkeling (een melkveehouderij kan als hoofdtak overigens wel uitbreiden op grond van de ontwikkelingsmogelijkheden zoals genoemd in paragraaf 5.2.3). Via het bestemmingsplan is de ruimte zodanig beperkt dat er geen sprake kan zijn van m.e.r.-(beoordelings)plichtige ontwikkelingen. In casu betekent dit dat er extra bebouwing ten behoeve van het intensieve bedrijf (of -bedrijfstaking) mag worden gerealiseerd, maar dat het aantal dieren daardoor niet toeneemt en indien deze uitbreiding van bebouwing noodzakelijk is uit oogpunt van dierwelzijn.

De eis met betrekking tot de toename van het aantal dieren geldt niet als de uitbreiding van de bebouwing voldoet aan bovenwettelijke eisen met betrek-

king tot dierenwelzijn en milieueffecten (het gebruik van de best beschikbare technieken).

In geval van verbeterd dierenwelzijn kan ook een uitzondering van het aantal dieren worden toegestaan. In de plan-MER zal worden onderzocht/uiteengezet wat in het bestemmingsplan (zonder procedures) mogelijk zal worden gemaakt.

Indien bestaande bedrijven genoodzaakt zijn om meer uit te breiden (al dan niet in combinatie met verplaatsing binnen de gemeentelijke grenzen), dan kan dit worden gerealiseerd via een specifiek bestemmingsplan, dat wordt begeleid door een m.e.r.-procedure. De gemeente zal zo'n procedure op verzoek in beginsel opstarten. De gemeente stelt als voorwaarde om medewerking te verlenen dat er in zo'n geval belangrijke milieuwinst geboekt kan worden, bijvoorbeeld door het toepassen van de "best beschikbare technieken". Bovendien acht de gemeente bij een noodzakelijke verplaatsing van het bedrijf het zoeken naar een bestaand agrarisch erf dat al is bestemd voor intensieve veehouderij essentieel.

5.2.5

Nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven

De volgende nevenactiviteiten worden bij een agrarisch bedrijf zonder nadere afweging (dus zonder afwijkingsprocedure) toegestaan:

- paardenhouderij (inclusief paardenpension, geen manegeactiviteiten, wel een rijhal);
- niet-agrarische bedrijvigheid (een selectie uit de milieucategorieën²² 1 en 2, nader vast te leggen in een bij de planregels op te nemen Staat van bedrijven) waaronder:
 - boerderijwinkel ten behoeve van verkoop 'streekproducten' met een winkelvloeroppervlakte van ten hoogste 50 m² (exclusief opslag);
 - lichte horeca- en recreatieactiviteiten als:
 - béd & brochje;
 - recreatieappartementen (in pandig) met een oppervlakte van ten hoogste 70 m² vloeroppervlakte per appartement en dergelijke;
 - groepsaccommodatie;
 - theeschenkerij;
- maatschappelijke en zorgactiviteiten;
- kleinschalig kamperen.

Voorwaarden hiervoor zijn:

- De agrarische activiteit blijft de belangrijkste gebruiksfunctie.

²² De VNG heeft de brochure Bedrijven en milieuzonering uitgebracht. In deze brochure zijn bedrijven in milieucategorieën ingedeeld op basis van hun milieubelasting. De bedrijven uit de lichtste categorieën zijn toegestaan. De lijst zal worden gescreend op bedrijven die in het buitengebied niet thuishoren, zoals bijvoorbeeld detailhandelsbedrijven en autobedrijven.

- Ten hoogste 1/3 deel van de bedrijfsgebouwen mag worden gebruikt voor nevenactiviteiten.
- De activiteiten zijn uitsluitend toegestaan in bestaande bedrijfsgebouwen (bij bestaand wordt uitgegaan van de situatie zoals die bestond bij de vaststelling van het bestemmingsplan).

5.2.6

Functiewijziging voor agrarische bedrijven

Een agrarisch bedrijf kan - wanneer de bedrijfsmatige agrarische hoofdfunctie geheel is beëindigd - worden aangepast (via een bestemmingsplanprocedure) in de volgende functies:

- woonboerderij (indien al op het bedrijf werd gewoond; maximaal 2 woningen²³);
- paardenhouderij (paardenpension, geen manegeactiviteiten, met uitzondering van de commerciële zones, waar wel maneges worden toegestaan);
- niet-agrarische bedrijvigheid (een selectie uit de milieucategorieën 1 en 2, nader vast te leggen in een bij de planregels op te nemen Staat van bedrijven);
- recreatieactiviteiten als:
 - recreatieappartementen (in pandig) met een oppervlakte van ten hoogste 70 m² vloeroppervlakte per appartement;
 - groepsaccommodatie;
 - in combinatie met voorgaande theeschenkerij e.d.;
- maatschappelijke en zorgactiviteiten.

Ten behoeve van de nieuwe functie kan de oppervlakte van gebouwen niet worden vergroot. Wel is het mogelijk om bestaande gebouwen te slopen en daarvoor een of meerdere nieuwe gebouwen te realiseren tot in totaal maximaal 75% van hetgeen gesloopt wordt.

In de commerciële zones mag de oppervlakte van de bebouwing wel worden vergroot tot maximaal 50% van het bestaande bebouwde oppervlak en maximaal 50% van het bestemmingsvlak.

Activiteiten dienen binnen de gebouwen plaats te vinden. Buitenopslag is niet toegestaan, tenzij hiervoor een door de gemeente geaccepteerd erfbeplantingsplan wordt gemaakt en gerealiseerd.

5.2.7

Ruimte voor ruimte-regeling

Indien overtollige en landschapsontsierende bedrijfsgebouwen bij een voormalig agrarisch of niet-agrarisch bedrijf worden gesloopt, dan kan de sloper in

²³ Eén woning is altijd toegestaan; twee woningen is toegestaan indien dit milieutechnisch geen bezwaar oplevert en de gemeente het noodzakelijke woningcontingent beschikbaar heeft.

aanmerking komen voor een bijdrage in de sloopkosten in natura: hij kan dan het recht verwerven om een nieuwe woning te bouwen.

Het recht om een nieuwe woning te mogen bouwen kan worden verkregen:

1. indien de nieuwe woning in aansluiting op een dorp of bebouwingslint wordt gerealiseerd, tenminste 1000 m² aan bedrijfsgebouwen wordt gesloopt en indien een en ander planologisch aanvaardbaar is;
2. óf indien de nieuwe woning op een bestaand solitair bouwperceel in het landelijk gebied wordt gerealiseerd en tenminste 1500 m² aan bedrijfsgebouwen wordt gesloopt²⁴;
3. én indien de gemeente het noodzakelijke woningcontingent beschikbaar heeft en voor dit doel beschikbaar wil stellen.

De gemeente zal hoge eisen stellen aan de beeldkwaliteit van de nieuwe woning. Daartoe zullen afzonderlijke beeldkwaliteitseisen worden opgesteld.

5.2.8

Verplaatsing grondgebonden agrarische bedrijven

Hoewel het aantal agrarische bedrijven in de toekomst vermoedelijk verder zal afnemen, moet er rekening mee worden gehouden dat af en toe de noodzaak ontstaat om een grondgebonden agrarisch bedrijf te verplaatsen; bijvoorbeeld in het kader van de landinrichting. Bij de beoordeling van de noodzaak tot het realiseren van een nieuw agrarisch erf zal de gemeente steeds rekening houden met de volgende zaken:

- Er dient bij verplaatsing van een bestaand agrarisch bedrijf sprake van te zijn dat het bedrijf zich op de huidige locatie niet verder kan ontwikkelen als gevolg van wettelijke beperkingen dan wel als gevolg van fysieke beperkingen.
- Bij verplaatsing dient het bestaande te verlaten erf te worden ontdaan van overtollige en ontsierende bebouwing (indien mogelijk) en dient het een nieuwe bestemming te krijgen die past in het door de gemeente te voeren beleid voor voormalige agrarische bedrijven; de agrarische bestemming moet er dus af.
- Het te verplaatsen agrarisch bedrijf dient volwaardig te zijn, hetgeen betekent dat de omvang van het bedrijf aantoonbaar tenminste 70 NGE dient te bedragen.
- De nieuwe locatie dient op voldoende afstand van gevoelige functies zoals woningen te worden gesitueerd. Daarbij dient ernaar te worden gestreefd dat ook in de toekomst geen conflicten ontstaan tussen het agrarische bedrijf en gevoelige functies. Dit is mogelijk door meer afstand aan te houden dan de (wettelijke) minimumafstand.
- De nieuwe locatie dient te passen binnen de bestaande landschappelijke structuur. Dat betekent dat wanneer in een bepaald gebied de be-

²⁴ Er dient hier sprake te zijn van uitzonderingsgevallen. De hoofdregel is hetgeen bij punt 1 is gesteld.

- bouwing vooral in linten langs de weg staat, het nieuwe erf op een soortgelijke wijze aan de weg moet worden gesitueerd.
- Bij het realiseren van het nieuwe erf dient aandacht te worden geschonken aan de erfinrichting en de erfbeplanting. Deze dienen aan te sluiten bij de bestaande landschappelijke kenmerken.
 - Het nieuwe erf dient zodanig van omvang te zijn dat het ook in de toekomst ruimte biedt voor verdere ontwikkeling.

5.2.9

Agrarisch kleinbedrijf

Wonen in combinatie met een agrarische hobby of beperkte agrarische bedrijfsmatige activiteiten is een veel voorkomend verschijnsel binnen Achtkarspelen. Vooral in het besloten gebied komt deze vorm van agrarische activiteiten met een beperkte omvang veel voor. In z'n algemeenheid past deze vorm van landbouw uitstekend in het kleinschalige landschap. In de praktijk blijkt - als gevolg van de geringe marktorientatie - het landschap er wel bij te varen. Er is bij hobbylandbouw en kleine agrarische bedrijven minder behoefte om de opbrengst per hectare te maximaliseren, waardoor de behoefte om de verkavelingssituatie aan te passen gering is.

Achtkarspelen wil dergelijke bedrijvigheid dan ook stimuleren door de behoefte aan eventuele "bedrijfsbebouwing" te honoreren. Beleidsmatig zullen dergelijke activiteiten als agrarische hobbyactiviteit of als agrarisch kleinbedrijf (bijvoorbeeld in de vorm van schapenhouderij of paardenhouderij) worden beschouwd.

Ieder agrarisch bedrijf met een omvang van tenminste 5 ha en ten hoogste 15 ha zal worden beschouwd als agrarisch kleinbedrijf. Een dergelijk bedrijf krijgt een agrarische bestemming en een bouwvlak van ten hoogste 1 ha.. De agrarische cultuurgrond dient duurzaam in gebruik te zijn dat moet blijken uit het feit dat de grond eigendom is of in langjarige pacht in gebruik is.

Een agrarisch kleinbedrijf kan worden gewijzigd in een "regulier" agrarisch bedrijf met de bijbehorende planologische mogelijkheden, nadat is aangetoond dat het bedrijf voldoende ontwikkelingspotentie heeft. Dit moet blijken uit het feit dat de hoeveelheid cultuurgrond bij het bedrijf substantieel groter is dan 15 ha (hiervoor is vergroting van de oppervlakte cultuurgrond met tenminste 3 ha een indicatie) en er dient bovendien zicht te zijn op verdere doorgroeimogelijkheden op basis van een bedrijfsplan.

5.2.10

Paardenhouderijen

Specifiek beleid voor paardenhouderijen acht de gemeente Achtkarspelen noodzakelijk. Het is een bedrijfstak die sterk in opkomst is in de gemeente en waarvoor het huidige beleid geen kader biedt. In het nieuwe bestemmingsplan

wil de gemeente onderscheid maken tussen productiegerichte paardenhouderijen (die puur gericht zijn op het (op)fokken van paarden) en de gebruiksgericte paardenhouderijen (waarbij de hoofdactiviteit het trainen en opleiden van paarden is). De productiegerichte paardenhouderijen wil de gemeente gelijkschakelen aan de reguliere grondgebonden agrarische bedrijven. Voor de gebruiksgericte paardenhouderijen zal een aparte regeling worden opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan. Een verbijzondering van deze vorm van paardenhouderijen betreft de maneges. Voor deze vorm van paardenhouderijen zal de gemeente specifieke regels opnemen, die recht doen aan het afwijkende bedrijfsprofiel van dergelijke paardenhouderijen, die met name zijn gericht op het bieden van paardrijmogelijkheden aan derden en waarbij de horecafunctie vaak een belangrijke rol speelt.

Nieuwe paardenhouderijen acht de gemeente uitsluitend mogelijk op bestaande (voormalige) agrarische erven in het landelijk gebied. Nieuwe maneges kunnen wat betreft de gemeente in de dorpsranden een plek krijgen én in de aan te wijzen nieuwe commerciële zones.

5.3

Natuur en natuurwaarden

Natuurgebied krijgt een eigen bestemming: natuur. De bestemming is gericht op de instandhouding van de aanwezige en ontwikkeling van nieuwe natuur- en landschapswaarden. De volgende gebieden krijgen in beginsel een natuurbestemming:

- Alle gebieden die in het vigerende bestemmingsplan een natuurbestemming hebben.
- Alle gebieden die in het kader van de ecologische hoofdstructuur (EHS) als natuurgebied zijn begrensd.

Gebieden die in het kader van de EHS als natuurontwikkelingsgebied zijn begrensd krijgen een natuurbestemming, indien het gebied inmiddels ten behoeve van natuur is aangekocht en daarvoor is of wordt ingericht en/of beheerd.

De bestemming natuurgebied kan worden ingericht ten behoeve van de natuur en ten behoeve van ondergeschikt dagrecreatief gebruik.

5.4

Archeologische waarden

De gemeente Achtkarspelen zal zelf beleid ontwikkelen op het gebied van archeologie en cultuurhistorie. Tot die tijd zal Achtkarspelen het provinciaal beleid overnemen dat via de FAMKE en Grutsk op 'e Romte wordt gevoerd. Concreet betekent dit dat de gemeente de gebieden waarvoor op de FAMKE-kaart wordt aanbevolen waarderend onderzoek te verrichten, voordat besloten

wordt om te bouwen, via het bestemmingsplan zal beschermen. Dit betekent dat voor ontwikkelingen van enige omvang in de flexibiliteitsbepalingen een criterium van archeologisch onderzoek zal worden opgenomen.

5.5

Wonen

5.5.1

Gewone woningen

Gewone woningen worden bestemd voor wonen. Voormalige boerderijen die ook als zodanig herkenbaar zijn, worden bestemd voor woonboerderij (zie voor bestemmingsregeling voor de woonboerderij paragraaf 5.5.2). Het erf van de woning wordt voorzien van een bestemmingsvlak. De grenzen van dit vlak zullen in het algemeen aansluiten bij de feitelijke erf grenzen. Binnen dit vlak mogen de woning en eventuele bijgebouwen worden gebouwd.

Om te voorkomen dat bij zeer diepe en/of brede erven bebouwing te ver uit elkaar kan worden gebouwd, kan een deel van het erf worden voorzien van de bestemming 'Tuin'. Dit deel is gewoon als tuin bruikbaar, maar mag in het kader van het bestemmingsplan niet worden bebouwd.

Bouwregels

Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid om bestaande woningen te vergroten tot een maat waarin het tegenwoordig gebruikelijke comfort kan worden gerealiseerd. Qua beeld wordt aangesloten bij de gebruikelijke bouwvorm: één bouwlaag met een bewoonbare kap. In bijzondere gevallen kan middels ont-heffing een afwijkende bouwvorm worden toegestaan.

Voor woningen gelden als regel de volgende maximale bouwmaten:

1. oppervlakte: 150 m²;
2. goothoogte: 3,5 m;
3. bouwhoogte: 9 m;
- 4 dakhelling: 30° – 50°;
5. dan wel de bestaande maatvoering indien deze meer (resp. minder) is.

Voor een hogere goothoogte zal een afwijkingsmogelijkheid worden opgenomen.

Bij het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied wordt gestreefd naar continuïteit van beleid en afstemming op vigerende regelingen, onder andere ten aanzien van de oppervlakte van bijgebouwen bij woningen.

Nevenactiviteiten

In toenemende mate bestaat de behoefte om in huis ook beroepshalve activiteiten te ontplooiën. In dit verband zal een regeling worden opgenomen die voorziet in het toelaten van aan-huis-verbonden beroepen en niet-Wm-plich-

tige activiteiten²⁵ zoals kantoor, atelier, beperkte dierhouderij, béd & brochje en dergelijke. Ook is onder voorwaarden en in combinatie met andere activiteiten (B&B, workshops, atelier) een koffie- en theeschenkerij toegestaan. De oppervlakte van dergelijke activiteiten dient te zijn beperkt tot ten hoogste 30% van de oppervlakte van de bebouwing (hoofdgebouw en aangebouwde bijgebouwen) met een maximum van 45 m². Dit geldt zowel voor het pure landelijk gebied als voor de commerciële zones.

Tenslotte is het via een afwijkingsprocedure onder voorwaarden mogelijk een kleinschalig kampeerterrein bij een woning (15-25 kampeermiddelen) te realiseren. Het maximale aantal kleinschalige kampeerterreinen in de gemeente bedraagt 20.

Voorkoming van verkrotting

De gemeente wil in voorkomende gevallen meewerken aan het realiseren van woningen groter dan 150 m² op erven waar reeds een grote bouwmassa aanwezig is (meer dan 150m²). Deze medewerking zal uitsluitend worden verleend indien een dergelijke woning wordt gebouwd ter vervanging van een woning, waarvan de herstelkosten niet in verhouding staan tot de waarde van de woning. De gemeente zal in zo'n bijzonder geval een beeldkwaliteitsplan opstellen dat hoge eisen stelt aan de architectuur. Het bouwplan dient vervolgens te worden opgesteld aan de hand van het beeldkwaliteitsplan en dient bovendien een hoge waardering te ontvangen van de welstandsorganisatie die het welstandsadvies opstelt. In zo'n geval is de oppervlakte niet het belangrijkste criterium, maar dient vooral hoge ruimtelijke kwaliteit te worden gerealiseerd.

5.5.2

Woonboerderijen

Iedere voormalige boerderij die geen bedrijfsbestemming kent en die in het veld wordt herkend als traditionele boerderij (stelp, kop(-hals)-rompboerderij) en alle in het huidige bestemmingsplan als zodanig aangeduide woonboerderijen, krijgen de bestemming "Wonen - woonboerderij". In bijzondere gevallen kan de bestemming ook worden gegeven aan situaties die niet geheel aan deze kenmerken voldoen. De bouw- en gebruiksmogelijkheden wijken af van een gewone woning.

Voor woonboerderijen is het uitgangspunt om de bestaande bebouwing te handhaven, waarbij de bestaande bouwmaten tevens uitgangspunt zijn. Om die reden wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de maatvoering die voor agrarische bedrijven geldt:

Bouwregels

1. De goothoogte bedraagt voor:
 - vrijstaande voormalige bedrijfswoningen niet meer dan 3,5 m;

²⁵ Er worden hier activiteiten bedoeld die niet vergunningplichtig of meldingplichtig zijn in het kader van de Wet milieubeheer.

- voormalige bedrijfsgebouwen niet meer dan 3,5 m.
2. De bouwhoogte bedraagt voor:
 - vrijstaande voormalige bedrijfswoningen niet meer dan 9 m;
 - voormalige bedrijfsgebouwen niet meer dan 15 m.
 3. De dakhelling bedraagt ten minste 15°, aanbouwen tot een totale oppervlakte van 100 m² uitgezonderd.

Voor alle maten geldt: voor zover de bestaande situatie hiervan niet afwijkt. Indien bijvoorbeeld de goothoogte van een woning inmiddels meer bedraagt dan de hierboven aangegeven goothoogte, geldt voor het bestaande gebouw de bestaande goothoogte als maximum.

Voor ondergeschikte gebouwen gelden in beginsel dezelfde maatvoeringseisen als voor dergelijke gebouwen bij 'gewone' woningen. Bij de meeste woonboerderijen is sprake van een of meerdere bijgebouwen, waardoor er in z'n algemeenheid reeds meer aan bijgebouwen bij een woonboerderij aanwezig is dan op basis van de nieuwe bestemmingsregels zal worden toegestaan. De regeling wordt te zijner tijd in het kader van de bestemmingsplannen bepaald.

Nevenactiviteiten

Buiten de functie wonen met de bijbehorende aan-huis-verbonden beroepen, kunnen de volgende nevenactiviteiten bij een woonboerderij na het volgen van een afwijkingsprocedure worden toegestaan:

- paardenhouderij (paardenpension, geen manegeactiviteiten);
- niet-agrarische bedrijvigheid (een selectie uit de VNG-lijst van bedrijven met milieucategorie 1 en 2);
- lichte horeca- en recreatieactiviteiten als:
 - béd & brochje;
 - recreatieappartementen (in pandig) met een oppervlakte van ten hoogste 70 m² vloeroppervlakte per appartement en dergelijke;
 - groepsaccommodatie;
 - theeschenkerij;
- maatschappelijke en zorgactiviteiten;
- agrarische hobbyactiviteiten.

Voorwaarde hiervoor is dat de woonfunctie voorop blijft staan en dat ten hoogste 1/3 deel van de oppervlakte van de gebouwen (dit is de oppervlakte van de 'footprint', dus van de begane grondverdieping) gebruikt wordt voor nevenactiviteiten. In het plan zal een ontheffing worden opgenomen met het oog op het gebruiken van een groter deel van de bestaande gebouwen voor de nevenactiviteiten. Het beoordelingscriterium hiervoor zal zijn dat de hoofdfunctie wonen daarmee niet in het gedrang komt. Opslag en dergelijke buiten de gebouwen is niet toegestaan. Parkeren dient op eigen erf plaats te vinden.

Functiewijziging

De gemeente biedt de mogelijkheid om de functie 'wonen' via een afzonderlijk plan geheel te wijzigen in 'bedrijf'. Wat de mogelijkheden betreft wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen het pure buitengebied en de commerciële zones.

5.5.3

Uitbreiding van het erf

Indien het erf van een woning of woonboerderij te klein is, kan uitbreiding van het erf worden toegestaan. Daarvoor moet het deel dat aan het erf wordt toegevoegd worden bestemd voor wonen of woonboerderij. Voorwaarde voor uitbreiding van het erf is dat het nieuwe deel fysiek bij het oude erf wordt getrokken door:

- een sloot rondom het nieuwe deel aan te leggen;
- de sloot die het oude erf met het nieuwe deel scheidt bij voorkeur te dempen;
- en/of het nieuwe deel van het erf te voorzien van een erfbeplanting.

Eén en ander moet in een inrichtingsplan worden vastgelegd. Bij vergroting van een erf mag de nieuwe perceeloppervlakte maximaal 2.500 m² bedragen.

5.5.4

Paardenbakken

Paardenbakken, langeercirkels, trainingsmolens, paddocks en dergelijke buiten de bebouwde erven leiden al snel tot een rommelig beeld. In dat verband is het gewenst dat dergelijke inrichtingen binnen een erf of achter een erf (en dus minder goed zichtbaar vanaf de openbare weg) worden gerealiseerd. Dat betekent dat paardenbakken als regel zijn toegestaan binnen alle woon- en bedrijfsbestemmingen en binnen het bouwvlak van de agrarische bestemmingen en na vergunning op een perceel agrarische cultuurgrond direct achter of aansluitend aan een bestaand erf, mits de afstand tot de dichtstbijzijnde woning van derden niet minder bedraagt dan 30 meter, om onevenredige overlast te voorkomen.

Verlichting is niet zonder meer toegestaan en zal onder voorwaarden middels een afwijkingsprocedure mogelijk gemaakt moeten worden.

5.6

(Niet-agrarische) bedrijven

5.6.1

Bedrijven in het "gewone" buitengebied

Ieder bestaand niet-agrarisch bedrijf wordt bestemd als 'Bedrijf'. Uitgangspunt is dat bedrijvigheid uit de milieucategorieën 1 en 2 zonder meer binnen de bedrijfsbestemming is toegestaan, mits:

- het kleinschalige, ambachtelijke en/of dienstverlenende bedrijven zijn;
- de bedrijven geen grote verkeersaantrekkende werking hebben;
- de bedrijvigheid niet gepaard gaat met opslag en/of stalling buiten bedrijfsgebouwen;
- er geen detailhandel plaatsvindt.

Deze bedrijven krijgen geen nadere aanduiding.

Van de bestaande bedrijven, waarvan de activiteiten niet vallen binnen milieucategorie 1 of 2, zal de bestaande bedrijfsactiviteit worden aangeduid. Deze bedrijven hebben de mogelijkheid om naast de bestaande activiteit tevens de activiteiten die thuishoren in milieucategorie 1 of 2 uit te oefenen.

Mits hiervoor een omgevingsvergunning is verleend, is ook bedrijvigheid uit de milieucategorie 3.1 (milieuzone: 50 m) mogelijk. In dat geval gelden de eerder genoemde voorwaarden. Bovendien geldt dat deze bedrijven naar aard en/of effecten op het woon- en leefklimaat van de aangrenzende woongebieden, al dan niet onder te stellen voorwaarden, wat betreft geur, stof, gevaar en geluid, kunnen worden gelijkgesteld met de bedrijven uit de categorieën 1 en 2, waarvan de milieuzone respectievelijk 10 en 30 m bedraagt.

Bouwregels

Voor de oppervlakte van bedrijfsgebouwen wordt uitgegaan van de bestaande oppervlakte. Mogelijkheden tot uitbreiding zijn - nadat hiervoor een omgevingsvergunning is verleend - beperkt tot 15% van het bestaande bebouwde oppervlak en maximaal 15% van het bestemmingsvlak. Voor bedrijven waarvan kan worden geacht dat deze in het buitengebied thuishoren, kan uitbreiding van de bebouwing met maximaal 50% worden toegestaan. Het gaat dan om loonbedrijven, mestopslagbedrijf, riethandelsbedrijven en dergelijke.

Uitbreiding voor alle bedrijven is alleen mogelijk indien:

- niet meer dan 60% van het erf wordt bebouwd;
- een bedrijf goed is ontsloten (verkeer);
- alle bedrijfsactiviteiten in gebouwen plaatsvinden;
- de uitbreiding goed landschappelijk wordt ingepast; dit moet blijken uit een erfinrichtingsplan;
- dat plaatsing van reclame-uitingen plaatsvindt conform het reclamebeleid
- een bedrijf milieutechnisch inpasbaar is in de omgeving.

Voor bouw- en goothoogte wordt aangesloten bij de maatvoering van agrarische gebouwen (vaak betreft het ook voormalige agrarische bebouwing), dan wel de bestaande maatvoering indien deze in de bestaande situatie groter is. Bij elk bedrijf is ten hoogste het bestaande aantal bedrijfswoningen toegestaan. Wanneer er thans geen woning aanwezig is, zal het plan de bouw van een woning *niet* toestaan.

Om een nieuw niet-agrarisch bedrijf op een bestaand erf van een voormalig agrarisch bedrijf of nog vrijkomend agrarisch bedrijf te kunnen vestigen zal de

gemeente een bestemmingsplanprocedure voeren. De precieze voorwaarden zullen in het kader van het bestemmingsplan worden vastgesteld.

5.6.2

Bedrijven in de “Commerciële zones”

Bestaande niet-agrarische bedrijven

Bedrijven uit de milieucategorie 1 en 2 (en incidenteel uit 3.1) zijn binnen lintbebouwingen langs de N-wegen vaak goed inpasbaar. De gemeente wil de bestaande bedrijven meer ruimte bieden voor verdere ontwikkeling. De gebieden die voor dit beleid in aanmerking komen worden aangemerkt als commerciële zones.

Bij de begrenzing van de commerciële zones is gekeken naar:

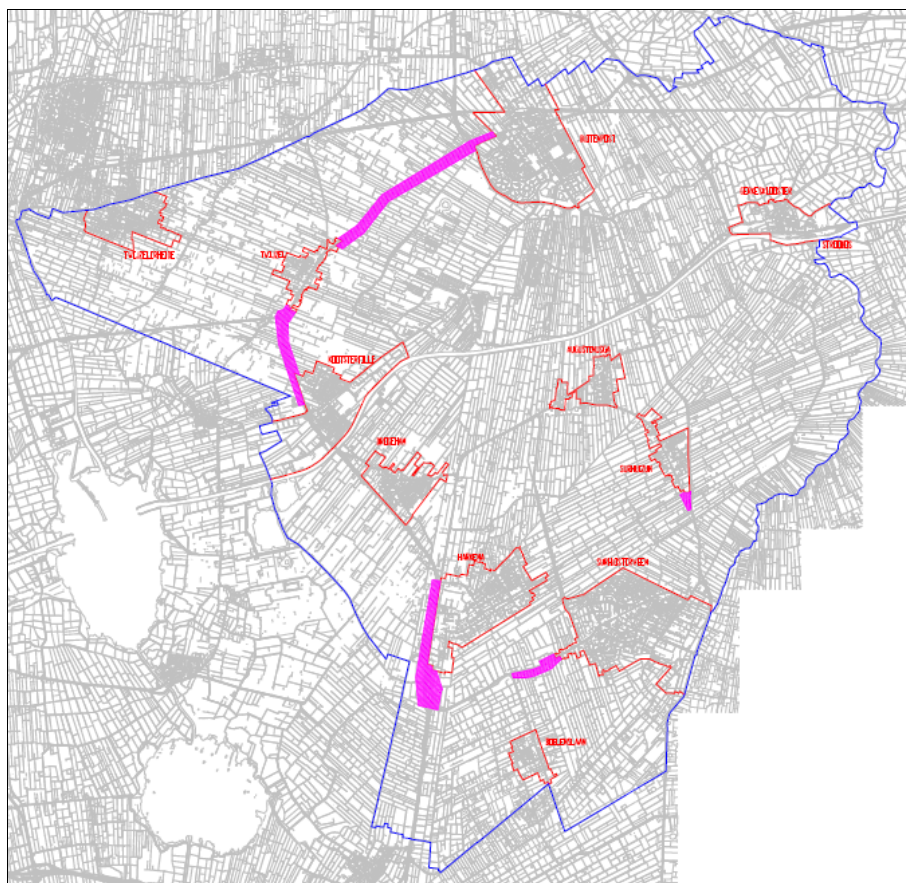
- gebieden waar al diverse bedrijfsfuncties aanwezig zijn;
- gebieden die een goede ontsluiting hebben en waarbij het verkeer van en naar de bedrijven geen verkeersveiligheidsproblemen oplevert;
- gebieden die al een duidelijke lintvorming qua bebouwing kennen.

De gemeente gaat op grond van bovenstaande criteria voorlopig uit van de volgende zones:

- De N355 tussen Twijzel en Buitenpost.
- Deel van de N355 ten westen van Twijzel (tot de rotonde).
- Deel van de N369 tussen de rotonde ten westen van Twijzel en de rotonde ten westen van Kootstertille.
- De zuidelijke entree van Surhuizum (lt Súd 13 t/m 25); maakt strikt genomen geen deel uit van hoofdweg N358, maar ruimtelijk/visueel wel.
- De westelijke entree van Surhuisterveen N981 (zuidzijde vanaf bebouwde kom tot de Boelenswei, noordzijde tot en met pand Blauwhuisterweg 38).
- Deel van de N369 bij Harkema tussen de Reitsmastrjitte en de rotonde bij het Jachtfjild.

Binnen de commerciële zones kunnen bestaande bedrijven groeien tot maximaal 50 % van het bestaande bebouwde oppervlak bij voormalige en nog vrijkomende agrarische opstallen. Voorwaarde voor groei is dat:

- niet meer dan 60% van het erf mag worden bebouwd;
- alle bedrijfsactiviteiten in gebouwen plaatsvinden;
- het erf goed landschappelijk wordt ingepast; dit moet blijken uit een erfinrichtingsplan;
- plaatsing van reclame-uitingen plaatsvindt conform het reclamebeleid.

5.6.3

Verblijfsrecreatie

5.6.4

Alle verblijfsrecreatiebedrijven

Alle verblijfsrecreatiebedrijven worden voorzien van de bestemming ‘Recreatie’. Onder deze bestemming zullen onder meer campings (geen kamperen bij de boer), jachthavens, groepsaccommodaties en andere verblijfsrecreatieve accommodaties worden geschaard. Met behulp van aanduidingen zal zo nodig worden voorzien in een differentiatie.

Bouwregels

Voor de oppervlakte van bedrijfsgebouwen wordt de bestaande oppervlakte rechtens bestemd. Het bestemmingsplan biedt de mogelijkheid om deze bestaande oppervlakte van gebouwen (met uitzondering van recreatiewoningen) met ten hoogste 50% bij recht gedurende de planperiode te vergroten.

Voor de overige maatvoeringseisen aan bedrijfsgebouwen en bedrijfswoningen geldt dat de goothoogte niet meer dan 3,5 m en de bouwhoogte niet meer dan 9 m mag bedragen, dan wel de bestaande bouwhoogte indien deze meer is. Voor niet-inpandige bedrijfswoningen geldt een maximum oppervlak van 150 m².

5.6.5

Kamperen op een reguliere camping

De gemeente heeft één reguliere camping die gelegen is binnen het plangebied van het bestemmingsplan Buitengebied. De mogelijkheden met betrekking tot kamperen op deze camping zijn beperkt tot de bestaande oppervlakte voor het kamperen. De verdeling tussen het aantal seizoenplaatsen en toeristische staanplaatsen voor mobiele kampeermiddelen zal in het bestemmingsplan niet worden gereguleerd.

De gemeente biedt deze camping beleidsmatig onder voorwaarden de ruimte om verder uit te breiden. Voor eventuele uitbreiding zal een apart bestemmingsplan worden opgesteld.

Stacaravans mogen - mits daarvoor een omgevingsvergunning wordt verleend - worden vervangen door chalets onder de volgende voorwaarden:

- De oppervlakte per chalet is beperkt tot ten hoogste 70 m².
- Huisvesting van seizoenarbeiders is niet toegestaan.
- De camping is of wordt goed landschappelijk ingepast.

Stacaravans mogen - mits daarvoor een omgevingsvergunning is verleend ook worden omgezet in trekkers- of blokhutten onder de volgende voorwaarden:

- De oppervlakte per trekkers- of blokhut is beperkt tot ten hoogste 55 m².
- Huisvesting van seizoenarbeiders is niet toegestaan.
- De camping is of wordt goed landschappelijk ingepast.

De camping mag het gehele jaar open zijn.

5.6.6

Kleinschalig kamperen

In het bestemmingsplan Buitengebied zal het volgende beleid worden gehanteerd:

- Uitbreiding van bestaande kleinschalige kampeerterreinen tot maximaal 15 mobiele kampeermiddelen wordt toelaatbaar geacht, mits het perceel minimaal 0,5 hectare bedraagt.
- Oprichting van nieuwe kleinschalige kampeerterreinen tot 15 mobiele kampeermiddelen bij agrarische bedrijven en bij woningen is mogelijk nadat hiervoor een vergunning is verleend en een binnenplanse afwijkingprocedure is gevolgd.
- De afstand tussen dergelijke kampeerterreintjes en aanpalende woningen van derden dient tenminste 30 m te bedragen.
- De terreintjes zijn voorzien van een adequate afscherpende erfbeplanting met gebiedseigen soorten.
- Gebouwen ten behoeve van sanitaire voorzieningen mogen worden gebouwd tot een oppervlakte van 50 m².

De gemeente biedt de mogelijkheid voor het realiseren van nieuwe of uitbreiden van bestaande kleinschalige kampeerterreinen tot 25 staanplaatsen voor mobiele kampeermiddelen voor percelen groter dan 0,75 hectare mits:

- de afstand tussen dergelijke kampeerterreintjes en aanpalende woningen van derden dient tenminste 50 m bedraagt;
- de terreintjes zijn voorzien van een adequate afschermdende erfbeplanting met gebiedseigen soorten.

In de gemeente mogen niet meer dan 20 kleinschalige kampeerterreinen aanwezig zijn.

5.6.7

Recreatiewoningen

De in het plangebied aanwezige individuele recreatiewoning zal als zodanig worden bestemd. Permanente bewoning is niet toegestaan. Het beleid biedt geen mogelijkheden om nieuwe individuele recreatiewoningen te bouwen.

5.6.8

Recreatieappartementen

Het plan biedt - mits daarvoor een vergunning wordt verleend - de mogelijkheid om in (voormalige) agrarische bedrijfsgebouwen een aantal recreatieappartementen te realiseren mits:

- de appartementen in bestaande gebouwen worden gerealiseerd;
- per appartement de ruimte beperkt is tot ten hoogste 70 m²;
- de appartementen uitsluitend recreatief worden gebruikt (huisvesting van seizoenarbeiders is niet toegestaan);
- ten hoogste 1/3 deel van de bestaande gebouwen wordt gebruikt voor deze recreatieve functie.

5.6.9

Groepsaccommodaties

De in het plangebied aanwezige bedrijven die verblijfsaccommodatie bieden aan groepen krijgen een recreatieve verblijfsbestemming. De bedrijven krijgen de mogelijkheid om de bebouwing met ten hoogste 50% uit te breiden.

5.6.10

Bêd & brochje

Bêd & brochje zal niet apart worden bestemd. Dergelijke overnachtingaccommodatie(s) zijn in of bij iedere (bedrijfs)woning mogelijk, mits qua oppervlakte wordt aangesloten bij de mogelijkheden voor aan-huis-verbonden beroepen/bedrijven (max. 30% met een maximum van 45 m²). Ruimte voor dergelijke accommodaties moet worden gezocht binnen de bouw mogelijkheden van de betreffende bestemming; het beleid biedt voor dit doel geen extra bebouwingruimte.

5.7

Dagrecreatie

Voorzieningen voor dagrecreatief medegebruik zoals fietspaden, picknickplaatsen en dergelijke zullen worden meegenomen en mogelijk gemaakt binnen de relevante gebiedsbestemmingen (zoals de agrarische en natuurbestemming).

Nieuwe dagrecreatieve voorzieningen kunnen worden gerealiseerd nadat daarvoor een vergunning is verleend. Bij de beoordeling van de vergunning zal de landschappelijke kwaliteit en de inbreuk op natuurwaarden worden betrokken.

Ten behoeve van dergelijke voorzieningen zullen beperkt bouwmogelijkheden worden geboden:

1. Er mogen geen gebouwen worden gebouwd, met uitzondering van vogelkijkhutten en toiletgebouwen (tot ten hoogste 30 m² per gebouw).
2. De bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, is beperkt tot 3 m, waarbij de bouwhoogte van windwatermolens is beperkt tot 5 m (ashoogte).
3. Voor speeltoestellen geldt een bouwhoogte van 4,50 m.

5.8

Water en waterbeheer

Het vaarwater in de gemeente krijgt de bestemming 'Water'. Binnen deze bestemming zullen de verschillende functies die het water vervult, worden opgenomen (scheepvaart, waterrecreatie, waterhuishouding). Het afmeren van woonschepen wordt niet toegestaan.

In de agrarische bestemming wordt geregeld dat boeren 'blauwe diensten' kunnen leveren. Dit betekent dat zij hun grond aan het Wetterskip Fryslân kunnen aanbieden en het Wetterskip de gelegenheid kunnen bieden om het land tijdens het natte seizoen onder water te laten lopen.

5.9

Energie

5.9.1

Windturbines

De gemeente wil geen medewerking verlenen aan het realiseren van nieuwe windturbines. De bestaande windturbines zullen op de plankaart worden aangegeven, tenzij ze worden gesaneerd in het kader van een opschalingsproject.

5.9.2

Mestvergisting

Mestvergisting is niet zonder meer toegestaan bij agrarische bedrijven. Een dergelijke (neven)activiteit wordt in beginsel beschouwd als een reguliere agrarische activiteit. Met het oog op het voorkomen van juridische conflicten en maatschappelijke conflicten zal de realisatie van mestvergistingsinstallaties alleen middels een binnenplanse afwijking onder voorwaarden mogelijk gemaakt kunnen worden.

Voor het realiseren van installaties die in meerdere mate op basis van mest van andere bedrijven draaien, geldt dat hiervoor een afzonderlijke bestemmingsplan procedure moet worden doorlopen.

De gemeente hanteert daarvoor een stappenbenadering (conform de benadering van de provincie) en opteert in eerste instantie voor vestiging van één installatie voor grootschalige mestvergisting op het bedrijventerrein Westkern nabij Kootstertille, Mocht deze optie onhaalbaar zijn dan wil de gemeente onder voorwaarden medewerking verlenen aan de vestiging van een dergelijke installatie op een bestaand (voormalig) agrarisch erf van maximaal 2 ha in de gemeente. Bij de toelaatbaarheid zullen in dat geval de volgende aspecten worden betrokken:

- geschiktheid infrastructuur/verkeersbelasting;
- landschappelijke inpassing;
- effecten op flora en fauna;
- verstoring archeologische waarden;
- mogelijkheid verlening milieubeheervergunning;
- (economische) uitvoerbaarheid, waarbij ook gekeken wordt naar de capaciteit van het elektriciteitsnet.

Binnen de gemeente worden alle duurzame energieprojecten toegestaan, ook technieken die nu nog niet toepasbaar zijn, mits deze in het landschap passen en aan de milieucriteria voldoen.

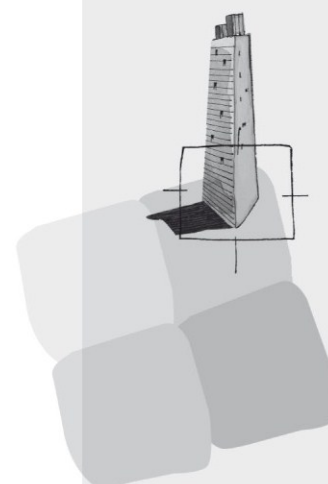
Colofon

Opdrachtgever
Gemeente Achtkarspelen

Contactpersoon
De heer G. Klont

Projectleiding
De heer B. van der Veen
BügelHajema Adviseurs b.v.

Projectnummer
005.00.01.40.04

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordering en Milieu BNSP
Balthasar Bekkerwei 76
8914 BE Leeuwarden
T 058 215 25 15
F 058 215 91 98
E leeuwarden@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort